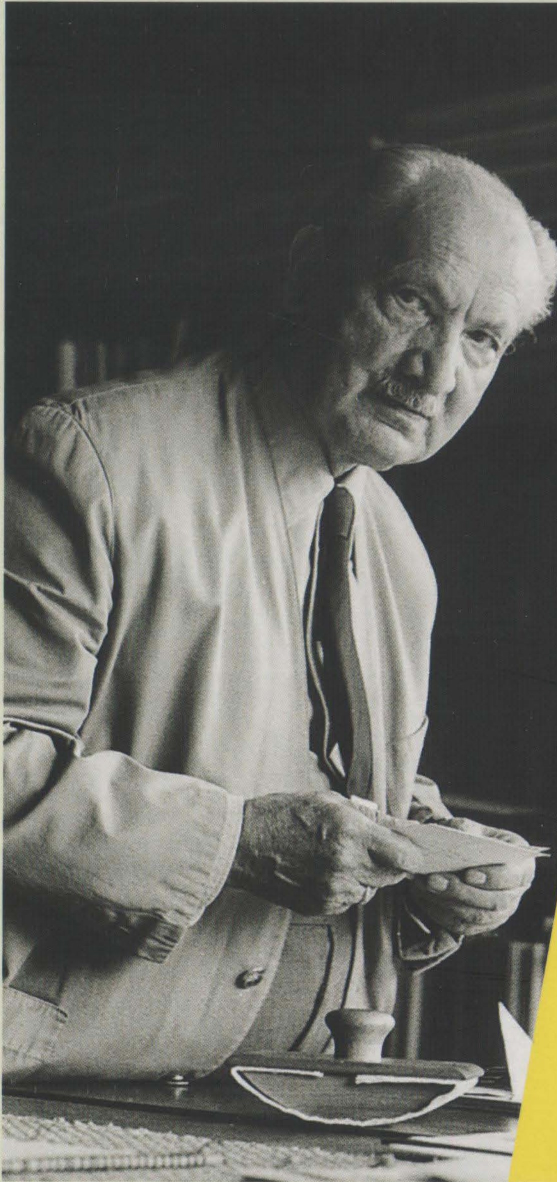
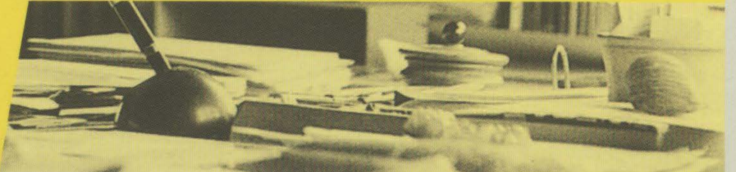

ADAM SHARR

TÜRKÇESİ: ENGİN YURT

Heidegger'in Kulübesi

DERGÂH

DERGÂH YAYINLARI 674

Felsefe 39

Sertifika No 14420

ISBN 978-975-995-776-6

1. Baskı Kasım 2016

Dizi Editörü
Asım Onur Erverdi

Kitap Editörü
Erdal Yıldız

Redaksiyon
Nagihan Keleş

Kitap Tasarımı
The MIT Press

Tasarım Uygulama
K. Yusuf Ünal-Ahmet Duman

Baskı
Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
B.O.S.B. Mermerciler Sanayi Sitesi
10. Cad. No: 15
Beylikdüzü/İstanbul
T (212) 422 79 29
Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları
Klodfarer Cad. No: 3/20 34112 Sultanahmet/İstanbul
T (212) 518 95 79 80 F (212) 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

Heidegger'in Kulübesi

Adam Sharr

Türkçesi: Engin Yurt

Chris ve Colin Sharr'a

Adam Sharr Digne Meller-Marcovicz'in çektiği fotoğraflar ile birlikte

İÇİNDEKİLER

SIMON SADLER'IN ÖNSÖZÜ

Bu metinde tarif edilen kulübe, şu ana kadar bir monografiye layık olmuş ve ikamet edilen en küçük yer midir? En sıradanı da olabilir mi? Adam Sharr'ın metni bu duruma uygun olarak kısa ve doğrudandır ve bu önsöz de bu durumun dengesini bozmayacaktır. Bunun yerine bu önsöz, okurların bu kitabı okuyup okumamaya karar vermeden önce sorabilecekleri soruları önceden tahmin etmeyi amaçlar. Örneğin: Bu kitap gerçekten bir kulübe hakkında mıdır? Hem evet hem de hayır. Bu, bir kulübenin şu ana kadar yapılmış en titiz mimari "eleştirisi" olmakla birlikte; Heidegger'in geç dönem yirminci yüzyıl mimari teorisi için mihenk taşına dönüşmüş fenomenolojik metinleri yazdığı yer olduğunun da doğrulanmasıdır. Sharr, kendi çalışmasını bir filozof olarak değil, bir mimar olarak gerçekleştirdiğini özellikle belirtir. Onun bu ince kitabı, ne belirgin herhangi bir felsefi inceleme ne de teorik bir tutumun açıkça belirtilmiş ifadelerini içerir. Bunun yerine bu kitap; mimarları felsefe tarafından filozofları da mimarlık tarafından yönlendirilmiş olarak düşünmeye davet eder.

Sharr; Heidegger'in fenomenolojisini, fenomenoloğun gözleri önünde duran fenomenlerin tecrübeye dayanan, detaylandırılmış bir tarifi ile tekrar ziyaret eder. Bu kitap muhtemelen Heideggerci Temel [*Ground*] teorisini "temellendirdiği" biçimde, okurları ürkütecek olsa da, bu ziyaretiyle Sharr; Heidegger'in üstü kapalı bir şekilde yazmasının arkasında unutulmuş bir hakikati keşfetmez. Yer ve varlık arasında bir bağlantı olduğunu basit bir şekilde iddia etmektense, bu ilişki neden Heidegger'in kendi yaşamından, yerlerden ve fikirlerden bahsedilerek incelenmesin? Oturma [*Dwelling*] ile fiziksel olarak işgal etmenin birbirleriyle yer değiştiremez olmasına dikkat ederek, Sharr'ın maddi olguya ve antropolojik kayda ilişkin titiz dikkati, geçerli bir soruşturmayı gerçekleştirir. İnşa etme, oturma ve düşünme, en nihayetinde tecrübeye dayanan sorunlardır -pragmatik, zamansal, uzamsal [*Spatial*] ve maddi-

ve bu yüzden bu çalışma da, Heidegger'in kendisinin bunları nasıl düşündüğünü incelemeye sadece ilgi göstermekten daha fazlasını yapar. Heidegger kendi felsefesinin mimari bir kılavuz içinde dönüşüme uğramasını açık bir şekilde reddederken, Todtnauberg'deki yaşamını yüksek bir model olarak görmüştür.

Bu kitap aynı zamanda, Heidegger'in kendi uzamsal çalışmasını, onun [Heidegger'in] düşüncesi tarafından şekil verilmiş, saygın bir mimari pedagoji ile (örneğin, Christian Norberg-Schulz ile 1960'lardan başlayan) kıyaslama fırsatını da sunar. Bu kıyaslama, aktüellik ve metodolojinin yanlış bir biçimde eşleştirilmesini açığa çıkarabilir ya da daha samimi şekilde "Heideggerci" mimari çalışmayı başlatabilir. Bu sırada, Sharr'ın kitabı kendine özgü mimari bir yetenek sergiler. Modern mimari; özünde tekdüze olan pratik yetenekler bulmaya eğilimlidir: Tam olarak dikkatli, mütevazı mimari bilgisinin söyleşisi ile bu kitap, entelektüel topluluğa bir şeyi geri verir -Heidegger'in gösterişsiz evlerini ve yaşamının uzamsal ilişkilerine dair örneklerden oluşan envanterini. Burada kitap; teoriyi kendine rehber edinen mimarlar ile pratiği kendine rehber edinen mimarlar arasında bir diyalog sağlar.

Son olarak, bu kitap Todtnauberg'e yönelik metinsel bir hac yolculuğu değildir. Sharr, Heidegger'in kulübesini politik bir liberal ve muhtemelen bir tür mimari agnostik olarak ziyaret eder. 1922'de inşa edilmiş ve içi kişiye özel bir biçimde döşenmemiş olan Heidegger'in kulübesi bir açıdan sıradandır. Sharr, filozofun eve dair düzenlemelerinin burjuvavari bir tahmin edilebilirliğe sahip olduğunu kabul eder ve gösterir. Sharr'ı Todtnauberg'e götüren şey; varoluş endişesini özneye fiziksel ve zamansal kesinlikler vererek bastırmaya dair Heidegger'in sunduğu şeye duyulan meraktır. Aynı özselcilik patolojik olabilir ve Sharr'ın -Heideggerciliğin aşırı sağ dışında da güçlü bir geçerliliğe sahip olduğuna ilişkin genel görüş ile hemfikir iken- sadece Heidegger'in *iyi* niyetleri ile Todtnauberg arasındaki ilişkileri vurgulaması samimi olmazdı.

O hâlde, bu kulübenin ve orada [kulübede] ortaya çıkan düşüncelerin ele alınması muhtemelen yanlış yönlendirilmiş bir girişimdir. O hâlde bu riske neden

girilsin? Heidegger'in felsefesini okuyanlar için, bu kitap içindeki uzamsal biyografi asıl olarak ilgilenilen şey olacaktır. Yine de tek başına bu durum; bu eserin, mimarlıkla ilgili kitapların bulunduğu raflarda görünmesini haklı çıkarmaz. Bu kitap, benimsenemez olan politik bir görüş ile oluşturulan tasarımlar için özür dileyen mimari yazınına da estetik açısından katkıda bulunmaz. Mimari açıdan, çoğu modern okurun zihnindeki asıl mesele büyük ihtimalle şu olacaktır: İnşa etme ve gündelik yaşam modernite tarafından tahrif edilmiştir ve Heidegger'in eseri ile bu eserin yazıldığı yer olarak kulübe (ve eserin içine yazılmış olan) modernizasyona bir direniş noktasına dönüşmüştür. Mimari teori içinde Heideggercilik, kendi abartılmış teolojisinden ve tiksindirici politik ilişkilerinden kurtarılıp bir şekilde dünyevileştirilmiş ve iyileştirilmiştir. Heidegger'in oturma krizi [*crisis of dwelling*] ile özdeşleşmesi ve bu duruma yaklaşımında izlediği yol, muhafazakârlardan çok liberaller tarafından, ikisi için kabul edilebilir olsa da, daha inandırıcı biçimde dile getirilmiş bir anti-teknokratik söylem için akılda tutulmuştur.

Birbirine benzeyen muhafazakâr programlar ve ilerici politikalar içinde, modernite belirsiz bir ilişkiyi işgal etmektedir. Nazizm'in kendisi iki ikonografi tarafından temsil edilir; biri Orta Çağ'a, diğeri de mekaniğe ilişkin. Eğer tarihsel olarak bakılırsa; solcu aydınlar modernizasyonu daha çok kurtuluş için bir güç olarak benimsemiş olsalar da, modernizasyonun öznellik üzerindeki parçalayıcı etkisine ve yıkıcı doğasına ilişkin ciddi kuşkular da taşımışlardır. Yirmi birinci yüzyıldaki hiçbir mimar modernitenin ve onun varisi olan postmodernitenin çelişkilerine karşı bağışıklık kazanmış değildir. Bu yüzden Heidegger diyalektik bir karşıtlık olarak hizmet ettiği yerde bile mimari teori içinde bir ölçüt olarak kalır, tıpkı post-hümanistler ve post-yapısalcılar için yaptığı gibi.

Heidegger'in kulübesi modernizasyon fırtınasını atlatmak için saçma bir yermiş gibi gözükse de, birçok aydın ve mimar bu kulübeyi merak etmeden duramaz. Eğer Heidegger'in iddia ettiği gibi teknoloji bizi her yerde ve hiçbir yerde, hem evde hem de evsiz kıldıysa ve bir teras anteni aslında evde olmadığımıza ilişkin bir işaret ise

Sharr'ın çalışmasında bir araya getirdiği ayrıntılar burada önemlidir. Heidegger'in telefona ve elektriğe geç de olsa şartlı teslimi -ki bu durum yaşlı bir adama makul ve önemsiz bir detay olarak gözükebilir- Todtnauberg projesinin saflığına bir darbedir. Sharr kulübeyi bize mimari estetiğin asıl kinayesinin cezbedici, gerçekçi bir portresi ile sunar -filozofun, münzevinin sözde ikametgâhı ve basitliği. Sharr, sunumunu on sekizinci yüzyıldan kalma tahta bir evin taslağı aracılığıyla gerçekleştirmez. Bunu, modern bir entelektüel ve onun çevresi tarafından kullanılan bir yer aracılığıyla; yirminci yüzyıl felsefesi içinde simgesel olarak Wittgenstein'ın, Cambridge Üniversitesi'ndeki beyaz boş odasından daha aşağıda kalmayan bir yer ile yapar. Felsefe; bu disiplin her ne kadar gerçeği itiraf etme konusunda çoğu zaman gönülsüz olsa da, mekânın ideal düzenlenmesi hakkında düşünmelere yol açan ve yapılar içinde gerçekleşen yaşama geçirilmiş bir süreçtir. Bu kitabın okurları; Heidegger'in kendi banliyö evinden uzaklaşıp inzivaya çekilmesi, haber vermeden yürüyüşe çıkması, bir pınarın sesi kendisine eşlik ederken düşüncelerini tamamlama kararlılığı ve bulutların hareket ettiği yönün değişmesi ile kolaylıkla empati kurabilir. Bu empatiye büyük ihtimalle ufak bir huzursuzluk eşlik edecektir. Bu huzursuzluk kısmen 1960'lardan beri toplumdan uzakta durmanın yarattığı entelektüel ve politik güvenilirliğinin sindirilmesine kısmen de entelektüel üretimin; -iletişim ağları içine iyice yerleşmiş bir endüstri- kulübenin modern dönem öncesi tipolojileri ve manastır hücresi temelinde modellenmiş alanlar içinde icra edildiği paradoksuna dayandırılabilir.

Bir taraftan Frankfurt Okulu diğer taraftan da Heidegger düşünmesi, modern hakikatin iki formunu tanımlamaya devam eder. Biri, metropolit kütüphane ve kente dair olan tavan arasındaki çalışma aracılığıyla ideal ve gerçek olanın diyalektiği tarafından keşfedilmiştir. Diğeri de kırsal inzivaya çekilmede yozlaşmamış bir ideal ile karşılaşma aracılığıyla açığa çıkarılmıştır. Yine de hem Heidegger'in felsefesini hem de ona itiraz eden teorilerin temelini oluşturan metropol ile taşra arasındaki karşıtlık abartılmış hâldedir. Birçok eleştiri Heidegger'in *domus*'u [evi] tarafından

Diğeri'nin anlamsız bir şekilde dışarıda tutulmasına haklı olarak yönelmiş olmasına rağmen, metropolün kendine ait sessiz ve şiddetli bölümlenmeleri vardır; piyasa mekanizmalarını, sergileme metotlarını kullanan ve sosyo-estetik kesintileri, metropolit idealin parlak canlı tablolarına fark ettirmeden yok etmeyi hâlâ gerçekleştiren. Bu sırada metropolit tavan arası ve kır kulübesi (benzer şekilde cüretkâr mimari form ekonomileri ile) aleladelikten tiksinmeleri, pespaye rasyonalizasyonu reddetmeleri ve el emeğinden, kolektivizm ve aile yaşamından uzaklaşmaları konularında uyuşurlar. Böylece metropolit tavan arası ve kır kulübesi; mimari teorinin, kendileriyle birlikte inşa edilecek değerleri tanımlamaya girişen varoluşsal zeminini birlikte temin ederler. Gerçekten de, Manhattan'ın ve Todtnauberg'in göbeği ile görkemli karşılaşmalar kendi aralarında; kentsel ya da kırsal olarak -bir mimarın; oturma hissinin imkânsızlığı ile hiç olmadığı kadar yüzleşmiş olduğu yayılma ve tarımsal alan aracılığıyla- kabul edilen manzaralara sahip olduklarından daha fazla ortak noktaya sahiptirler.

Yine de yaşama, oturma [*inhabiting*] ve düşünme eylemleri sürüp gider ve illa ki bir yerde gerçekleşir. Sharr, bu soruna ilişkin kendi yaklaşımına bir mimar olarak kısa bir bakış atmamıza (ki bu, onun doktora eğitimi sırasında gerçekleşir) izin verir. Bize sorar:

Neden her bir yaşam, tınlayan, merkezi bir başlangıç noktası vaat etmesin ki? [Bu başlangıç noktası] diğerlerini uzakta tutma veya onları yabancılar olarak görme ihtiyacı hissetmez ya da şehrin dışında konumlanmaya gerek duymaz. Kulübenin anısı, bu türden bir başlangıç noktası oluşturmak için gerekli stratejileri öne sürer. Bu başlangıç noktası kendi sakinlerini ve bu sakinlerin birbirleriyle ilişkilerini, kendi malzemesini, sosyal bağlamını, gelip geçenlerin oyununu, güneşi ve takip eden gölgeleri, gökyüzünün bir anlığına görünüp kaybolmasını, meltemi ve rüzgârı, yağmuru ve karı, bitkileri ve hayvanları zengin ve farklı şekillerde çevreleyebilir. Ne çok büyük ne de gereksiz derecede esnek olmayabilir ama bunun yerine kendi sakinlerine içinde bulunulan durumun yoğunluğunu yapılandırmakta yardım

edebilir. Daha yavaş bir tempoda üzerine kafa yorulmuş olan düşünce dolu anları teşvik edebilir. Günlük, haftalık ve mevsimsel rutinler şeklinde yapılandırarak, bu türden bir başlangıç noktası herhangi bir yaşamı sürdürüp yüceltebilir, yakından izlenen sıradanlığa uyum sağlayarak.

Sanki sakinleştirici bir ilaç alınmış gibidir: Bir çeşit yer, sınır, tektonik, maddesellik ve sosyal ilişkiler anlamını restore etmek için; dünyayı temsil etmektense onu *sunmak* için. Çağrının [*The Call*] kendisi tanıdık hatta eleştirel bölgeselciliği [*regionalism*] desteklemek için Heidegger okumalarından kısmen esinlenmiş olacaktır. Çağrının alçakgönüllülüğü, yine de, Sharr'ın büyük ihtimalle amaçladığı şeydir. Kulübenin içine girmeye cüret eden ilk mimar, oranın gizemini ortadan kaldırdığı kadar, orayı kutsallaştırmıştır da. Kulübenin tasarımını tam olarak Heidegger'in kendisine atfetme konusunda elinden bir şey gelmeyerek Sharr; kulübenin "Heideggerci" mimar için nihai model olarak hizmet etmesine bile izin vermez. Heidegger'in politik tavrının iğrenilecek bir şey olduğunu kolaylıkla kabul eder ama Todtnauberg'deki herhangi bir şeyin politik bir suç olduğuna yönelik inancın kendisinin özcü [*essentialist*] bir tavır takınma olacağını okurun daha baştan kabul etmesini ister. Todtnauberg'in uzaklığında, bu uzaklığın yirmi birinci yüzyıldaki daha iyi binaların bir parçası olmayacağının farkında olarak Sharr; Heidegger ve diğerleri (ve Diğeri) arasında mesafeli, psikolojik bir ilişki olduğuna işaret eder ve bir mimar olarak tepki gösterir.

Burada yazılmış olan Todtnauberg kulübesi ve hâlâ parlak olan mimari analojiler etrafında hatırlanmaya değer entelektüel ve estetik yürüyüşün sonucunda Sharr, diğerleri ondan ne çıkarmış olursa olsun, seyahati yapmış olmak için güzel bir neden bulur: Mimari teori ile mimari pratik arasındaki pragmatik ilişki üzerinden günlük yaşam deneyimlerini geliştirmek. Sharr herhangi bir yerde ikamet eden sakinlerin moderniteden ya da modernite tarafından hakiki kurtuluşunu önceleyen gündelik mimari deneyimleri yükseltmeyi umar. Bu yükseltme, Sharr böyle ima eder, düşünen mimarların görevidir.

Simon Sadler

ANDREW BENJAMIN'İN ÖNSÖZÜ
FELSEFEYİ YERLEŞTİRMEK: HEIDEGGER'İN KULÜBESİ

Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesi, mimari olduğu kadar felsefi de bir olaydır. İki durumda da açılmış olan [şey] eyleme alanlarıdır. Söz konusu olan eyleme, bir "yerin" nasıl anlaşılacağı sorununun merkezini oluşturur. Yer ile birlikte sadece felsefe ve coğrafya arasında değil, ayrıca coğrafya ve yaratıcılık arasında da karmaşık bir ilişki aynı keskinlikte ortaya çıkar. İlk kez ortaya atıldığında meseleyi basite indirgeyen bir soru gibi gözükse de -bir yazma yeri olarak anlaşıldığında- coğrafya ile düşünme ve yazmayı bir araya getiren o eylem arasında ne türden bir ilişki olduğunu sormak yine de olasıdır. Bu asla soyut bir eylem değildir. Daha çok, eğer bir ifade tarzı değilse, kendine özgü uyum sağlayabilen bir eylemdir. Örneğin Yunanistan'daki Delfi'nin dekorunun, onun [Delfi'nin] gerçek fiziksel konumunun, Parnassus Dağı'nın yamacındaki Apollo Tapınağı'nın bulunduğu alan ile birlikte; Delfi kehaneti ile başlayan Herakleitos fragmanını daha da güçlendirdiğini ileri sürmek -bu türden bir ileri sürme isteğinin sorgulanması gerekiyorsa bile- olasıdır.[1] Eğer kehanet, Piraeus'ta bir arka sokakta olmuş olsaydı, onun nerede olduğu yani [kehanetin] yazılı bulunduğu yer bir hüküm sergiler miydi? Bu tarz bir iddia ne kadar hoş olsa da -belki de tamamen hoş olduğu için- iddianın yaptığı jest bir tür hakikattir. Şöyle ki, kehanetin bulunduğu yerin orası [bir arka sokak] olmasının kulağa hiç inandırıcı gelmemesi zaten yer ve düşünme şekilleri arasında hâlihazırda bir tür ilişkiyi öne sürer. Yer, daha kesin bir şekilde sınırlandırılmış olduğunda, spesifik pozisyonlar açısından tanımlanmaya ihtiyaç duyar.

Yazım yaşamının büyük bir kısmında Heidegger iki yerde yazdı; Freiburg'da bulunan Rötebuckweg'deki evde ve Todtnauberg'deki kulübede. İlki, şehirdedir, ünlü olmayan bir yer, kutsal kabul edilmesi zor bir yerdir. Celan ve Derrida Todtnauberg'i ziyaret etmişlerdir. Celan için bu ziyaret, en çok titizlik isteyen şiirlerinden

birinin yazılmasına zemin sağlamıştır. Heidegger üniversitede çalışıp, kütüphanede araştırma yapıp, şehirde yazması gerektiğini biliyordu. Burada kaçınılmaz olan soru belli bir düşünme tarzı ve kent arasındaki uyuşma ile ilgilenir. Soru, tam olarak, bu yerler onun çalışmasını tanımlamadığı için diretir. Bir durum olarak kent Heidegger için kulübeden önemli bir uzaklıkta durur. Kulübe hem bir yer hem de bir tür felsefi çalışma için semboldür. Yine de yöntem açısından bir içeri giriş yoluna ihtiyaç vardır. Kulübeye yaklaşılmış olunmalıdır. Durum böyledir çünkü kulübe sanki felsefi olan kırsal olanla özdeşleşmeliymiş gibi anlaşılmamalıdır; bu, Heidegger'in kulübeye ve kulübenin olanak tanıdığı şeye bağlılığını yanlış anlamak olur. Kentsel [*urban*] ve taşrasal [*provincial*], gündelik yaşam açısından potansiyel olarak çatı kiremitleri gibi birbiri üzerine binmiş hâldedir (şehirde yaşayıp taşrada tatil yapmak, vs.).[2] Düşünme ve yer arasındaki ilişkiler açısından gündelik olanın işgali Heidegger ve kulübenin simgesel mevcudiyeti için uygun değildir.

Kentsel olan ile taşrasal olan (ikincisinin Heidegger'in kendi terimi olduğunun farkında olarak) arasındaki farkları anlamaya ilişkin birçok yoldan verimli bir tanesi Walter Benjamin'in *One Way Street* eserinde bulunur. Bu kitap bir dizi kısa metinden oluşur. Bu metinler ne düzyazı şiiri ne de deneme türündedir, çünkü bunların ikisi de kendi stillerine ve içeriklerine sahiptir. *One Way Street* içinde Benjamin şehir sakininin konum [*location*] ve yer algısını şu şekilde oturtur:

Freiburg Manastırı. -Özel bir kent algısı [*dem eigensten Heimatgefühl einer Stadt*] kısmen kentin sakinleri için oluşturulmuştur- Hatta belki de orada kalmış bir gezginin anılarında- kentin saat kulesinin ahenkli bir şekilde çalmaya başlamasının tonu ve perde aralığı tarafından.[3]

Saat kulesinin bu davetinin gücü kent varlığını tanımlayan yer ve zamandır. Söz konusu olan zaman -onun hafıza ile ilişkisi içindeki konumu- saat tarafından tanımlanır. Bu tarif ile ortaya atılan soru bu zaman kavramı ile -en nihayetinde kronolojik olan zaman ile bir şehrin nabzı arasındaki karmaşık, karşılıklı etkileşimdir bu zaman kavramı- bir diğeri, belki de daha ilksel olan [*primordial*] bir zaman

anlayışı arasındaki ilişki ile ilgilenir. Bu açıdan biçimlendirilmiş olarak, bir ayrım takdim edilir: Ya hafızanın ve kentin nabzının karşılıklı etkileşimi içinde saklı olan zamanda-gelip-geçicilik ile ilksel olan arasındaki ayrımlaşma [*differentiation*] bir mistifikasyondan fazlası değildir, ya da tam tersine onun felsefi zekâsı farklı bir tür proje üretir. İlksel olanın ısrarı -ve bu yüzden de onda [ilksel olanda] ısrar etme ihtiyacı- onun [ilksel olanın] yaşanmış ve somutlaşmış zamanda-gelip-geçiciliklerden özsel olarak ayrımlaşmasını düşünme zorunluluğudur. Heidegger'in kulübesinin sahneye girmesi tabii ki tam da bu noktada olur. Şekillendirilmiş ve yaşanmış zamansallıklar, yere ilişkin spesifik kavramları hayata geçirir. Kentin [*urban*], dolayısıyla da şehrin [*city*] terimleriyle tanımlanan yer bu türden bir zaman anlayışı ile hem taşınır hem de bu zaman anlayışını kendinde taşır. Dahası şehrin; zaman ve yerin gerçekleştiği mekân olarak merkez hâline gelmesine olanak sağlarlar. Bu olasılığı dengeleyen karşı öğe kulübedir. Bu karşı konum, kulübeyi yerine yerleştirir ve böylece kulübeyi bir yer olarak açar. (Ve bu açılma ile -tam da Heidegger ile Benjamin arasında olabilecek ayrımda- hem mimari hem de felsefi bir karşı konumun nasıl olabileceği hakkında düşünmek gerekir.)

Dikkat edilmelidir ki, bu karşıtlık sadece şehir ve kırsal kesim [*countryside*] arasında değildir. Burada iki ayrı felsefi olasılık söz konusudur. İlki, ya zamanın ya da varlığın ilkselliği üzerine düşünmekten kaçınır. İkincisi bunu düşünmeyi talep eder. Kulübe, zamanı ve varlığı bu ikinci anlamda kavrayan felsefi bir proje içinde öne çıkar. Coğrafya -dolayısıyla yer- sorunsalını yaratan; basit bir şehir-kırsal karşıtlığı içine yerleştirilmiş olan değil, bunların ilkselliğidir. Eşit bir biçimde, bu iki durumdaki farklı ikamet etmelerin anlamı bu basit karşıtlıklar üzerinden anlaşılamaz.

O hâlde, çoğu kişi tarafından Heidegger'in taşraya bağlılığını gösteren yer olarak kulübe nedir? Adam Sharr'ın çalışmasının gücü Heidegger'i basit bir şekilde taşralılık ile özdeşleştirmeye ya da kentin kutsanmasını bunun doğrudan zıttı olarak görme hatasına kolaylıkla düşmeye karşı durarak bu soruya ulaşmaya olanak sağlamasından gelir. Eğer Heidegger'in kulübesini hem felsefi hem de mimari bir olay

olarak ortaya koymanın bir yolu var ise, kulübe sadece doğal olarak gerçekleşen bir ilkselliğe olanak tanıyan bir zaman ve varlık kavramı içine değil ama bu türden bir kavramın egemen olmasına izin verileceği bir olasılığın içine yerleştirilmelidir. (İkincisi, yaşanmış ve böylece *yer*leştirilmiş bir boyuta sahip olma olasılığıdır.) Bu, yerleştirilecek olan ilişki ne araçsallaştırıldığı ne de monolitik hâle getirildiği ölçüde gerçekleşebilir. İkincisi ile ilgili olarak, Heidegger kır manzarasının kendisi için bir gözlem nesnesine -estetik bir olay olarak manzaraya- indirgenmiş olmadığını belirtir. Neredeyse bir otobiyografi kisvesi altında "doğrusunu söylemek gerekirse ben kır manzarasını asla seyretmem. Onun sürekli değişimini, gündüz ve geceyi, mevsimlerin muazzam geliş ve gidişlerini deneyimlerim" der. Sharr tarafından alıntılanan bu kısım Heidegger'in felsefi projesi ile kulübenin yerleştirilmiş-olması arasındaki ilişkiyi anlamak için kritik bir öneme sahiptir.

Heidegger'in kendi felsefi yazıları üzerine düşünülmüş olarak, bu az önce alıntılanan ufak kısım özgürlük kavramının savunulduğu o anları yansıtır. Burada yansıtılan; geleneksel politika felsefesi yazıları içinde anlatılan özgürlük kavramı şöyle dursun, Schelling tarafından tanımlanan özgürlük bile değildir; daha çok, orada en kökensel olanın belirmesine -ya da olmasına- izin vermeyi içeren bir özgürlük kavramıdır. (Daha sonra da belirtileceği gibi, otantik olan ve otantik olmayan arasındaki ayrımı kullanmaya başlayan bu yapıdır.) Bu belirmeye-izin-verme, Heidegger'in *Being and Time* içindeki "el-altında-olmaklık" ve "ele-doğru-olmaklık" arasında kendisinin yaptığı ayrımda gerçek bir açıklıkla ortaya çıkar.[4] Dahası bu, onun daha sonraki eserlerinde *Gelassenheit* kavramının geçtiği yazılara kadar yansımış bir konumlanmadır.[5]

Bu doğanın oluşumlarında söz konusu olan; öne çıkma ihtimaline sahip şeyin, nesnelerin olası estetize edilmesinden ya da bir faydalılık ekonomisi içinde bireyselleşmelerinden bağımsız olarak -"potansiyellik ihtimalinin"- asıl ilişki olduğuna yönelik ortadan kaldırılamaz bir bağlantılılık olduğu yönündeki iddiadır. Asıllık sanki kurucu bir durum olarak, düşünülen şeye tekrar sunulabilirmiş gibi zorla dayatılıp

uygulamaya konulamaz. Sanki yapının bir tür iskeletiymiş gibi. Dahası bu asıllık basit bir biçimde pasif hâlde beklenebilir de değildir. Felsefi bir konumlanmanın; [bu konumlanma] söz konusu durumun asıl hâline olanak tanırken -ister dünya ile asıl bir bağlantılılık hâli olsun ister Varlığın ilkselliği- belirmesine izin verilmesi gerekir. Bu, en basit anlamda pasiflik ya da eylemin ötesinde işleyen bir belirme olacaktır (eğer ikincisi araçsallık açısından anlaşılırsa). Hem eylemsellikten hem de pasiflikten uzaklaşma *Dasein*'da olduğu gibi Heidegger tarafından "potansiyellik" üzerinden tanımlanır. *Being and Time* bu konumlanmayı şu şekilde sunar:

Dasein öyle bir varolandır ki kendisini kendi Varlığı içinde konu eder. Buradaki "konu eder" ifadesinin, Varlığın anlamak denilen yapısı içinde açığa kavuşturulmuş ve en has Varlık olabilmeye kendini tasarlayıcı bir biçimde yöneltmiş olduğu görülür. Bu "olabilme", Dasein'ın, nasıl ise uğruna öyle olduğu şeydir. Dasein, kendi Varlığında, her durumda daha şimdiden kendi kendisini, kendisinin bir olanağını bir araya getirmiştir. En has Varlık olabilme *için*, ve böylelikle asıllık ve asılsızlık olanağı için, özgür olma [*Das Freisein*] kendini kökensel, temelsel bir somutlaştırma ile korkuda [*Angst*] gösterir.[6]

Heidegger, "korku" ile temel bir dünyada olma hâline gönderme yapar ve böylece *Dasein* ile dünya arasındaki asıl ilişkinin belirleyici ruh hâline işaret eder. Bu alıntılanan kısımda önemli olan *Dasein*'ın kendi olasılığı ile durumunun farkına varmaya özgür-olması arasındaki ilişkidir. Burada konumlanan şey bu yüzden felsefi bir zorunluluk yapısı içinde ortaya çıkan açıklıktır. (Bu zorunluluk; potansiyellik ve özgür-olma, insan varlığının ontolojik yapısının tanımının bir kısmı olduğu için ortaya çıkar.) Heidegger bu açıklığı ne şehre ne de kırsal kesime yerleştirir. Bu [açıklık] -potansiyelliğin edimselliği ile yaşanmış bir karşılaşma açısından söylenecek olunursa- mevcut olanın hâlihazırda estetik ya da araçsal bir belirleme ile onun içinde konumlanmadığı bir düzenleme içine yerleşmiştir. Heidegger bu olasılığı "taşrada" -kulübesinde- bulur.

Bu yüzden kulübenin, kırsal kesime ya da taşraya sadece sözsel bir bağlılık

içermesinden daha çok, felsefe ve yer arasında kendine özgü bir ilişkiye bağlılık içerdiğine de dikkat edilmelidir. Burada söz konusu olan kendine-özgülük sadece coğrafi bir yer değildir. Daha çok, felsefi olanın anlaşılma şekli ve böylece bu tür anlamanın yerleştirmek zorunda olduğu karşılıklı ilişkidir. (Eğer söz konusu başka bir felsefi kavram olsaydı, aynı "yer" farklı bir şekilde anlaşılabilirdi.) Bu ikisi sadece birbiriyle ilişkili değildir; birbirleri açısından tanımlanırlar ve tasavvur edilirler. Bu yüzden Walter Benjamin, Freiburg ya da Naples'tan bahsettiğinde (yazılarında karşılaşılan iki şehir), bu yerler bir taraftan felsefi bir eylem fikri dâhilinde ortaya çıkarken bir taraftan da yer ile yazım tarzı arasındaki ilişkiye dair kendine özgü bir fikir kendisini açar.

Mimari açıdan kulübe ile olan ilişkide herhangi bir saflık olamaz. Mimari pozisyon, felsefi olanı yansıtır. Adam Sharr kulübenin tarihini ve daha da önemlisi [kulübenin] maketleri ile birlikte görüntülerini sunarak paha biçilemez bir kaynak sağlamıştır. Bu sunulan şey dâhilinde kulübenin nasıl anlaşılacağı açık bir soru olarak kalır. Sharr'ın kendi çıkardığı sonuç kulübenin Heidegger için özel bir felsefi çalışmaya olanak sağladığı yönündedir. Felsefe ve yer (burada en geniş anlamda, kulübe) birbirine yönelmiş hâldedir. Böylece coğrafya (yer) ve düşünme şekli arasında önemli bir bağ olduğu sonucuna varılabilir. Sharr bu bağlantının, artık izi sürülemez patikaları Heidegger için açmış olabileceğinin farkındadır. Yine de bu ilişkinin nasıl anlaşılması gerektiğini düşünmeliyiz. Eğer kulübe ve felsefi olarak düşünülmüş olan arasında karmaşık bir ilişki varsa, felsefi konumun bir eleştirisi kulübeyi başka bir yer için (ve böylece başka mimari olasılıklara sahip başka bir yer kavramı için) terk etmeyi gerekli kılar mı? Şu karşılıklı soru hâlâ durmaktadır: Mimari bir eleştiri başka bir felsefi konumun benimsenmesini -eleştirinin etkililiği bu benimsenmenin çoktan gerçekleştiğine işaret ediyor olsa da- gerekli kılar mı? Adam Sharr'ın eserinin değeri bu soruların hem peşinden gidilmesine hem de aynı zamanda paha biçilemez mimari ve felsefi bir kaynak sunmasına izin vermesinde yatar.

Andrew Benjamin

NOT

Heidegger'in Rötebuckweg, Freiburg-im-Breisgau'daki evi özel bir mülkiyettir. Burada yaşayan kişiler olası ziyaretçilerin [kendilerinin] özel hayatlarına saygı göstermesini rica eden bir notun bu esere ek olarak yerleştirilmesini talep ettiler.

Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesi de özel bir mülkiyettir. Şimdi alıntılanacak metin, kulübenin yakınlarındaki "kulübe neden bir müze değil?" başlığıyla, turistler için işaret tabelasında yazmaktadır: "Martin Heidegger'in iki oğlu, on dört torunu ve 2002 itibariyle bu torunlarının da toplam yirmi bir tane çocuğu vardır. Kulübe hâlâ Heidegger ailesine aittir ve bu aile tarafından kullanılmaktadır. Ziyaretçilere izin yoktur. Lütfen ailenin özel hayatına saygı gösterin.

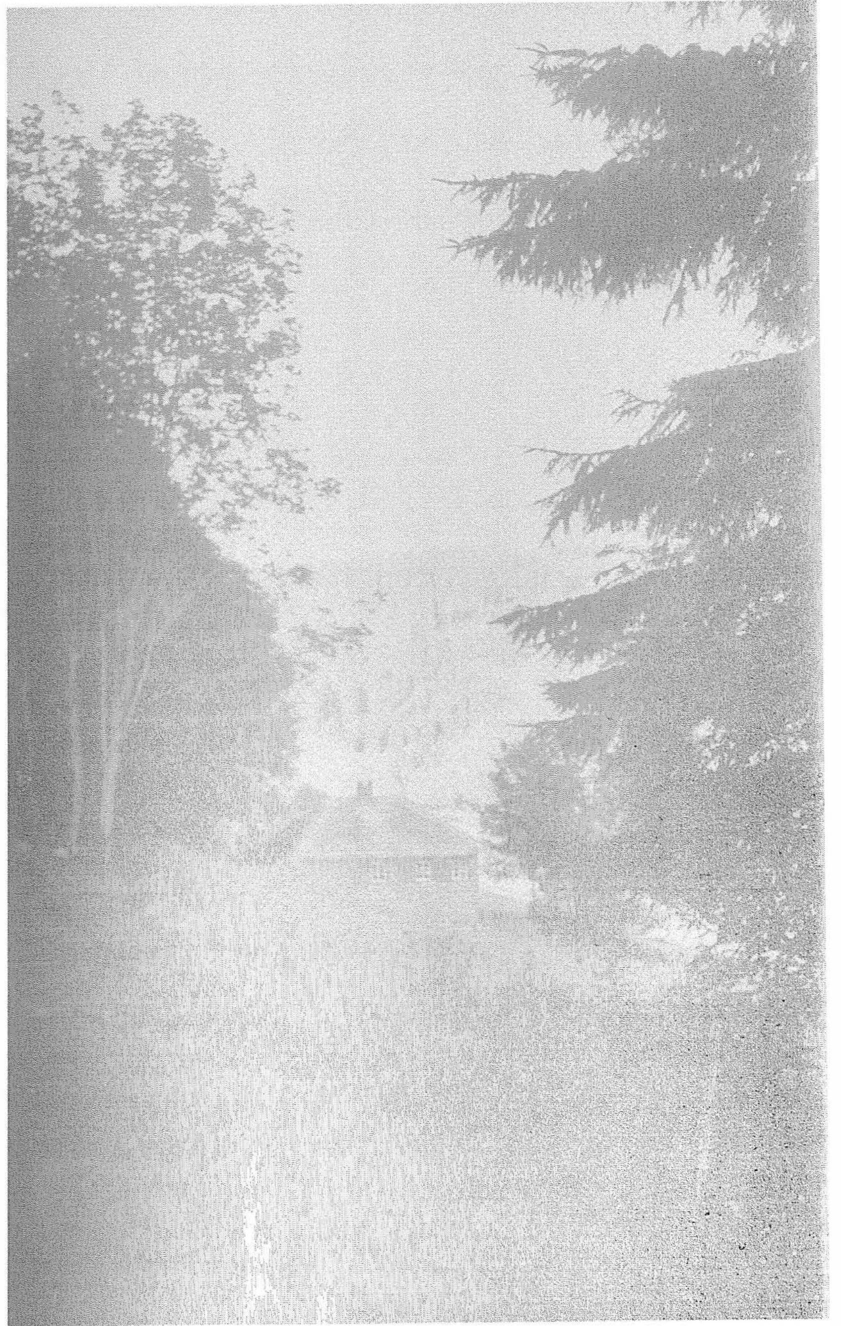
TEŞEKKÜR

Bu metnin ilk hâli, araştırmamı, öğrencilik ve yolculuk masraflarımı bir ödenek ile karşılayan Cardiff'teki Welsh School of Architecture'da sunulan bir doktora tezine dayanır. Simon Unwin, bu doktora tezinin bilgi dolu ve anlayışlı danışmanıydı. Tezin denetmenleri, Andrew Ballantyne ve Flora Samuel, tezin gelişimi boyunca yardımcı oldu. Heinrich Heidegger'in eşi ve Gertrud Heidegger nazik bir şekilde bana zaman ayırdı ve birçok önemli açıklamalarda bulundu. Mark Giles bunları yorumladı (ve arabayı sürdü). Prof. Dr. Hugo Ott, Heidegger'in Freiburg'daki evine dair materyalleri iletti. Dostlarım, iş arkadaşlarım ve bu kitabın yazıldığı şehirlerdeki -Cardiff, Londra, Nottingham ve tekrar Cardiff- okurlar [Andy Carr, Nader El-Bizri, Sally Fry, Ed Green, Jonathan Hale, Jonathan Harwood, Patrick Hannay, Dean Hawkes, Gisela Löhlein, Rhiannon Mason, Jo Odgers, Simon Sadler, Paola Sassi, Bernhard Schmid, Nicholas Temple, Richard Weston, Clare ve Sandy Wright] çeşitli eleştirilerde bulunarak katkı sağladı. Mimarlık hakkında danıştığım kişiler, özellikle David Clarke, Lucy McCall, Mary ve Michael Elster, bu kitapta işaret edilen yapıdaki problemlerle yüzleşme girişimlerime izin verdi. MIT Press'teki Roger Conover'ın itinalı rehberliğinden çok yararlandım ve Yayınevi'nin isimsiz hakemlerine çok şey borçluyum, özellikle ilk iki taslak üzerine yaptıkları zeki yorumlar çok faydalı oldu. Bu kitap; desteği, eleştirisi ve yüce gönüllü ahlaklılığıyla, çalışmanın amacından sapmamasını sağlayan, Joanne Sayner olmadan tamamlanamazdı. Chris ve Colin Sharr 30 yıldan fazla süredir sabırlı ve cana yakın cesaretlendirmelerini benden hiç esirgemedi.

Adam Sharr
Plasnewydd, Cardiff, Eylül 2005

Heidegger'in Kulübesi

1. Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesi.

GİRİŞ

Bu kitap bir insan ve yer arasındaki kuvvetli bir ilişki hakkındadır. 1922 yazında, Martin Heidegger (1889-1976) Güney Almanya'nın (fig. 1) Kara Orman dağlarının yükseklerinde onun için inşa edilmiş olan ufak bir barakaya [*cabin*] yerleşir. Heidegger, yaklaşık olarak altı metreye yedi metre olan bu yapıya, "die Hütte" (kulübe) der. O, birçok ünlü yazısına, öğrencileri büyüleyen, *Being and Time* kitabını şekillendirmeye başlayan erken dönem derslerinden tutun da son ve en esrarengiz metinlerine kadar, burada çalışmıştır. Heidegger; yapı, çevresi ve mevsimleri ile duygusal ve düşünsel bir yakınlık iddiası ile bu kulübede çoğunlukla tek başına elli seneden fazla süre düşünmüş ve yazmıştır.

Heidegger için, Todtnauberg fiziksel bir lokasyondan daha fazlasıydı. 1934'te felsefi çalışmasını dağların bir parçası olarak görmekten, kendisini manzara ile aynı gören çalışmasından bahseder.[7] Heidegger felsefenin, kendisi [Heidegger'in] aracılığıyla dolaysız bir şekilde, kır manzarasını sözler içinde barındırdığını ileri sürerek kendisini çevreşindekilerden kolaylıkla etkilenebilen bir yazar olarak konumlandırır. Filozof, yörenin değişen iklimi içinde keskin bir ayakta-tutma'ya, bir yapı anlamında içeride-olma-durumuna, Alpler'in uzaktaki manzarasına ve bunlarla birlikte bahara sahip çıkar. Dağların felsefesine "gizli bir yasa" atfeder.[8] Bazıları Heidegger'in taşralılığını düşünme içinde değerli bir şey görürken; diğerleri, 1930'lar Almanya'sında Nazi rejimi ile göze çarpan ilişkisi düşünüldüğünde, onun akademideki görevinden geri çekilmesini ve romantizme meyletmesini rahatsız edici bulur. Heidegger'in yazılarına yaklaşırken -bilhassa mimarları ilgilendiren "oturma" ve "yer" ile ilgili olanlara- filozofun; eserin "kendi ritmi" içine "aktarılmış" olduğunu hissettiği koşulları göz önünde bulundurmak önemlidir.[9]

Bu kitap okurlara o küçük yapıya ilişkin yorumlarında yardımcı olmak için Heidegger'in kulübesini tarif etmeyi ve sunmayı amaçlar. Kulübeye ilişkin detaylı bir

açıklama daha önce hiç yayımlanmamıştır. Burada kulübenin düzenlenişi kaydedilmiştir, onun bulunduğu lokasyon ile birlikte, nasıl inşa edildiği, üç odasının krokisi ve nasıl kullanıldığı da. Bununla ilgili konuşma, filozofun akrabaları ile yapılan röportajları da içererek, orijinal malzemelerden başlar. Heidegger'in kulübeyi nasıl algıladığına dair ifadelerine ve Todtnauberg'i ziyaret eden bazı ziyaretçilerin anlattıklarına gönderme yapar. Kitap aynı zamanda Heidegger'in yaşamının kilit noktası olan ve onun kulübe ile ilişkisini açık kılmakta yardımcı başka bir yapıyı daha tarif eder: O ve ailesi için inşa edilen, Freiburg-im-Breisgau sınırında, yaklaşık otuz kilometre uzaklıkta ve bin metre aşağıdaki bir banliyö evini. Heidegger'in yazılarında bu banliyö varoluşunun eksikliği, onun dağ yaşamında bulduğu tınının yönlerini açık kılmakta yardımcı olur.

Heidegger, 26 Eylül 1889'da Kara Orman'ın sınırına yakın Heuberg'de bir tarım kasabası olan Meßkirch'te taşralı, aşağı-orta-sınıf bir ailenin içine doğmuştur. Babası bir fıçı-imalatçısı ve kilise hademesi, annesi ise bir ev hanımıydı. Ailede; kendine has bir inanç olarak, baskın ve yerel bir "eski Katolik" azınlıklardan olmak ile Protestan devlet kurumları bağlamında [aile bireylerinin] kimliklerinin temel yapısını oluşturan Ortodoks Katoliklik hâkimdi.[10] Ailesinden dolayı, genç Heidegger derin bir şekilde kiliseyle iç içe büyümüştür. Eğitim-öğretimi -başlarda papaz olmak için eğitim görüyordu- burslarla finanse edilmiştir. Cizvit eğitiminde kısa ve başarısız bir sürenin ardından akademik olarak felsefe ve teoloji çalışmaya yönelmiştir.[11] 1917'de Birinci Dünya Savaşı'nda meteoroloji kolordusundaki askerlik hizmeti sırasında, Prusya'dan bir ekonomi öğrencisi olan Elfride Petri ile evlendi. 1919 ve 1920'de oğulları doğdu. Savaştan sonra Heidegger, okulu Freiburg Albert-Ludwig Üniversitesi'nde tanınmış filozof Edmund Husserl'in asistanı olarak ders verdi.[12] O zamanlarda, din felsefesi ve Katoliklik çalışmalarından, anlaşıldığı kadarıyla onları hasretini duyduğu seçkin felsefeye ulaşmasına engel olduklarını düşünerek, uzaklaşmaya başladı. Heidegger, Marburg Üniversitesi'nde bir felsefe kürsüsüne atandı, 1923'ten -yaklaşık olarak kulübenin inşasından- 1928'de Husserl'in emek-

liliği sonrası onun yerine geçmek için Freiburg'a dönene kadar bu kürsüde dersler verdi. Freiburg'daki bu memuriyet, bir önceki sene yayımlanmış olan ve büyük kısmı Todtnauberg'de -o ana kadar derin bir anlama sahip olmuş bir yer- yazılmış olan *Being and Time*'ın, daha geniş bir çalışmanın bir parçası olması amaçlanan bu metnin, gücü sayesinde güvence altına alınmıştı.

Çoğunlukla *Being and Time*'ın uluslararası takdir görmesine bağlı olarak, Heidegger 1930'ların başında bir tür halk figürüne dönüştü. Bu noktada o [Heidegger], taslak hâlindeki o metni [*Being and Time*'ı] tamamlama girişimlerini bıraktı. Aynı zamanda Nazizm ile olan tartışmalı ilişkisi de bu dönemde başladı.[13] 1933 Nisan'ında, politik "yeniden-düzenlemenin" tam ortasında, Freiburg Üniversitesi rektörlüğünü kabul etti.[14] Nazi Partisi'ne katıldı, onların akademik politikalarının bazılarını yürürlüğe koymaya yardım etti ve parti propagandası ile felsefi jargonu harmanladığı birtakım konuşmalar ve dersler verdi.[15] Rektörlükten 1934 Nisan'ında istifa etti ve rivayete göre yönetimden hayal kırıklığına uğrayarak araştırmaya ve öğretmeye geri döndü.[16] Kısa bir süre sonra, bazı yorumculara göre şimdi onun en önemli eseri olarak görülen, 1989'da ölümünden sonra yayımlanmış bir düşünmeler serisi olan *Contributions to Philosophy (From Enowning)* eserini yazmaya başladı.[17] Heidegger'in itiraz edilen savaş-sonrası savunmasına göre o, geride kalan Hitler yıllarını, rejime sessiz bir karşı koyma ile geçirdi.[18] Bununla birlikte, 1946'da üniversite Heidegger'in, akademik ününü Nazi Partisi'nin hizmetine sunmuş olduğuna, kritik bir zamanda onu [Nazi Partisi'ni] onayladığı sonucuna vardı ve öğretmesinin, modern koşullar için aşırı derecede "taraflı" olduğuna karar verdi.[19] Emekliliğe zorlandı, emekli aylığına bağlandı ve bir sonraki karara kadar akademide ders vermesi yasaklandı. Üniversite senatosu 1950'de, Heidegger sempatizanlarından gelen dilekçelerden sonra görüşünü yumuşattı ve ona 1951'de fahri profesör unvanı verildi, öğretme yasağı resmi olarak kaldırıldı.[20] Yaşamının sonraki kısmında, Heidegger yayımlanması için yazılar yazıp ara sıra dersler ve seminerler verdi. Faşizm ve onun vahşi sonuçları hakkında neredeyse tamamen sessiz kaldı. Son senelerine

kadar çalıştı ama yayınları azaldı. Heidegger 26 Mayıs 1976'da Freiburg'da vefat etti ve Meßkirch'te defnedildi.

Heidegger, kendi düşüncesi ile ilgili olarak yaşamının ilginç olmadığına inandı. Yine de, biyografisi ve felsefesi arasındaki gerilim kendine has bir şekilde önemli gözükür. Birçokları, "varlık" sorularını büyüleyici şekilde sormuş olan bu düşünürü, onun kolaylıkla ayırt edilebilen felsefi jargonunu; Nazi rejimi desteği içine yerleştiren biyografi yazarları tarafından resmedilen profesör figürü ile uzlaştırmakta zorluk çeker. Yine de felsefenin biyografiyi aştığı önerisi sorunludur ve Heidegger'in durumunda, bu argümanı ortaya atmak makul olarak onun yazılarının en rahatsız edici yönleri için özür dileyen birine dönüşmek demektir. Heidegger'in yaşamını onun çalışması ile uzlaştırmaya ilişkin herhangi bir girişim bu kitabın kapsamı dışında kalır. Yine de, filozofun Todtnauberg'deki kulübeye dair yorumları, kendi çalışmasında temel tema işlevi gören taşralılık hakkında sorular ortaya atar.

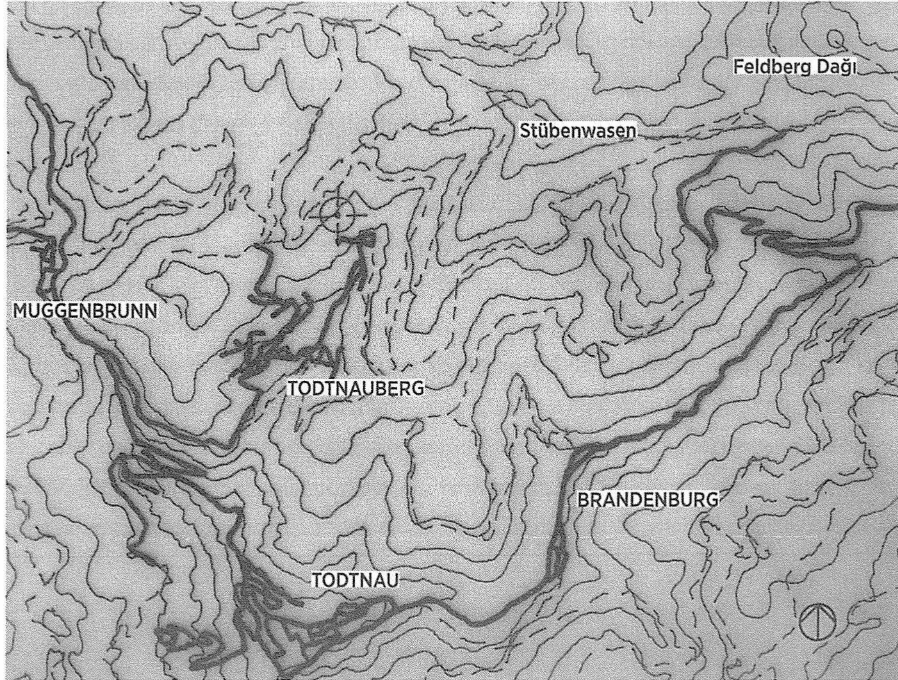
Kır yaşamının romantize edilmesi birçok kültürde, hayalperestlerin bulanık ve müsamahakâr tavrı olarak algılanırken, Alman romantik taşralılığın patikası çok daha zordur. *Heimat* [Vatan] (yuvaya-adanma), bölge, ulus ve dil açık bir biçimde birbirleriyle bağlantılıdır.[21] Bazıları yirminci yüzyıl içinde Hölderlin, Herder ve Nietzsche gibi yazarların bir birleşiminin, Hitler'i önceden şekillendiren ve onun gaddar retoriği tarafından istila edilmiş olan entelektüel alanı kuran bir *Sonderweg*, Nazizme giden özel bir Alman patikası, açılmasına yardımcı olduğu konusunda tartışmışlardır.[22] Bu türden bir patikanın; faşizmin kaderini önceden belirleyip belirlemediği ya da sadece bir sonradan-anlamanın faydası ile teşhis edilip edilmediği tarihçiler tarafından tartışılan bir soru olarak kalmıştır. Bu tartışmada hangi taraf seçilirse seçilsin, Alman romantizminin yolu Heidegger'in yazılarında, Nazizm öncesinde, süresince ve sonrasında da ağır basar.[23] Bazıları, filozofun Nazizm'e bulaşması ile bu romantizm eğiliminin birleşmesini, onun düşünmesini hükümsüz kılma konusunda yeterli bulur, bazıları da bunu, basit bir şekilde onun [Heidegger'in] çalışmasında politik bir istisna kabul eder, diğerleri ise Heidegger'in politi-

kasını görmezden gelmeyi seçer ve başkaları da, kendilerini bu kutuplar arasında dengelemeye çalışırlar. Paralel olarak, Heidegger'in kulübesinin birçok yorumunu takip etmek olasıdır: Filozof ve varoluş arasında görkemli bir meydan okumanın gerçekleştiği yer olarak, yanlış yönlendirilmiş bir romantiğin küçük burjuvavari kaçışı olarak, şüpheli kalan faşist imaların yeri olarak, ya da tamamen önemsiz küçük bir yapı olarak. Bu olasılıklardan birini ya da başka herhangi bir alternatifi desteklemek bu kitabın amacı değildir; ben daha çok, okurlar için kulübenin kendisini ve Heidegger'in ona dair yorumlarını sunuyorum. Heidegger'in, ondan yola çıkan filozofların ve mimarların çalışmasını araştırmak için Todtnauberg'deki kulübeyi kavramak, ama bu kavramayı düzgün bir şekilde bilgilendirilmiş olarak, eleştirel açıdan ve uygun bir uzaklıktan yapmak sanırım önemlidir.

Oturma ve yer üzerine yazıları ile, özellikle "İnşa etme Oturma Düşünme" ve "...Şiirsel olarak, İnsan Oturur..." makaleleri ile Heidegger'in çalışmaları yirminci yüzyılın ikinci yarısında birtakım kilise geleneklerine uygun mimarlar ve mimar yazarlar için önemli hâle gelmiştir.[24] Mimari alandaki tartışma, derin bir şekilde onun [Heidegger'in] dağ yaşantısından etkilenen yazılarına ilişkin belli bakış açılarından -özellikle, matematiksel olarak ölçülen uzamın yanı sıra duygusal olarak ölçülen yerin tanınmasından- ortaya çıkar; bir zamanlar tek bir eylem olarak birleşmiş, ama şimdi profesyonel prosedürler ve teknolojik süreçler tarafından bozulmuş, geçmişte kalmış bir inşa etme ve oturmaya ilişkin mitsel bir bakış açısı; anlamlı bir zamansal ve fiziksel düzen için duyulan arzu; mevcudiyetin ve yokluğun boyutlarına dair bir duyarlılık; akıl, beden ve yerin karşılıklı bir aracılığı. Heidegger'e verilen cevaplar sayısızdır. Yazılı eser üzerinden Christian Norberg-Schulz, Kenneth Frampton, Dalibor Vesely, Alberto Pérez-Gómez ve diğerleri; ve mimari yapı üzerinden Hans Scharoun, Christopher Alexander, Colin St. John Wilson, Steven Holl, Juhani Pallasmaa ve Peter Zumthor.[25] Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesine ilişkin çalışma; sadece, onun oturma ve yere ilişkin yazılarını açık kılmakta yardımcı olmaz, ayrıca yorumcuların cevaplarını da aydınlatır.

1966'da Heidegger, Alman gazetesi *Der Spiegel*'e, rektör olmasına ilişkin kendi düşüncelerini anlatmak için, ölümünden sonra yayımlanması koşulu ile bir röportaj vermiştir.[26] O dönemde -ve daha sonra 1968 Haziran'ında gerçekleşmiş bir ziyarette- filozofun Freiburg'daki evinde ve Todtnauberg'deki kulübesinde, genç foto muhabiri Digne Meller-Marcovicz tarafından röportaja ek olarak fotoğraflar çekilmiştir. Onun fotoğraflarından bazıları bu kitapta kullanılmıştır. Bu fotoğraflar, özellikle Todtnauberg'de çekilenler, kurgulanmış şekildedir, tıpkı Heidegger ve eşi tarafından seçilen geleneksel, yöresel elbiseler ve bazı fotoğraflara poz verilmiş olması gibi. Örneğin filozof görünüşte derin düşüncelere dalmış bir şekildedir ve ev yaşamı özellikle gösterilmektedir. Yine de Meller-Marcovicz'in fotoğrafları Heidegger'in çevresinin dikkate değer bir kaydını -onun dağ yaşantısının canlı bir portresini- içerir.

Kulübe, Heidegger için 1922 ve sonrasında sürekli bir diyalog partneri olarak kalır. O en çok bu küçük yapının -düşünmeyi ayakta tutan bir yer- içinde kendisini evinde hissetmiş gözükür. Kulübenin çevresindeki manzaranın yapısında ve hareketlerinde, onun [Heidegger'in] çalışmasının koşullarının yansımış olduğu görülebilir. Kulübe, onun düşünmesinin karşılaştığı zorlukları göstermek için olduğu kadar onun yaşamını ve yazılarını düşünmek için de fırsatlar sunar. Filozofun yaşamı ve çalışması kökensel olarak, düşünmesinin koşulları ile ağ gibi sarılmış hâldedir. Heidegger'in yazılarıyla düzgün bir şekilde uğraşmak için, onun Todtnauberg'deki yaşamı ve bu yaşamın koşulları ile detaylı bir biçimde ilişki kurulmuş olmalıdır.

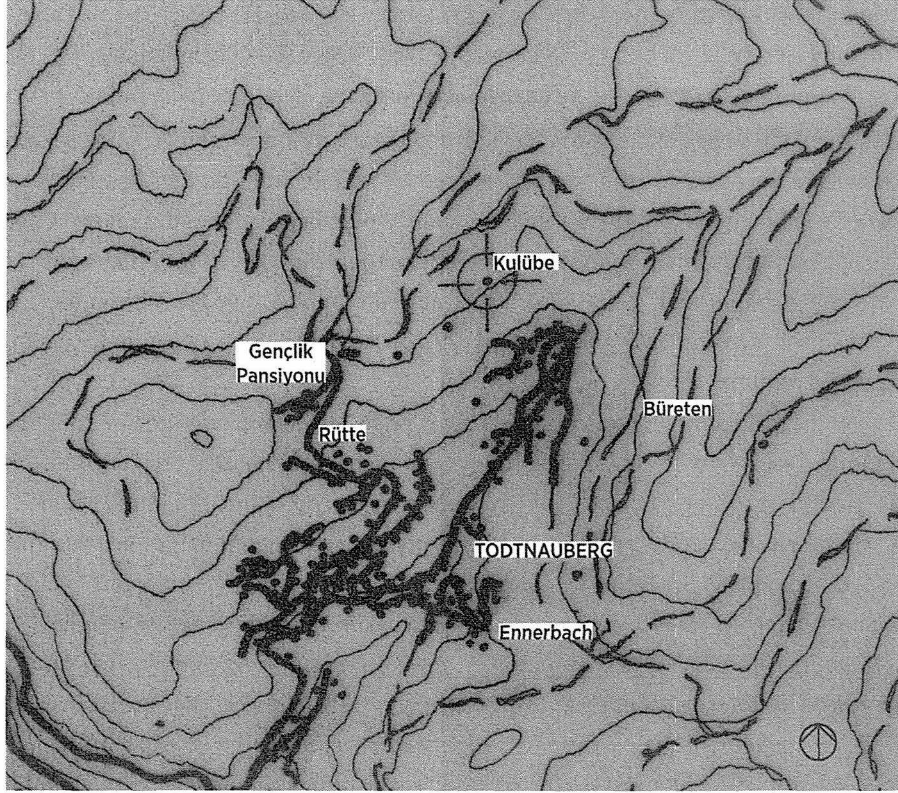
2. Todtnauberg'in haritası ve
çevresi.

BİR KIR MANZARASI VE HAREKETLERİ

Kuzeybatı Almanya'nın *Hochschwarzwald'ının dağlarında,* Kara Orman'ın yükseklerinde, sular kaynaklarından fışkırır ve Avrupa'nın en uzun iki nehri, Ren ve Tuna nehrine giden yollarını bulurlar. Kuzeyden güneye doğru, bu bölge; Baden eyaletinin başkenti olan Freiburg-im-Breisgau'dan Almanya-İsviçre sınırına kadardır. Yamaçlarından bakıldığında üç ülkenin dağları görülebilir, Fransa'daki Vosges Dağları'ndan İsviçre Alpler'ine kadar. Bu bölgedeki çoğu yerleşim; bölgenin hava şartlarının zorluklarından biraz da olsa kaçınabilmeyi sağlayan vadilerinde bulunur. Bölgenin dağlık ve yüksek kısmında, etrafa yayılmış birkaç dağ *kulübesi* dışında -kayak kulübeleri; tek kişilik barınaklardan tutun da, yemek servisi olan pansiyonlara kadar farklı seçeneklerdeki- yerleşim yoktur.

*Hochschwarzwald'*daki en yüksek dağ, deniz seviyesinden 1493 metre yüksekliğe ulaşan Feldberg'dir. Dağın doruk noktasından aşağı doğru dağın sırtları yayılır. Yürüme ve kayak patikaları bu sırtlarda yer alır ve bu patikalar, ötedeki vadilere kadar iner. Dağın Stübenwasen sırtında bulunan iki rota V şeklindeki vadiyi takip ederek aşağı iner, bu vadide bulunan Todtnauberg köyünde birbirlerine yakınlaşarak (fig. 2). Ağaçlar, bu vadinin üst kısmının etrafını sarar. Aşağıda yerleşim vardır ve çok sayıda orman patikasını içeren ormancılık burada yapılır. Ağaçların yukarısındaki kır manzarası büyük ölçüde farklıdır: Rüzgâr alan ve uzaktaki ufuk çizgisine kadar açık bir alan. Köyün ötesinde, ağaçların arasından bir patika, Todtnau kasabasına kadar giden iki kilometrelik yola gelene kadar beş yüz metre daha aşağı iner, bir çağlayanı takip ederek.

Bir zamanlar ormancılığa ve tarıma bel bağlayan yerel ekonomi, şimdi çoğunlukla kayak turizmine dayanır. Buna bağlı olarak, Todtnauberg köyü hızlı bir büyüme göstermiş ve son otuz senede ufak pansiyonlar ve apartmanlar vadi boyunca yayılmıştır (fig. 3,4). Yeni yapılara rağmen, köyün merkezi hâlâ on sekizinci ve

3. Kulübeyi ve köyün bugünkü sınırlarını
gösteren harita.

on dokuzuncu yüzyıldan kalma çok sayıda, keresteden yapılmış *Schwarzwaldhöfe*, yüksek çatılı ve alçak saçaklı Kara Orman çiftlik evleri ile doludur.

Yaklaşık 1100 metre yükseklikte Todtnauberg; ağaçların yoğun olduğu bölgenin aşağısında ama hâlâ dağın mikro-iklimi dâhilinde kalır. Dağın hızlı bir şekilde değişen hava durumu çarpıcıdır, yüksek doruk noktaları ve derin vadiler, hava şartlarının iki uç noktasını oluştururlar (fig. 5). Nem oranı seviyesi, sislerin oluşmasına olanak sağladığında, uzaktaki manzaranın üstü örtülür. Yağmur yağdığında, görüş seviyesi sadece birkaç yüz metreye iner. Bölge, yapılan yatırımlar ile kalkınmış ve gelişmiş olsa da, bu durumda [yağmur yağdığında ve sisler etrafı sardığında] kendi içine kapanır. Görülen manzara dakikalar içinde belirip tekrar gözden kaybolabilir. Yazları sıcak güneş ışıkları etrafı sarar, sıklıkla kısa yağmurlar ile karışmış bir şekilde. Güneş, yağmurdan sonra tekrar ortaya çıkarak, tepelerden ve ağaçlardan sıcak hava bulutlarını toplar. Kışın, kalın bir kar tabakası oluşturacak oranda kar yağar ve bu kar tabakası yamaçların yükseklerinde baharın sonlarına kadar kaybolmaz; bölgenin kendisine has yapısı ile korunmuş olan kar ile yazın başlarında bile karşılaşılabilir. Hava durumu da ayrıca komşu vadilere oranla önemli derecede değişiklik gösterebilir. Bir vadide açık ve güneşli bir hava varken, diğerinde tüm gün yağmur yağabilir. Gerçekten de, daha yüksek patikalardaki bazı noktalarda, bu iki durum aynı anda görülebilir. Bu meteorolojik drama, bölgedeki yaşam üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir.

Heidegger'in kulübesi, Todtnauberg'in yukarısındaki vadide, ormanın başladığı yerin sınırında bulunur (fig. 6). Köy merkezinin bir kilometre Kuzeydoğusunda, yaklaşık olarak yüz metre yukarısında yer alır ve filozofun 1968'de fotoğraflarının çekildiği yapı olduğu kolaylıkla teşhis edilebilir. Çoğu metin, kulübenin merkeze olan uzaklığını abartır.[27] İnşa edildiğinde, kereste ile kaplanmış bu ufak yapı diğer yapılardan epey uzak olsa da, köy şimdi vadi boyunca uzanmaktadır. Kulübe, bayıra yarı-gömülmüş olarak, yamaç ile neredeyse birleşmiş gözükür.

4. Vadiden yukarı çıkan yolun dönemeç noktasından Todtnauberg, 2005'teki yerleşim ve yayılma alanı gösteriliyor. Heidegger'in kulübesi vadinin tepesinin yakınlarında, yaklaşık olarak merkezde, ama bu noktadan bakıldığında ağaçların arkasında kalıyor.

5. Fırtına sonrası bulutlar vadinin üzerinde. Heidegger'in kulübesi bu fotoğrafta tam sağda kalıyor, yamacın tepesine yakın bir yerde.

6. Heidegger'in kulübesi hâlâ Heidegger'in 1968'de fotoğraflarının çekildiği zamanda olduğu gibi gözüküyor.

7. Aşağı kulübeye inen küçük,
sarp bir patika.

VADİDEKİ KULÜBE

Muggenbrunn'dan başlayıp Freiburg ve Todtnau arasındaki Notschrei geçidinden geçerek sadece tek bir yan yol Todtnauberg'e ulaşır. Bu yoldaki bir ayrım, köyün ötesine geçerek vadinin güney kısmındaki Todtnauberg Gençlik Pansiyonu'na kadar devam eder. Belirginleştirilmiş farklı yürüme ve kayak yolları bu pansiyondan başlayıp ormana doğru ilerler ve bu yolların çoğu ormancılar ağaç kesip taşıdığında oluşan derin tekerlek izleriyle doludur. Bu yollardan biri kulübeye gider. Yol, yamaca uyum göstererek biraz alçalır. Bir yol ayrımı, vadinin manzarasının görülmesine periyodik bir şekilde izin vererek ağaçların yoğun olduğu kısmın kenarından geçer ve köye geri döner. Kulübe ilk olarak, manzaranın görüldüğü bu anlardan birinde, 2002'de yerel yetkililerin yapıya işaret eden bir turist tabelasını astığı yerden bakıldığında görülür. Biraz daha ileride ufak bir açıklıkta yokuş aşağı giden ufak bir patika, kulübenin arkasına götürür (fig. 7). Bu dik patika, yapıya asıl ulaşım yoludur. Kulübe, yukarısındaki yoldan bakıldığında az çok görünür hâldedir. Ormanın oluşturduğu sınırın aşağısında kalsa da, yapı, orman tarafından kucaklanmış gibi gözükmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, kulübeyi vadideki yeriyle açık bir şekilde görmek zordur. Yapı; vadinin diğer iki patikasından yürüyerek gelenler için daha açıktadır. Gençlik Pansiyonu'ndan başlayan patika dolambaçlı bir şekilde vadinin manzarasını sunarak ormanın oluşturduğu sınırın yakınından geçer (fig. 8). Ama kulübe en açık şekilde, köyden yukarı doğru benzer bir eğimle vadinin karşıt yamacına doğru çıkan yoldan bakıldığında görülür (fig. 9). Bu noktadan bakıldığında; birbirine oldukça yakın, Gençlik Pansiyonu ile vadinin V noktası arasında kalan yaklaşık olarak aynı yaşta olan

8. Todtnauberg Gençlik Pansiyonu ve ufak Büreten köyü arasındaki patikadan görüldüğü hâliyle kulübe.

9. Vadinin diğer tarafından görüldüğü hâliyle kulübe.

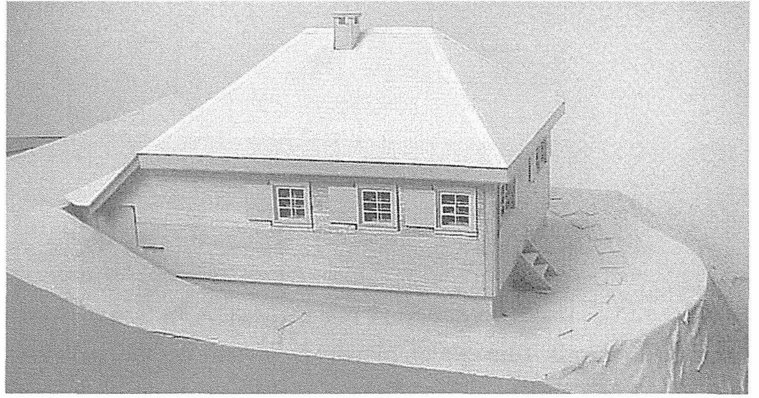

üç kulübe görülür. Heidegger'in kulübesi en yukarıda, diğer iki kulübeye oranla daha uzakta olandır, neredeyse güneye bakan dışbükey bir bayırın uç noktasında. Batı'da, uzaktaki Alpler'in manzarası vardır, Doğu'da, vadinin tepe noktasının [Alpler'e oranla] daha yakında duran manzarası. Heidegger'in kulübesi, inşa edildiğinde belki de bu civarda en uzaktaki yapıydı.

Köy aşağıda vadi boyunca genişleyerek yayılmasına rağmen, kulübeden bakıldığında görülen manzara hâlâ kendine has bir tecrit edilmişlik hissi uyandırır.

Kulübe, hem vadiye inen yokuşu kesen hem de bu yokuşa yönelen, yere göre düzlenmiş bir noktada oturur (fig. 10). Bu yapı, ağaçlar tarafından korunmuş ve çevrelenmiş bir şekilde kır manzarasına göz gezdirir (fig. 11). Eğimli bir taş dolgu, yapının zeminini düzler. Kulübenin yüzü vadiye dönmüş yüksekte kalan tarafı, sağrılı bir çatıya sahiptir. Çatı, duvarlardan yukarı doğru, neredeyse duvarların boyu kadar yükselir (fig.12). Kulübe yaklaşık olarak altıya yedi metredir. Çoğunlukla keresteden yapılmış ve tahta kiremitlerle kaplanarak korunmuş hâldedir. Pencereler ve giriş kapısı ile duvar arasındaki boşluklar sıva ile doldurulmuştur. Sütun baştabanları koruyucu şeritler olarak yerleştirilmiştir. İki kereste kirişin desteklediği üç kalas, kapının önündeki basamakları oluşturur. Kulübenin dış duvarları griye; pencereler, kapılar ve panjurlar ise açık renklere boyanmıştır. Bu renkler, Heidegger hayattayken çekilmiş fotoğraftakiler ile uyum göstermektedir. Pencere boyundurukları [*transoms*], tirizleri [*mullions*] ve kaplamaları [*casements*] bembeyazdır. Pencere çerçeveleri kanarya sarısıdır ve sütun baştabanları masmavidir. Menteşeli panjurlar yaprak yeşiline boyanmıştır. Mavi bir pervazı bulunan kapı yeşildir.

Kulübe, arada sırada kalınacak düşüncesiyle yapılmış gözükür ve kimsenin olmadığı zamanlar için koruma altına alınması kolaydır. Kulübeye geri dönen sakinin yapacağı ilk şey, giriş kapısının kilidini açmasıyla, kulübeyi de oturmaya açmaktır. Pencereler tek ya da çift panjurludur. Kapalıyken, bunlar yerlerine boyalı bir demir çubuk ile sabitlenebilir. Bu çubuk, pencere pervazlarıyla koruma altına alınmış olarak, sadece içeriden yerinden oynatılabilir. Panjurların açılmasıyla, kulübenin içi aydınlanır.

10. Kulübenin, hem vadiye inen yokuşu kesen hem de bu yokuşa yönelen, yere göre düzlenmiş bir noktada oturmasını gösteren maket.

11. Kulübe, yere göre düzlenmiş bir noktadan kır manzarasını seyreder gibi.

12. Kulübe, dağın yamacına yarı gömülü olarak inşa edilmiştir, tahta kiremitlerle kaplanmış ve çerçevesini kerestelerin oluşturduğu duvarlar taş bir dolgu üzerinde durur. Çatı, neredeyse duvarlar ile aynı yüksekliğe sahiptir.

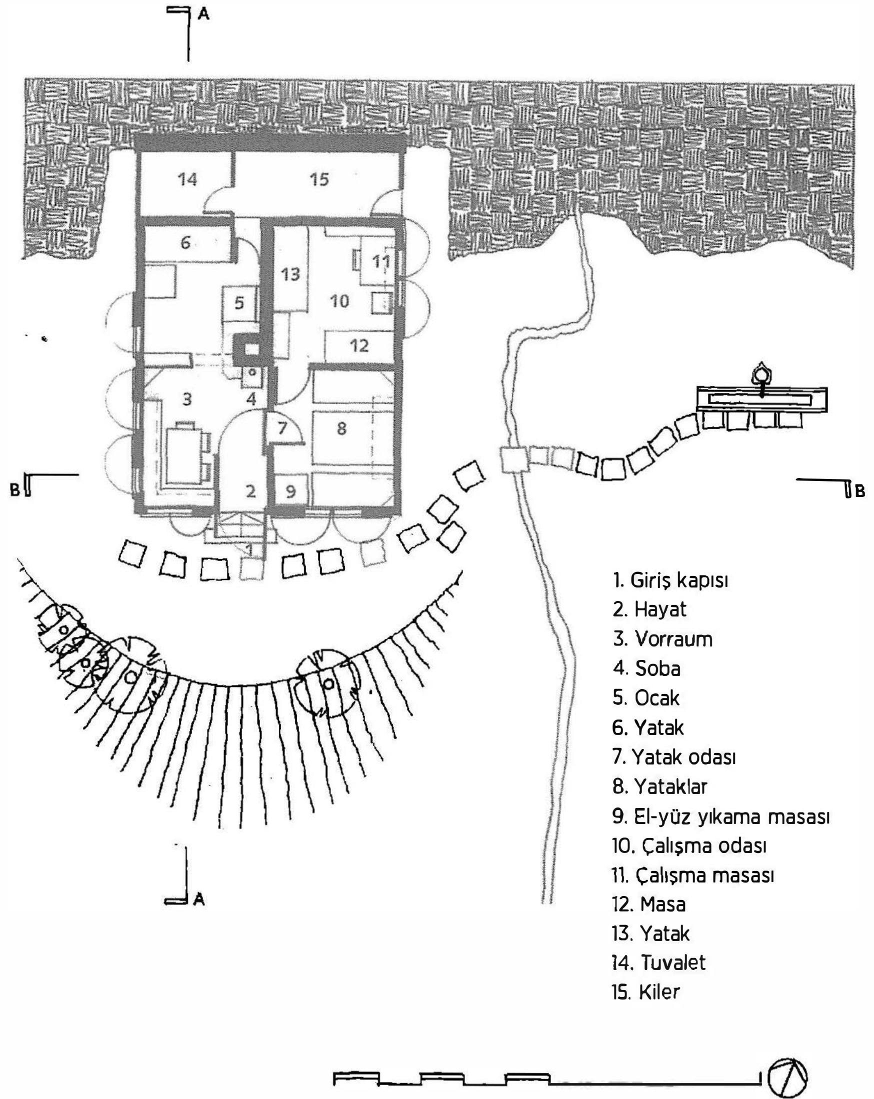

KULÜBENİN İÇİ

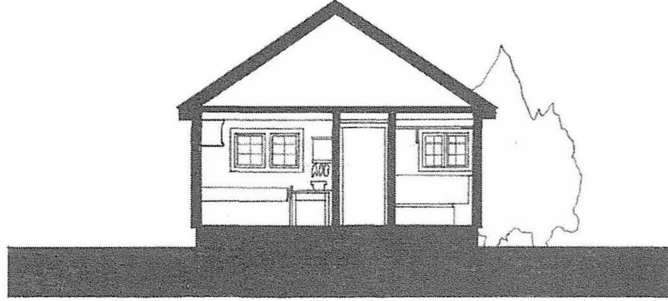
Kulübe; burada planı, bölümleri ve maketi (fig. 13, 14, 15) gösterilmiş olan üç ana odaya sahiptir. Tüm odalar, planda da gösterildiği gibi belli kullanımlar için özel olarak farklı bölmelere ayrılmıştır. Kulübenin, vadiye dik bir şekilde duran yüzünde bulunan giriş kapısı (1) dışarı açılır. Hemen içeride, her iki tarafında da asacak bulunan, [kulübenin] hayat kısmı vardır (2). Daha içerideki bir kapı bu hayat kısmından -kelimesi kelimesine "ön" ya da "öndeki" oda anlamına gelen *Vorraum*'a açılır (3). Bu bölüm, kulübenin Batı tarafında bulunur ve hayat kısmının arkasında kalan bir yemek yeme alanını, bir sobayı (4), bir ocağı (5), yemeği hazırlamak için gerekli mutfak eşyalarını ve bir yatağı (6) içerir. Kulübenin hayat kısmından içeri açılan kapının arkasında bir kapı daha bulunur ve bu kapı yatak odasına açılır (7). Bu oda yataklarla (8) ve üzerinde el-yüz yıkamak için bir leğenin bulunduğu ufak bir masa (9) ile doludur. Bunun ilerisinde, Heideggger'in çalışma odası olan (10), çalışma masasının (11) ve bunun haricinde de başka bir masanın (12) bulunduğu oda vardır. Burada ayrıca başka bir yatak odanın köşesinde bulunur (13). Kulübe'de, *Vorraum*'un kuzeyinden girilen iki oda daha vardır. Bu odalar, yamaca karşı duran istinat duvarının yanına inşa edilmiştir: Evin dışına inşa edilen bir tuvalet (14) ve genellikle odunların kuruması için kullanılan bir kiler (15). Bu kiler doğrudan dışarı, kulübenin doğu tarafının kuzeyine açılan bir kapıya sahiptir.

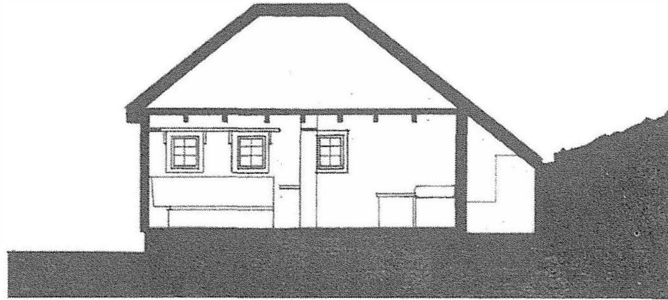
13. Kulübenin planı.

Kulübenin planı neredeyse eşit bir şekilde dörde bölünmüştür (fig.16). Kulübeyi kuzeyden güneye doğru bölen ana duvar, yapıyı merkezden enlemesine bölen

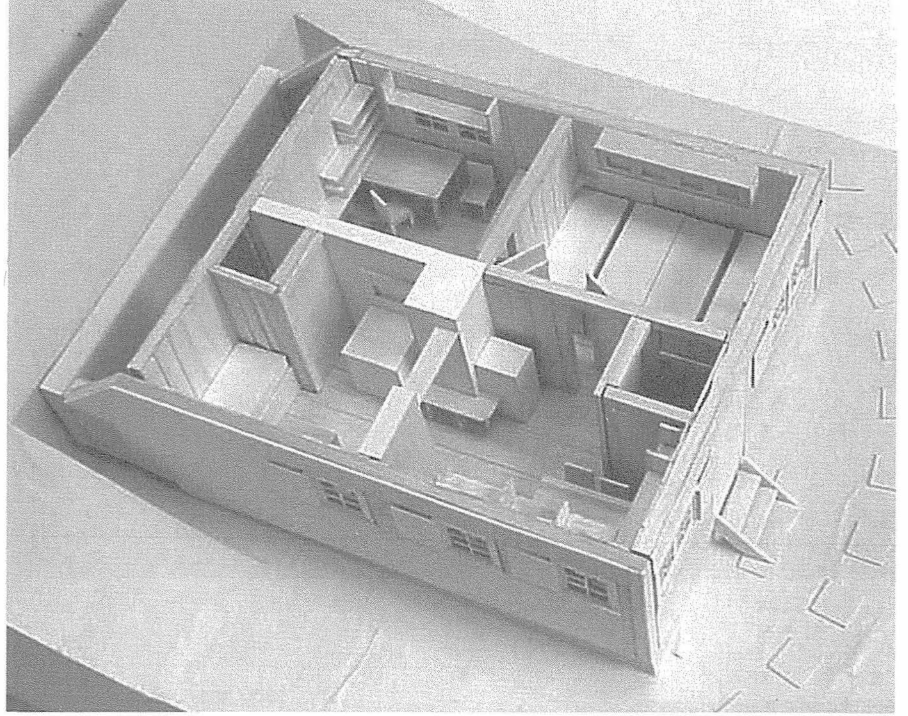

A
14
15
6
13
11
5
10
12
3
4
7
8
2
9
1
B
B
A
1. Giriş kapısı
2. Hayat
3. Vorraum
4. Soba
5. Ocak
6. Yatak
7. Yatak odası
8. Yataklar
9. El-yüz yıkama masası
10. Çalışma odası
11. Çalışma masası
12. Masa
13. Yatak
14. Tuvalet
15. Kiler

14. Kulübenin bölümleri.

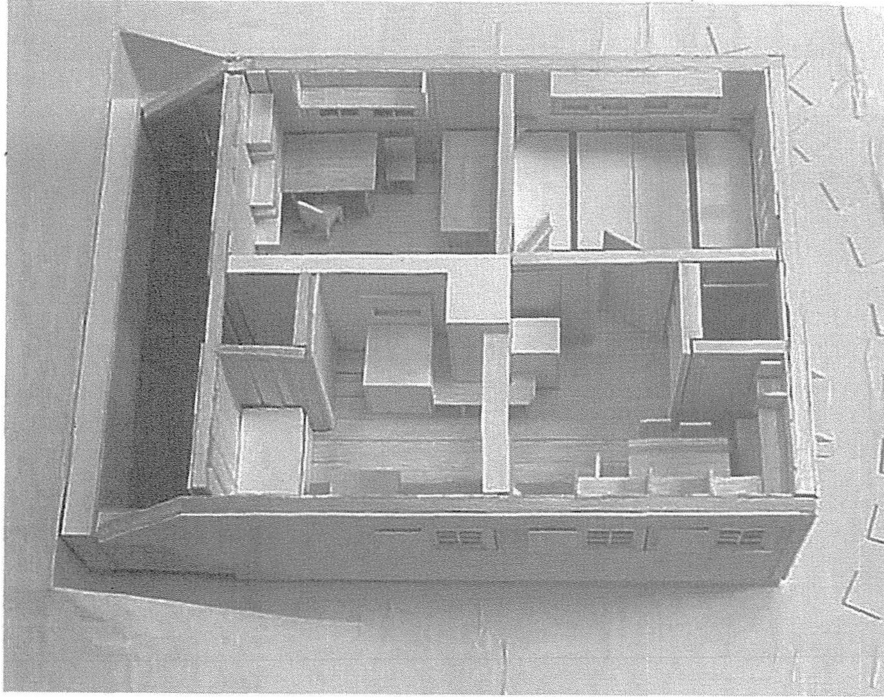

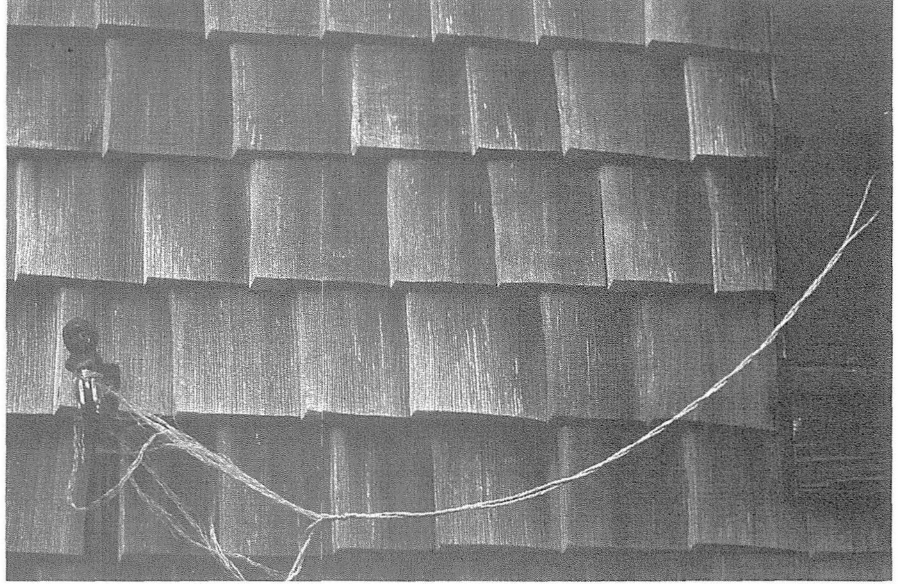

15. Kulübenin maketi.

16. Kulübenin planı neredeyse eşit bir şekilde dörde bölünmüştür. "Vorraum" burada maketin alt kısmında yer alır.

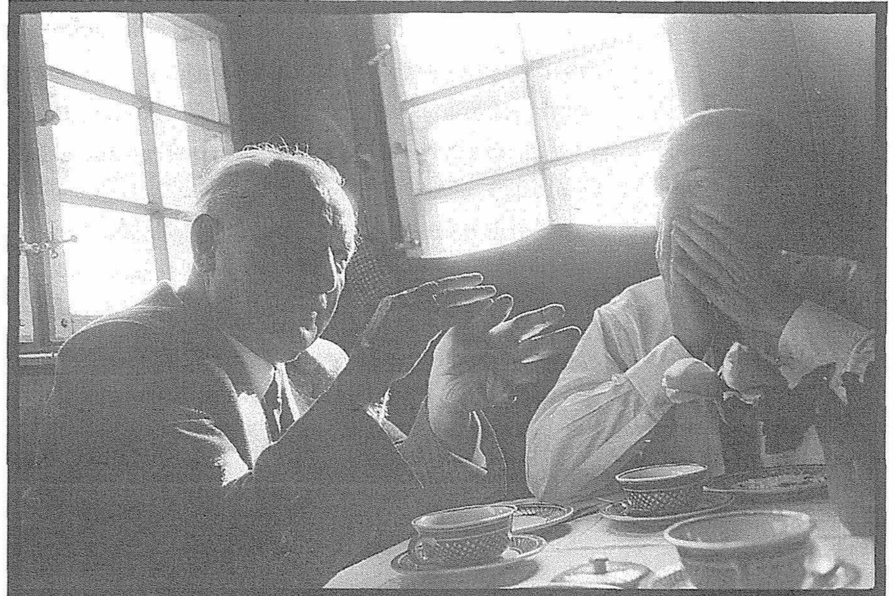
17. Duvarlar dıştan, keresteden yapılan tahta kiremitler ile iki yönde üst üste binmiş eşit aralıklarla örtülmüştür.

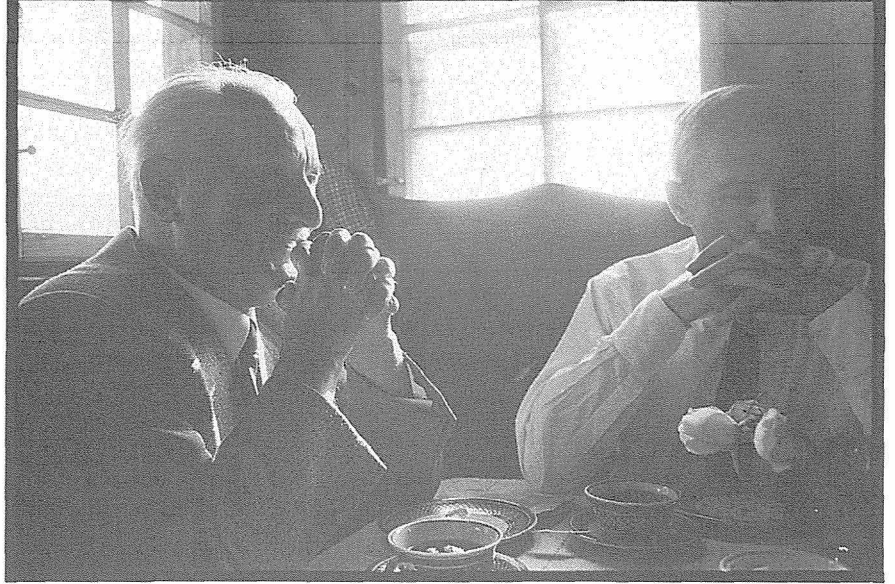
çizgiye ortalanarak hizalanmıştır. *Vorraum* bu yüzden diğer odalardan biraz daha geniştir. Doğu-batı duvarı, yatak odasını çalışma odasından ayırır ve kulübenin diğer tarafında kalan [Kuzeyden güneye doğru bölen duvarın diğer tarafında] *Vorraum*'da, bu ayrıma karşılık gelen ve hemen hemen aynı hizada olan yerde bir dolap ve raf vardır. Sağrılı çatının kuzeyden güneye doğru uzanan bir sırtı vardır. Çatının iki sırtı ve sağrılı kısmı yaklaşık olarak kulübenin planındaki uzunluğunun üçte birine denk gelir. Çatı, ana odaları merkeze alacak şekilde yerleştirilmiştir ve çatının kuzey sırtı; dışarıda bulunan tuvaletin ve kilerin üzerini kapatıp yamaca yaslanmış olan istinat duvarı boyunca kabaca bir çatı oluğu oluşturacak şekilde aşağı doğru iner.

Kulübe asıl olarak keresteden yapılmıştır. İnşasının detayları, el aletleri kullanılarak yapılıp bir araya getirildiğine işaret eder. Duvarlar, yatay çubuklar ile desteklenmiş bir dizi ağaçtan dikey direkler ile araları molozla doldurularak oluşturulup şekillendirilmiştir. Duvarlardaki bazı boşluklara pencere pervazları yerleştirilmiştir. Dıştan, duvarlar keresteden yapılan tahta kiremitler ile iki yönde üst üste binmiş eşit aralıklarla örtülmüştür (fig.17). İçten ise, duvarlar yaklaşık olarak eşit boyutta ve eşit aralıkta yerleştirilen dikey kaplamalar ile kaplanmış ve işlenmiştir. Bunun tek istisnası, kulübenin yapısının sadece dıştan tamamlandığı ve içeriden açık bırakılan kilerin doğu duvarıdır. Kulübeyi kuzeyden-güneye bölen duvar, kuzey tarafında tuğladan yapılmıştır ve bu durum yapıya dayanıklı bir merkez sağlar. Bu duvar ayrıca, yukarıda belirtilen iki sobanın borularının bağlı olduğu bacayı da taşır. Duvar, boyanmış kaba bir sıva ile tamamlanmıştır. Çatının baca kısmı kil tuğlasından yapılmıştır. Zemin, kuzeyden güneye doğru döşenmiş tahtalardan oluşur. Bunlar büyük ihtimalle yapının tuğladan yapılmış olan duvar ile duvar etekliği arasındaki alanı kaplayan döşeme kirişlerine sabitlenmiştir. Çatının yapısı, duvarın dışına sabitlenmiş bir duvar latasından [*wall plate*] doğru yükseliyor gibidir. Tahta kiremitlerin yerleştirilme düzeninden dolayı çatı, yatay tirizler [*battens*] taşıyan çatı merteğine [*rafters*] sabitlenmiş çatı aşıklarından [*purlins*] oluşuyormuş gibi gözükmektedir. Çatıyı kaplayan tahta kiremitler -duvardakilere oranla daha geniş

18. Mutfaktan bakıldığı hâliyle "Vorraum"un yemek yeme bölümü.

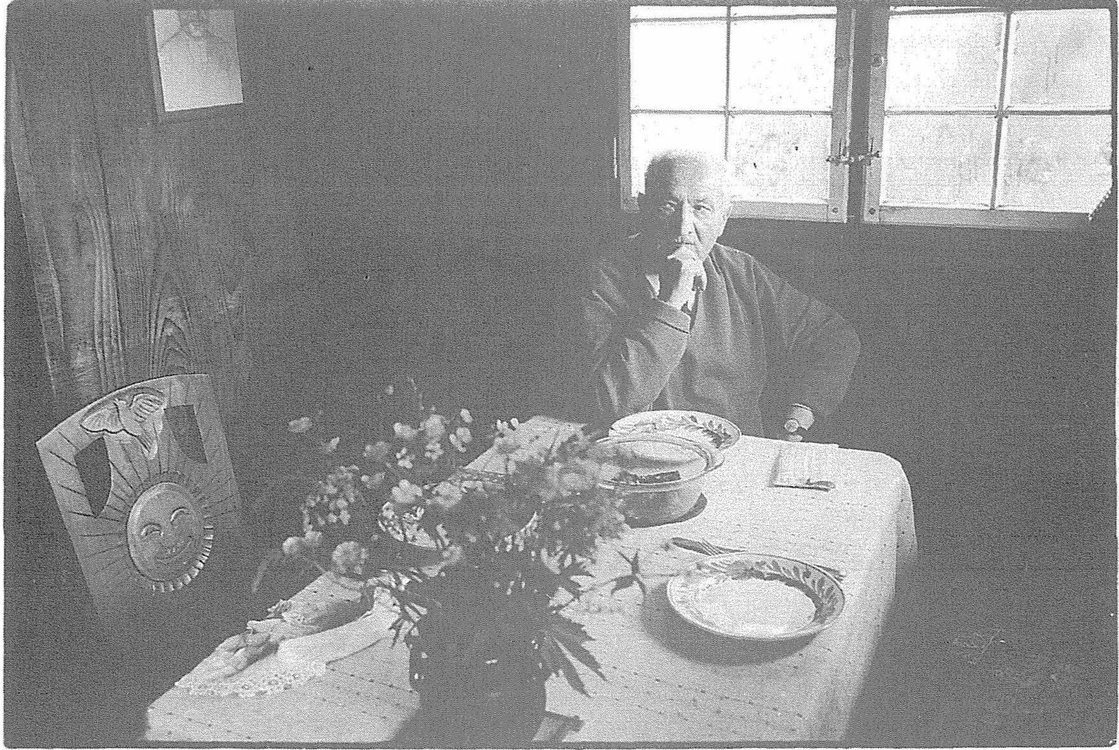

19. Heidegger, yemek masasının köşesinde, sohbet ederken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

20. Heidegger, yemek masasının başında oturmuş yemeği bekliyor, yoğunlaşan havanın oluşturduğu çiğ pencerede süzülürken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

ve incedir- düzgün bir şekilde çivilenmiştir. Çatının en güney ucunda, çatı arasını aydınlatan camdan kiremit vardır.

Kulübenin odaları yere sabitlenmiş bazı mobilyalar içerir ve bunların çoğu yapının inşa edildiği dönemden kalmadır. Yerinden oynatılabilen mobilyaların düzenlenişi de çoğunlukla, kulübe inşa edildiği zaman ilk yerleştirildikleri gibidir. Mobilyalar da tıpkı kulübenin büyük kısmı gibi tahtadan yapılmıştır.

Vorraum'un en güney kısmı yemek odası olarak düzenlenmiştir (fig. 18, 19, 20). Evin hayat bölümü, bu odanın köşesinde bulunur. Bunun karşısında, yan duvar ile dış duvarın diğer köşesinde yere sabitlenmiş, tahtadan bir bank bulunur. Bu bankın üstü minderler ile kaplıdır ve bazı fotoğraflarda -oturulduğunda sırtın yaslandığı yeri de kaplayan- bu minderlerin üstüne geçirilmiş olan kumaş gözükür. Bankın hemen önünde bir masa durur. Oturulan bu banka ek olarak, masanın etrafında üç sandalye vardır. Bankın hemen üstünde üç pencere bulunur; bir tanesi güneye bakan, yandan menteşeli iki pencere kanadına sahiptir ve geriye kalan iki tanesi de batıya bakan, yandan menteşeli tek pencere kanadına. Sütun baştabanının hemen üstünde tahtadan yapılmış; kalaslardan kesilmiş ve pencerelerin arasında duvara sabitlenmiş mesnetler ile desteklenen bir raf bulunur. Fotoğraflar, odanın bu köşesinde çantaları asmak için bir kanca olduğunu gösterir. Kulübenin tüm odalarında olduğu gibi, tavan kirişleri çıplaktır. Bunların arasında, tavanın hemen hemen ortasında bir tek lamba asılı durur -asıl olarak gaz lambasıdır ama filozofun kulübeye yerleşmesinden sonraki senelerde elektrik ampulü ile değiştirilmiştir.[28] Kulübenin hayat kısmının yan duvarında, masanın üzerinde şair ve yazar Johann Friedrich Hebel'in bir portresi asılıdır.[29]

Vorraum, baş hizasından yukarıda olan bir raf ve dolap ile -bu dolaba süslenmiş bir saat sabitlenmiştir- ikiye bölünmüştür. *Vorraum*'un güney kısmında, yemek masasının karşısında, demir bir ocak vardır (fig. 21). Bu ocaktan bir baca borusu, yukarıdaki baca çıkıntısına hizalanmış bir şekilde yükselir. Tahtadan başka bir bank, altında bir raf ile baca boyunca *Vorraum*'un kuzey tarafına kadar devam ederek -ki

21. "Vorraum"un mutfak kısmı. Ocak, filozofun sağında kalmaktadır. Elfride Heidegger yatağın yanındaki alçak sandığın üzerinde yemeği hazırlamaktadır (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

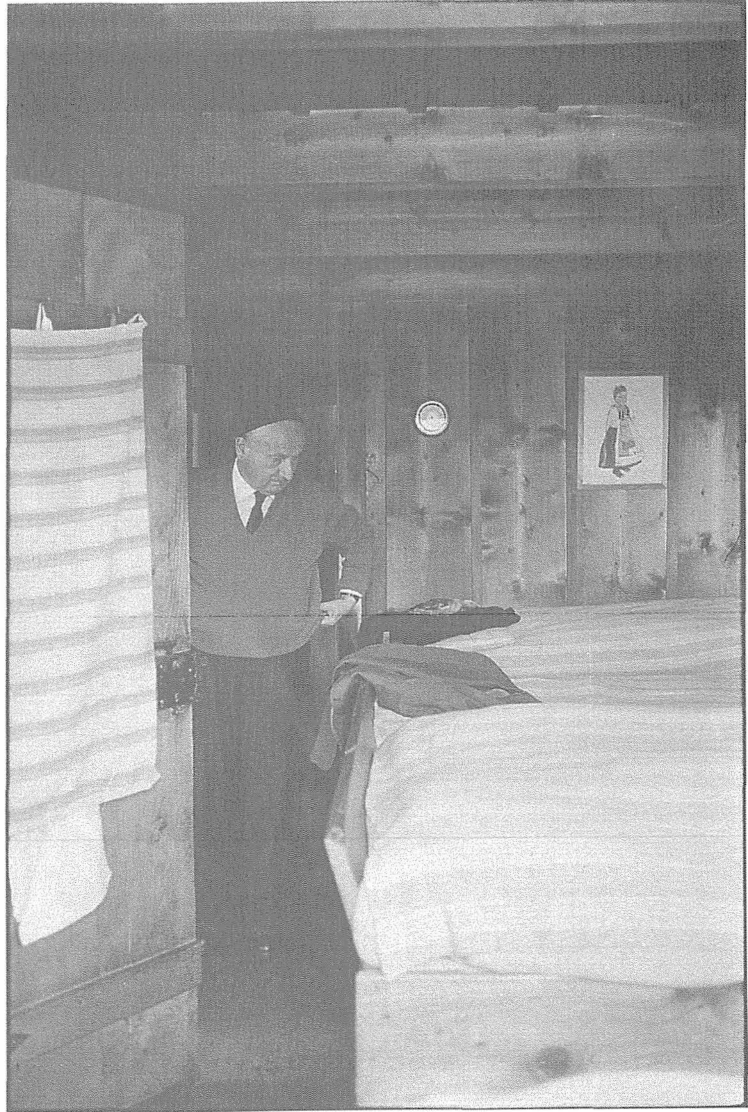

Kulûbenin Içi 36 · 37

22. Mutfaktaki fırınlı ocak ve bitişiğindeki alçak bank. Eşi seyrederken Elfride Heidegger yemek pişiriyor (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

23. Yatak odası, Heidegger çalışma odasından çıkarken. Havlular "Vorraum"un kapısının arkasına asılmış. Yatak ısıtıcısı ve geleneksel Kara Orman elbisesi içinde kadın resmi duvara sabitlenmiş (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

24. Yatak odası, el-yüz yıkamak için kullanılan masa sağda. El bezleri, aynalı küçük bir dolaba asılmış. Oyuncak bir yelkenli yatağın okyanusunda yola çıkmış (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

25. Yatak odasının kapısından çalışma odası. Raflar, birkaç yeni elyazması dışında neredeyse boştur. Filozofun kalemleri, yazı altlığı ve not defteri çalışma masasının üzerinde düzenlenmiş hâlde (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

26. Heidegger çalışma masasında otururken vadinin tepesine bakar şekilde poz verir, el yazmaları arkadaki raflarda (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

27. Heidegger'in çalışma masasında otururken verdiği bir diğer poz. Çalışma odasındaki yatak, filozofun sandalyesinin arkasında görülmektedir (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

burası mutfak olarak kullanılır- ocağın önünde yere sabitlenmiştir. Burada, bir fırın ve altı portatif ısıtıcı gözü içeren başka bir ocak vardır (fig. 22). Bu ocağın arkasında, yemek pişirilirken yemekten sıçrayan parçaların duvara gelmesini engelleyen, çinilerden yapılmış koruyucu bir panel ve yine çinilerden yapılmış raflar bulunur. Fotoğraflarda, fırınlı ocağın hemen önünde, yaklaşık bir metreye iki metre dokuma bir halı görülür. Fırınlı ocağın karşısındaki dışarı bakan duvarda tek kanatlı yandan menteşeli bir pencere vardır. Bu pencerenin altında deri kaplı, tahtadan bir sandık durmaktadır. Odanın kuzey ucunda, dış duvar ve kapının kilere doğru açıldığı yer arasında bir yatak bulunur.

Ana yatak odası, dört yatak ile dolu gibidir (fig. 23, 24). Yataklar, tahta kenarlara uygun olarak dizilmiştir; yatak başları pencere eşiğinin hemen altındadır. Çift kanatlı yandan menteşeli bu pencere güneye bakar. Pencere ile kulübeyi asıl olarak bölümleyen duvar arasında bir masa durur. Yatakların üzerinde her birinin iki kapısı olan iki dolap vardır. Odanın iki doğu köşesinde, büyük ihtimalle mum koymak için yapılmış üçgen şeklinde raflar bulunur. Kulübeye elektrik bağlandığında ampul, el-yüz yıkamak için kullanılan masanın üzerine yerleştirilmiştir. Fotoğraflarda; kuzey duvarında asılı duran bir yatak ısıtıcısı ve *Schwarzwald* (Kara Orman) yöresine ait geleneksel bir elbise giymiş kadın resmi olduğu görülür.

Heidegger'in çalışma odasına, bu yatak odasının duvarında bulunan bir kapıdan geçerek ulaşılır (fig. 25, 26, 27). Kapının çapraz karşısında, yaklaşık olarak bir metreye bir buçuk metre olan bir çalışma masası bulunur. Bu çalışma masasının üstünde, boyutları yatak odasındaki ile aynı olan ama doğuya bakan bir pencere vardır. Pencerenin karşı tarafında, çalışma masasından daha ufak olan başka bir masa durur. Bir raflar dizisi, odanın köşesinden başlayarak, kuzey duvarı boyunca devam eder. Çalışma masasının arkasında, kapının açıldığı yerin ilerisinde başka bir yatak bulunur. Elektrikli iki masa lambası daha sonradan koyulmuştur: Biri çalışma masasına, diğeri raflara. Çalışma odasının penceresinin dışında bir çan, bir "rüzgâr fırıldağı" asılıdır.

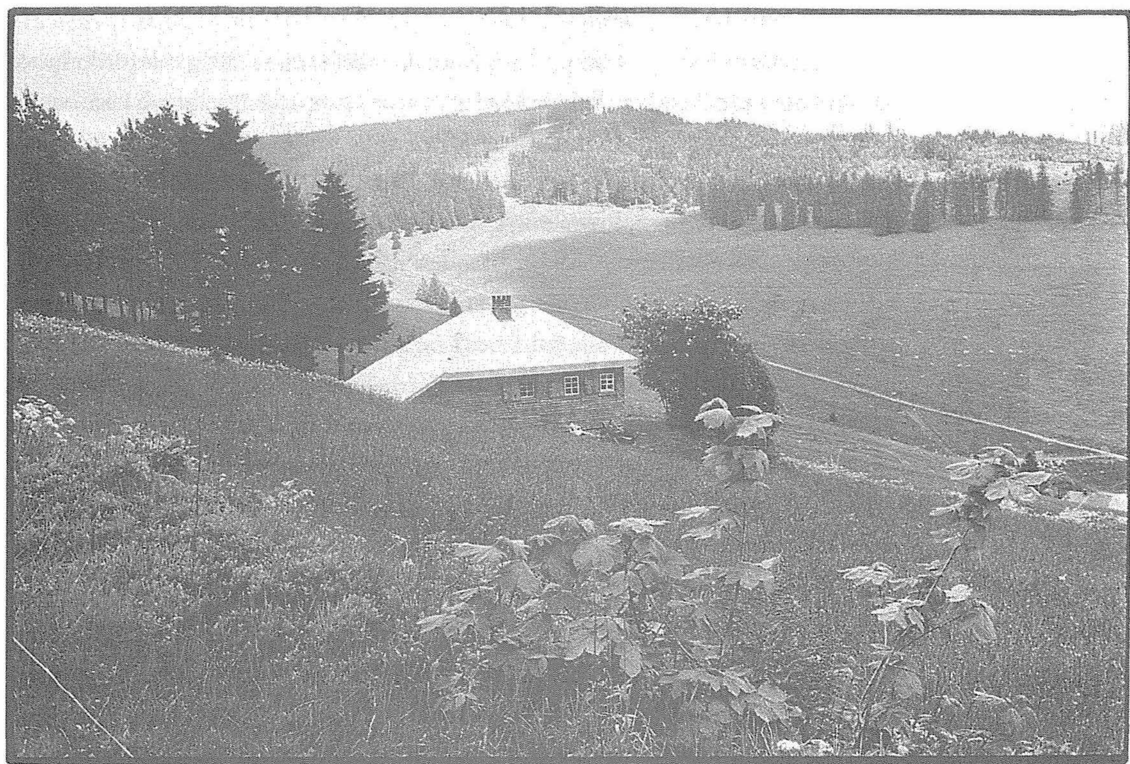
Kulübenin içinin düzenlenişi, burada gerçekleşmiş olan birkaç faaliyete uygun olarak yapılmış gözükür. Amaç ve kulübenin düzenlenişi arasında, doğrudan bir ilişki olduğu açıktır.
Kulübenin dekorasyonu sadedir; pencere pervazlarının özenle boyanması dışında kulübenin diğer yerlerinin gelişigüzel boyanmış olması, az sayıda mobilyanın kullanılması ve seçilen raf mesnetlerinin görünüşü bu durumu destekler. Yapının tasarımının ve detaylarının çoğu, seçilen inşa yönteminin uygulanışını açık bir şekilde içerir.

KULÜBENİN DIŞI

Kulübenin güneyinde, yapının giriş kapısının hemen önünde, düzgünleştirilmiş bir yığın bulunur. Bu yığın sanki kulübe için, arka kısımdaki ağaçlardan kesilen malzemelerle özellikle oluşturulmuştur. Birkaç ağaç, yemek yeme yerinin pencereleri önündeki tümsek kısımda kök salmıştır (fig. 28). 1968'de çekilen fotoğraflarda, yatak odasının penceresi altında duran tahtadan basit bir bank görülür ama bu bank daha sonra kaldırılmıştır. Bu bankın üst yüzeyi, bir kütüğün ortadan kesilmesiyle yapılmış iki ayağa sabitlenmiş tek bir tahtadan oluşur. Fotoğrafta bir havlunun kuruması için -büyük ihtimalle daha sıcak aylarda havluları ve el bezlerini havalandırmak için- kullanılan bu tahtadan banka asılmış olduğu görülür (fig. 29).

Kilerin dış kapısının birkaç adım önünde vadiden aşağı doğru giden ufak bir dere vardır. Bunun ilerisinde, su kaynağı bulunur (fig. 30, 31). Ortadan yarılıp içi oyulmuş bir kütüğe, doğal bir kaynağa bağlı olan dik konumdaki başka bir kütükten su dolar. Tahta bir küpün içinde oyulmuş olan bir yıldız bu dik konumdaki kütüğün üzerinde durur. Taştan birkaç levha, su kaynağını kulübenin önündeki düzgünleştirilmiş alan ve ana giriş kapısı ile bağlayan bir yol oluşturur.

28. 1968'de kulübe, Heidegger ve eşi dışarıdaki düzgünleştirilmiş yığının önündeki şezlonglarda oturmuş köye ve uzaktaki Alpler'e bakarken. Vadide şimdi olduğundan çok daha az yerleşim vardır (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

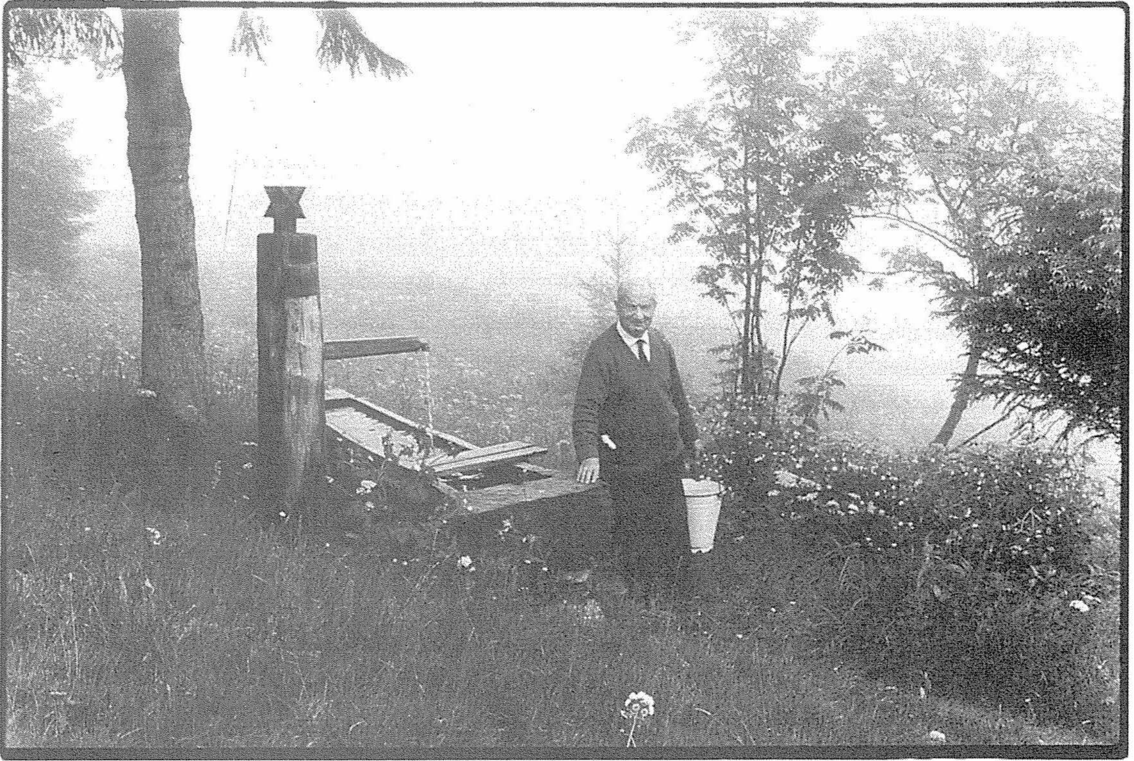
29. Kulübenin önü, girişteki basamaklar ve iki tarafına da kabanlar asılmış olan hayat bölümü (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

30. Yamacın yukarısındaki bir pınardan sürekli olarak dolan su kaynağı, arkada Heidegger'in çalışma odasının penceresi (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

31. Heidegger, su kaynağından bir kovaya su doldurmuş kulübeye geri dönerken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

32. 1922 kışında kulübe inşa edildikten kısa bir süre sonra Karl Löwith'in çektiği fotoğraf (Karl Löwith, "Mein Leben in Deutschland vor und nach 1933". Telif hakkı 1986 J. B. Metzler'sche Verlagsbuchhandlung ve C. E. Poeschel Verlag GmbH, Stuttgart.)

KULÜBE NASIL İNŞA EDİLDİ

Kulübenin 1922 yazında inşası sırasında, kulübenin inşa edildiği yere ilişkin ayrıntılar pek belli değildir (fig. 32). Ama Heidegger'in kulübeyi inşa etme sebepleri, inşa edilecek yerin seçilmesi ve inşa sürecindeki rolü ile ilgili birkaç bilgi bilinmektedir.

Ocak 1922'den itibaren Heidegger'in ismi Marburg Üniversitesi'ndeki felsefe kürsüsüne yapılacak atamayla ilgili görüşmelerde anılmaya başlanır.[30] İleriye yönelik planların değişmesi, kulübenin inşa edilmesine ilişkin birbiriyle ilişkili dört sebep oluşturmuş gözükür. İlki; üniversitedeki bu pozisyon, o zamanlar otuz üç yaşında olan Heidegger'e ilk hatırı sayılır bağımsız gelir kaynağını sunacaktı. İkincisi; bu atama, Heidegger'in alışık olduğu bölgeden taşınmasını gerektirecekti.[31] Yaklaşık dört yüz kilometre kuzeyde kalarak; Marburg, Heidegger'in iyi bildiği, orada doğup büyüdüğü Kara Orman'ın sınırındaki kasabaya, bu kasabanın yakınında bulunan, yatılı okuduğu Konstanz'a, lisans ve lisansüstü çalışmalarını yaptığı Freiburg'daki üniversiteye oldukça uzaktır. Heidegger ve genç ailesi, Heidegger başka yerde ders verirken, Almanya'nın güneyinde kalmaya devam etmeyi istemiş gözükür. Üçüncüsü, filozof okumalarına devam edebileceği, düşünüp yazabileceği bir yere ihtiyaç duymuştur.[32] Dördüncü olarak da Heidegger'in, inzivaya çekilebileceği böyle bir yer inşa edilmesinden tatlı bir şekilde büyülendiğine işaret eden bazı kanıtlar vardır.[33] Bu sebeplerin hepsi, Heidegger'in kulübeye ilişkin kararında kesin etkili olmuş gözükür. Kara Orman'da Heidegger'in, çalışmalarını sürdürebilmek için inzivaya çekilebileceği bir yer oluşturma girişiminde ilk adım atılmıştır. Uygun bir alan bulunmuş ve kulübenin inşasına başlanmıştır.

Heidegger, entelektüel çalışmalarını sürdürmesine yardımcı olması adına Kara Orman bölgesinin kendine özgü koşullarını aramış gözükür. Bunun sebebi, kısmen onun yetiştirilme tarzından kaynaklanır. Heidegger, yörenin kilisesindeki rolü ve kırsal kesimdeki yaşam tarzı ile şekillenen bir çocukluk dönemi boyunca teolojik ve

felsefi sorulara merak sarmıştır.[34] Her ne kadar düşünceleri daha sonraları kurumsallaşmış Katoliklikten uzaklaşmış olsa da Heidegger, gençliğindekine benzer bir çalışma tarzını sonraları da sürdürmüştür. İlk kez felsefi olarak düşünmeye başladığı yerlere benzer yerlerde olmaktan hoşlanmıştır. Bu yerlerin hepsi onun için sanki gençlik dönemindeki düşünmelerinde gerçekleştirdiği ilk keşiflerine ilişkin bir tür başlangıç noktasıymış gibi gözükür. Heidegger üniversite ortamının çalışmaya olanak sağlamayan bir yapıda olduğunu iddia etmiştir. Kulübeden Marburg'a dönerken, Karl Jaspers'e yazdığı bir mektupta akademik çevresini "birinin etrafını kuşatan havasız, boğucu bir atmosfer…üniversite profesörleriyle vakit geçirmeyi hiç istemiyorum" şeklinde tarif etmiştir.[35] Onun taşrayı yeğlemesi tüm yaşamı boyunca devam etmiştir. Taşra onun için "muazzam olan ile ikamet edenin gizemini" saklamıştır.[36] Mevcut bilgiler, kulübenin inşasına yönelik sebeplerin, Heidegger'in; hem ailesinin istediği şeye gösterdiği anlayıştan hem de kırsal bölgenin sunduğu olanakları daha çok tercih etmesinden kaynaklandığına işaret eder.

Her ne kadar Heidegger, taşrasal olanın kıymetini bilme konusunda hassas olsa da, yapının inşa edilmesi için yer arayışında onu özellikle Todtnauberg'e yönlendiren sebeplerin ne olduğu açık değildir. Heinrich Wiegand Petzet ve Walter Biemel, kulübenin kır manzarasının önemli olduğunu ima eder. Heidegger büyük ihtimalle bu bölgeye zaten aşinadır; çünkü içinde Heidegger ve Edmund Husserl'in olduğu, kulübenin inşasından bir sene önce 1921 tarihli, Todtnauberg'in yukarılarında çekilmiş gibi gözüken -yayımlanmış- bir fotoğraf vardır.[37] Yukarıda tarif edilen ve oradan bakıldığında kulübenin görülebildiği patikalar; V şeklindeki vadinin ötesine, bölgedeki uzun mesafeli patikalarla geçilen Stübenwasen Dağı'nın sırtına doğru götürür. Heidegger, yürümeyi seven ve kayak krosu yapan biri olarak bu patikaları biliyor olmalıdır[38] ve öyle gözükür ki Elfride Heidegger de bu bölgeye aşinadır.[39] Eğer Heidegger ve ailesi kulübenin inşası için aşina oldukları bölgede bir yer aradılarsa, burası Kara Orman bölgesinin karakteristik kır manzarasını kesinlikle içermektedir. Ayrıca, şehre git gel yapacak bir akademisyen için burası daha

33. Karl Löwith'in arşivinden 1921 tarihli Heidegger ve Edmund Husserl'in bir fotoğrafı. Todtnauberg'in yukarılarında çekilmiş gözükür. (Karl Löwith, "Mein Leben in Deutschland vor und nach 1933". Telif hakkı 1986 J. B. Metzler'sche Verlagsbuchhandlung ve C. E. Poeschel Verlag GmbH, Stuttgart.)

34. Alpler'e doğru güneye bakan Todtnauberg köyü ve bu köyü içeren vadi.

pratiktir çünkü Kara Orman'ın yüksek kısımlarında tren yolunun geçtiği tek bölge burasıdır. Freiburg'dan Titisee ve Schluchsee'ye doğru tırmanan bir rotada bulunan ve Feldberg ismindeki (bölgenin doğusunda belli bir mesafede bulunan bu isimdeki bir köye yakın olan) bir durak buradadır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Todtnauberg'in etrafındaki kır manzarasının Heidegger'e güzel gelmesi, onun felsefi çalışmasıyla bağlantılıdır (fig. 34). Heidegger, aşina olduğu kırsal bölgenin düşünmeye sevk ettiği görüşüne sahipken entelektüel düşünmeler için kaynak sağlayanın özellikle, doğanın dönüşümleri olduğunu iddia etmişti. Heidegger için doğanın devinimleri çınlar ve özseldir, varoluşa ve Heidegger'in "şeyler"ine yakındır. Her ne kadar Heidegger bu konuda yaşamının daha sonraki döneminde yazmış olsa da, bu türden düşüncelere ilişkin daha 1922'de bir önsezisi olması akla yatkındır.[40] Kulübenin inşasıyla, Heidegger ve ailesi büyük ihtimalle doğaya yakın olmayı amaçlamışlardır -ki Todtnauberg ve bu bölgenin iklimi bunu fazlasıyla sunmaktadır.

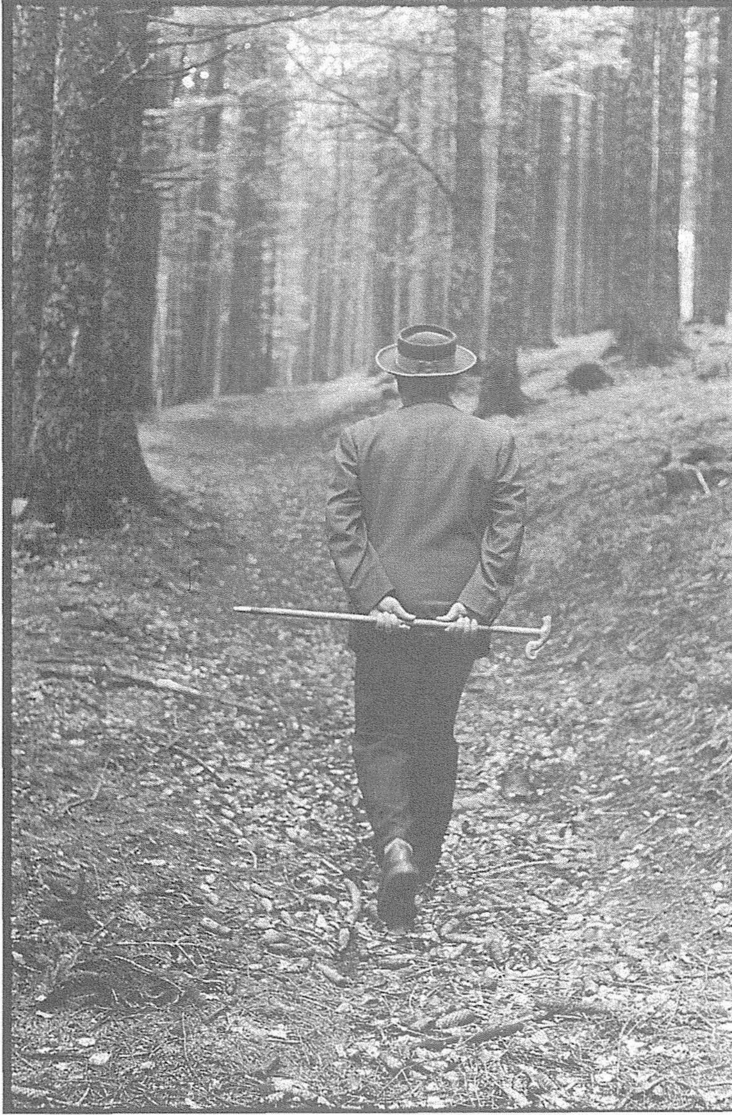
Kulübenin inşa süreci belirsizdir. Bu konuda çok az bilgi bulunur. Gertrud Heidegger, Todtnauberg'de seçilen arsanın ucuza alındığını söyler. Bölgenin yerlisi olan bir çiftçi, arsanın bitişiğindeki dereden toprağın su emmesi yüzünden arsayı seve seve satmıştır. İnşa çalışması 1922 yazında başlamıştır. Filozofun eşi Elfride Heidegger, inşa sürecini "organize etmiş ve gözetip denetleyerek yönetmiştir."[41] İnşa sürecinde çalışanların, Todtnauberg'de bölgenin aşağısındaki ufak Büreten köyünden, bölgenin yerlileri olduğu; bu kişilerin çiftçi ve marangoz Pius Schweizer liderliğinde çalıştıkları belirtilmiştir.[42] Kulübenin çiziminin sahibi belirsizdir, ayrıca bir mimarın bu sürece dâhil olup olmadığı da bilinmemektedir. Heidegger'in bu süreçte kulübenin inşasının başlarındaki rolünün -eğer varsa- ne olduğunu belirlemek imkânsızdır. Filozof her ne kadar inşa sürecine doğrudan dâhil olmamışsa da, büyük ihtimalle inşanın ilerlemesi ve planlanmasıyla ilgilenmiştir.

KULÜBE NASIL KULLANILDI

Kulübe, Heidegger'in içinde çalışabileceği bir yer olması amacıyla inşa edilmişti. Heidegger kariyeri boyunca, fırsat bulduğunda ve çalışmak için odaklanma ihtiyacı hissettiğinde orada inzivaya çekildi. Ünlü felsefe yazılarının çoğu orada hazırlandı. Kulübenin inşası bittikten sonra Heidegger, bazen daha uzun süre orada kalmak için sıklıkla Todtnauberg'i ziyaret etti. Sadece yaşlanması ve güçsüz düşmesi en sonunda onun bu ziyaretlerini kısıtladı.

Kulübe asla Heidegger'in ikamet ettiği tek yer olmadı. Heidegger her zaman çalıştığı üniversitenin bulunduğu kasabada da bir yere sahipti; Marburg'da 1928'e kadar kirada oturmuş, sonra da Freiburg'da yeni inşa edilmiş olan evinde (ileride bahsedilecektir) yaşamıştı. Marburg'da ders verirken Heidegger'in Todtnauberg'e ziyaretleri çoğu zaman sömestr tatilleriyle sınırlıydı. 1928'de Freiburg'da profesör olduktan sonra kulübeye hafta sonları da gidebilecek kadar yakın olmuştu. Heidegger bazen Freiburg ile kulübe arasındaki on sekiz kilometreyi yürümek için -bunun sekiz yüz metresi yokuş yukarı tırmanıştır- sabah erkenden yola çıkardı.[43] Heidegger kulübeyi, yürüyüşleri ve kayak turları için bir merkez olarak kullanmıştı (fig. 35). Bölgede keşif gezilerine çıkmak, Heidegger'in Todtnauberg'de kalışı süresince devamlı olarak gerçekleştirdiği bir eylemdi. Gençlik döneminde Heidegger ayrıca vadideki mevsime göre değişen yaşamın da bir parçasıydı, sonbahardaki ormancılıkta -ağaçların kesilmesi ve kurutma için kütüklerin hazırlanmasında- köylülere yardım ederdi.[44]

Heidegger, her ne kadar bazen ziyaretçileri olsa ve ailesi -kulübe inşa edildiğinde çiftin iki küçük oğlu vardı- uğrasa da, kulübeyi genellikle tek başına kullanırdı. Öyle anlaşılıyor ki Todtnauberg'i kısmen aile yaşamından kaçabileceği bir yer olarak da görmüştür. Başkaları kulübede yanında olsa bile akademik çalışmalarına devam etmiştir. 1926 ve 1927'de *Being and Time*'ı tamamlarken, ailesi kulübede kaldığı süre boyunca, çalışmalarına devam edebilmek için yakınlardaki bir evde bir oda kiralamıştır.[45]

35. Heidegger kulübenin yukarısındaki ağaçların arasında bulunan bir patikada yürürken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

Gertrud Heidegger, daha sonraki yıllarda büyükbabası çalışırken, babaannesinin çocukları nasıl sessiz tutmaya çalıştığını anlatır. Ziyaretçiler genelde, Heidegger çalışmaktan fırsat bulduğunda ve Elfride Heidegger de orada olduğu zaman, ya tek tek ya da ufak gruplar hâlinde kabul edilirdi.

Daha sonraları, Heidegger daha az sayıda ziyaretçi kabul etmeye başladı. Bu ziyaretçilerin çoğu gün içinde gelen ve yatıya kalmayanlardı. Ama 1920'lerde ve 1930'ların başında Heidegger kendisine en yakın gördüğü -çoğu lisansüstü eğitimine devam eden- öğrencilerini yaz seminerleri için kulübeye davet etmişti. Karl Löwith kulübe hakkında "Heidegger'in kendisine daha yakın gördüğü öğrencilerin misafirperver bir şekilde haftalarca ağırlandıkları yer" demiştir.[46] Yamaçta bir kamp kurulmuş ve ateş etrafında akşam sohbetleri gerçekleştirilmişti. Rüdiger Safranski şöyle yazar:

[Filozofun] öğrencileri Heidegger'i Todtnauberg'deki kulübesinde ziyaret edebiliyordu. Felsefenin gizli kralı orada *Bündische Jugend* [öğrenci birliği] tarzındaki sarayını kurmuştu. Yaz gündönümü kutlamalarında vadiye alev tekerleri yuvarlanıyor, Heidegger güçlü kelimeleri arkalarından haykırıyordu. Bazen kulübenin yukarısındaki çimenlikte bir odun yığını tutuşturuluyor, Heidegger de konuşmalar yapıyordu. "Gecenin ateşi başında uyanık olmak..." diye başlamıştı bir seferinde ve bir sonraki cümlede hemen sevgili Yunanlılarına dönmüştü bile. Parmenides Todtnauberg'de.[47]

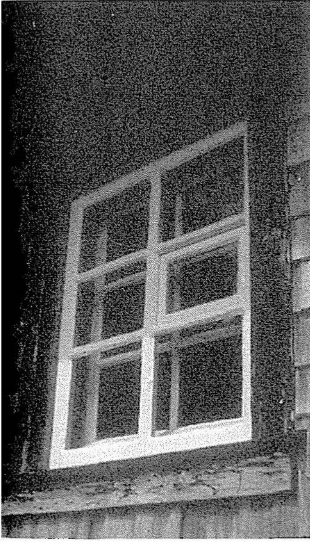
1933'te Heidegger'in Freiburg Üniversitesi rektörlüğüne atanmasından kısa bir süre sonra Heidegger kulübenin aşağısındaki vadide benzer bir toplanma; yeni rejimde üniversitelerin durumunu tartışmak için Nazi Partisi üyesi olan iş arkadaşları ve öğrenciler için bir "akademik yaz kampı" ayarlamıştır.[48] Heidegger; Hugo Ott'un o dönemki açıklamalar, raporlar ve beyanlar ile ayrıntılı bir şekilde karşılaştırarak incelediği, rektörlüğüne dair savunma yazısında bu toplanma hakkında konuşmuştur.[49]

Kulübede kalanların, kulübede kaldıkları süre boyunca bir dizi şeyleri yerine

getirmeleri gerekiyordu -temel olarak ateşin yakılması ve canlı tutulması, yemeğin hazırlanması, yenmesi, uyuma, yıkama ve yazma. Todtnauberg'de olduklarında Martin ve Elfride Heidegger arasındaki görev paylaşımının nasıl olduğu belli değildir, ama öyle gözükür ki geleneksel aile yaşamındaki düzen burada da geçerlidir. Örneğin, kocası hemen yandaki tahta bankta otururken Elfride Heidegger fotoğraflarda ocağın başında yemekle ilgilenmektedir.

Kulübede yaşamın sürdürülmesi için gerekli olanlar, özellikle ısınma ve ışık, kulübedeki yaşamı etkilemiştir. Bu yapı sadece daha sonraki dönemlerinde temel kamu hizmetlerine bağlanmıştır. Yapının inşa edildiği bölgenin iklimi, yapının doğal bir şekilde ısınmasına ve aydınlanmasına olanak sağlar. Kulübenin hizalanma şekli pusulanın dört ana yönü ile neredeyse örtüşmektedir, kulübenin önü güneye bakar, öğle güneşine doğru açılır ve kulübenin arkası da kuzeyde kalır. İçerideki odalar bu yüzden günün farklı zamanlarında güneş ışığı alır. Yemek masasına öğle yemeği vaktinde güneyden, akşam yemeği vaktinde de batıdan güneş gelir. Yatak odası güneye bakar bu yüzden doğudan gelen sabah güneşi, odanın batı tarafında bulunan el-yüz yıkama yerini aydınlatır. Sabahın ilk ışıkları -Heidegger sabahları çalışmayı severdi- çalışma odasının penceresine vurur.[50] Bu pencereden ayrıca vadinin uzaktaki tepesi gözükür. Bu konuma ek olarak pencereler, kulübenin içindeki hava sıcaklığını da belirleyen etmenlerden biridir. Pencerelerde iki ayrı cam tabaka bulunur ve bunların ikisi de havalandırma için değişik oranlarda açılabilir (fig. 36). Pencerelerin dışındaki panjurlar da havalandırma konusuna ilişkin diğer etmenlerden biridir.

Doğal olarak elde edilen ısı ve ışığa, yapay kaynaklarla takviye yapılmıştır. Kulübede dökme demirden yapılmış iki tane odun sobası bulunur, bunlardan biri *Vorraum*'da ısınmayı sağlarken, diğeri de mutfak kısmında yemeğin pişirilmesi için kullanılmaktadır. Kulübeye elektrik bağlanana kadar bu sobalar, ısınma için asıl kaynaktı. Bunların kurulması, bakılması ve temizlenmesi -ki bu temizleme tüm sene boyunca belli aralıklarla yapılırdı- gerekirdi. Yakılacak odun etrafı saran

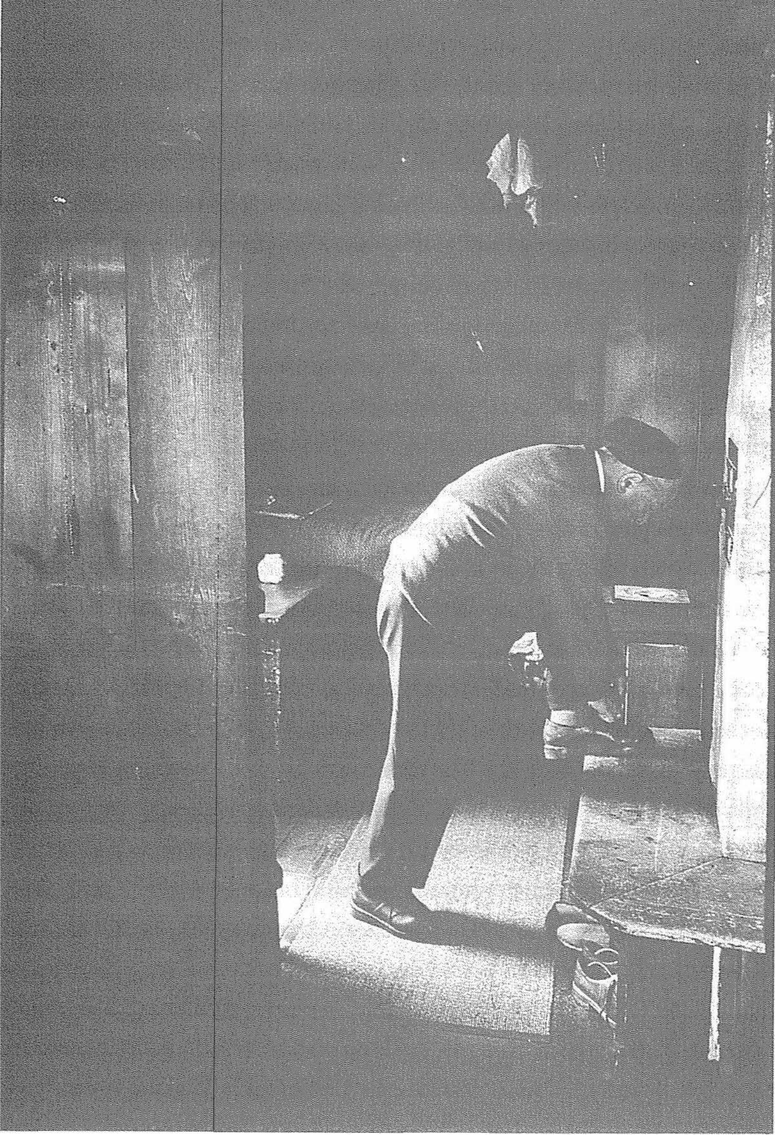
36. Kulübenin pencerelerinde iki ayrı cam tabaka bulunur ve bunların ikisi de havalandırma için değişik oranlarda açılabilir. Bazı pencereler -tıpkı yemek yeme alanında bulunan bu pencere gibi- ek olarak, dış taraftaki camlarında, ışığın girmesi için ufak bir bölmeye sahiptir.

ormandan tedarik edilirdi. Vadide yaşayan biri olarak, Heidegger'in ormandan bir kordluk[51] odun alma hakkı vardı: Bu ayrıca yakılacak odun için ormanda kesebileceği ağaç sayısını da belirlemişti. Bazen ateş için odun kesmek, filozof kulübede kalırken yapılması gereken bir görevdi. Kesilen bu odunlar kilerde saklanır ve kulübenin iç kısmının kış soğuğundan korunmasına da yardımcı oldukları saçakların altında istiflenirdi. Sobaların sabitlendiği tuğladan duvar diğer keresteden duvarlara oranla ısıyı daha yavaş sızdırdığı ve emdiği için, ısıyı koruyan bir etmen olarak iş görür. Elektrik bağlanana kadar sobalarda yanan odun, mumlar ve gaz lambaları kulübeye belli derecede ışık sağlamıştır.

Isı ve ışık kaynakları, Heidegger kulübedeyken, başka eylemlerin gerçekleştirilmesine de olanak sağlıyordu. Yemekler, *Vorraum*'un mutfak kısmında hazırlanırdı. Buradaki sobada, yemek pişirilmesi için bir ocak ve portatif ısıtıcı gözleri bulunur. Bunun üzerinde, yemek kaplarının koyulması için gömme bir rafı bulunan çiniden yapılmış koruyucu bir panel vardır. Yemeğin hazırlanması iki yerde gerçekleşir: Pencerenin altına yerleştirilmiş olan yüksek sandığın üstünde ve sobanın sağ tarafında bulunan -ayrıca oturulacak bank olarak da kullanılan- alçak bir rafta. Tavan kirişleri arasında birkaç kanca bulunur. Bu kancalara elbiseler asılır ve sobadan çıkan sıcaklık ile bir şeyleri kurutmak için kullanışlıdır (fig. 37). Gerekli yıkamalar ya kovalar ile taşınan su ile mutfakta ya da doğrudan su kaynağının orada yapılır.

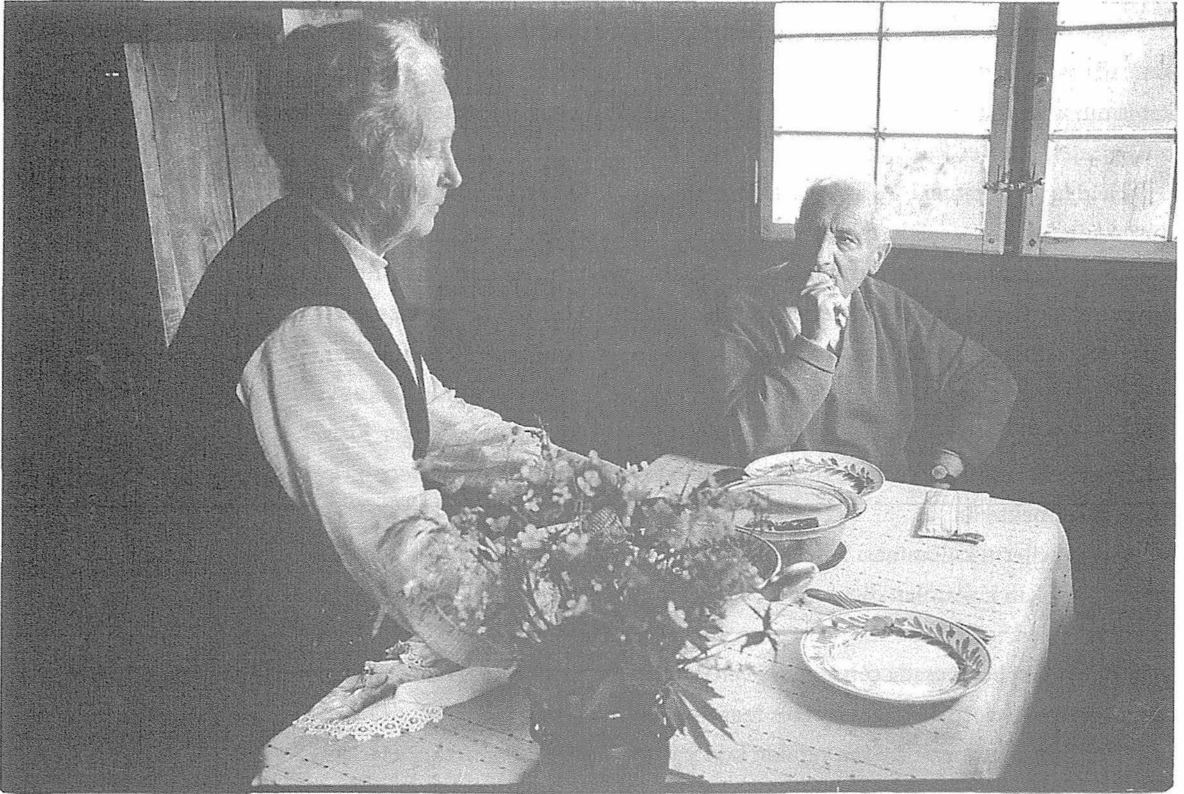
Yemek yeme çoğu zaman mutfakta hazırlanan yemekler ile *Vorraum*'daki yemek masasında gerçekleşir (fig. 38). Masa hem bir şeyler yemek hem de sadece bir şeyler içmek için farklı öğünlere ve misafir türlerine uygun olarak düzenlenebilir şekildedir. Öyle gözükür ki Heidegger burada masanın başında oturur. Kulübedeki çanak çömlek, kullanılmadıklarında, masanın üzerinde bulunan bir rafta, düşmelerini önleyen tahtadan çıtaya yaslanmış şekilde durur.

Daha önce de söylendiği gibi, kulübede altı yatak vardır: Bunlardan biri mutfakta, biri çalışma odasında, dördü ise ana yatak odasında dip dibe şekilde bulunur. Bu yatakların her biri yerden itibaren tahtadan kenarlara sahiptir. Fotoğraflardan

37. Heidegger mutfakta botlarını bağlarken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

38. Masa, yemek için hazırlanmış. Elfride Heidegger yemeği getirirken (Telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

anlaşıldığı kadarıyla, yataklar ve yastıklar yün ile doldurulmuştur. Yataklar; çarşaf ve yatak örtüleri giydirilmiş hâldedir ve mevsime uygun battaniyeler ile kaplıdır. Gertrud Heidegger, sobaya yakınlığından ve arkadaki kilerde odunların yığılı olmasının oluşturduğu yalıtımdan dolayı en sıcak yer olan mutfaktaki yatağın en sık kullanılan olduğunu söyler.

Ana yatak odasında, el-yüz yıkamak için kullanılan bir masa vardır. Ayrıca, dışı sırlanmış, hem içeride hem de dışarıda kullanılabilecek bir teneke leğen de bulunur. El-yüz yıkamak için kullanılan masanın üzerinde, önünde ayna olan ve gerek duyulan farklı şeylerin içine koyulduğu ufak bir dolap vardır. Fotoğraflarda, masanın üzerinde duran fırçalar ve tıraş malzemeleri görülür. Buradaki ufak dolabın altında kancalar ve el bezleri vardır. Birkaç kanca da havluların asılması için yatak odası kapısının arkasına ve bu kapının hemen bitişiğindeki duvara sabitlenmiştir. Kilerin bitişiğindeki tuvalet, kulübenin içinde ihtiyaç duyulan hijyeni sağlamaktadır.

Heidegger çalışmalarını asıl olarak çalışma odasında gerçekleştirmiştir: Burada düşünmüş, okumuş, eserlerini yayına hazır hâle getirmiş ve yazmıştır. Çalışma masası pencerenin altında durmaktadır. Çalışma masasının üstünde deri bir sümen, bir mürekkep hokkası, bir not defteri ve kalemler için tahtadan bir kutu bulunur. Geceleri Heidegger'in çalışmasına olanak sağlayan gaz lambasının yerini daha sonraları elektrik ışığı almıştır. İlk elyazmaları bitişik el yazısı şeklinde bloknot sayfalara yazılmış ve masanın bitişiğindeki raflarda durmaktadır.[52] Heidegger, kişisel kütüphanesini şehirdeki evinde tutmuştur, bu yüzden fotoğraflarda sadece birkaç kitap görülmektedir.

Ziyaretçilerin kullanması için koyulan sandalye çalışma masasını odanın düzenlenmesi için kullanılan diğer masadan ayırır. Odada ayrıca bir de yatak bulunur. Duvarda Friedrich von Schelling'in portresi asılıdır. Hava izin verdiğinde, Heidegger dışarıdaki bir masada çalışmayı severdi.[53] Kulübenin önündeki düzleştirilmiş alana, batıya Alpler'e doğru bakan bir masa yerleştirirdi.

Kulübenin kısmen ormana yapılan kısa yolculuklar için bir merkez olarak

kullanılması nedeniyle, dışarıda giyilen kıyafetlerin kurutulması ve saklanması için gerekli ortam sağlanmıştır. Ayakkabılar; sobanın bitişiğinde bulunan, hem oturmak için hem de tezgâh olarak kullanılan tahtadan bankın -ki bu bank ayrıca ayakkabıları bağlamak için de uygun bir yerdi- altında tutulurdu. Kıyafetler kulübenin hayat kısmında, sıralı olarak kancalara asılmış bir şekilde dururdu. Heidegger kayak yapmayı severdi ve kayaklar kilerde saklanırdı.

HEIDEGGER'İN KULÜBE İLE İLİŞKİSİ

Heidegger için kulübe, kutsal bir güzelliğe sahip olan bir kır manzarasında duruyordu. Todtnauberg'in yakınlarında yükselen sular Tuna nehrine akar ve Heidegger bu nehrin nasıl aktığının -şair Friedrich Hölderlin'in buna dair yorumu sayesinde- oldukça farkındaydı. "Der Ister" -Tuna nehri için eskiden beri kullanılan bir isim- şiirinde Hölderlin, nehir için sanki tersine akıyor diye yazar. Nehrin en son döküldüğü yer; metaforik bir kaynağa, Antik Yunan'ın mitsel-şiirsel yeri olan Karadeniz'e işaret eder. Nehrin başladığı yeri de Batı'da altın bir çağ olan Hesperia olarak belirtir.[54] Burası, hem Hölderlin hem de Heidegger için mükemmel şeylerin gerçekleş(ebil)diği bir yerdi.

Heidegger; bu kulübe, kulübenin etrafı ve kendisinin bu ikisine nasıl bağlı olduğu hakkında farklı dönemlerde birkaç kez yazmıştır. Her yazışında belli oranlarda kulübeyi ve kır manzarasını kendi felsefi kelime dağarcığıyla yorumlamıştır. Todtnauberg'den birkaç yerde bahsedilmiştir, örneğin Heidegger'in 1920'lerin başında Karl Jaspers ile mektuplaşmalarında. Rüdiger Safranski, Heidegger biyografisinde bu mektuplaşmalardan bazı kısımlar çevirmiştir:

Kulübeye gidiyorum ve dağların sert havasını alacağım için seviniyorum –burada aşağıdaki yumuşak, hafif hava insanı zamanla mahvediyor. Sekiz gün odun işleri sonra tekrar yazı yazmak...Gece oldu bile – yükseklerde fırtınalar esiyor, kulübede tahtalar çatırdıyor, burada yaşam, bütün saflığı, yalınlığı ve büyüklüğüyle ruhun önüne seriliyor...Bazen insanın aşağıda o acayip rolleri oynayabilmesini anlayamıyorum.[55]

Todtnauberg'den yazılan mektuplarda, Heidegger şehirdeki yaşamından ve üniversiteden *unten* yani "aşağıdaki" ya da "alttaki"; kulübedeki yaşamından ise *oben* yani "yukarıdaki" ya da "üstteki" olarak bahsederdi. Heidegger'in bu ifadeleri; yürüme, kayak yapma ve -genç olduğu dönemde- yöredekilere ağaç kesimlerinde yardım etme ile karışmış olan yoğun bir yazma eylemini tarif eder. Bu durum Heidegger'in

kulübe ile olan ilişkisine nasıl özel bir meşruiyet kattığına ve kulübenin mevsimsel devinimlerle nasıl sarıldığına işaret eder.

1934'te Heidegger'e Almanya'da atanabilecek muhtemelen en saygın yer olan, Berlin'deki felsefe kürsüsü teklif edildi. Heidegger bu teklifi geri çevirdi. Kulübedeki yaşamı, onun bu teklifi geri çevirmesine dair resmi açıklamasındaki asıl sebepti, ilk kez bir radyo konuşması olarak kaydedilen ve daha sonra da bir gazete yazısı olarak yayımlanan bu açıklama "Why Do I Stay in the Provinces?" olarak çevrilmiştir:

Kara Ormanların güneyinde geniş bir yayladaki sarp yamaçta, 1150 metre yüksekliğindeki tepede küçük bir kayak kulübesi vardır. Kulübenin zemini 6'ya 7 metredir. Alçak dam 3 odanın üstünü örter: Bir tarafı mutfak olan oturma odası, yatak odası ve bir çalışma odası. Bu benim çalışma dünyamdır... Ben bile aslında hiçbir zaman manzarayı böyle inceden inceye yoklamam. Mevsimlerin büyük iniş ve çıkışlarındaki saatlik, günlük-gecelik değişimlerini seyre dalarım. Dağların ağırlığı ve kütlelerinin sertliği, çam ağaçlarının temkinli büyümesi, parlayan, çiçeklenen çayırların sade ihtişamı, uzun güz akşamlarındaki dağ deresinin şırıldaması, derin karla kaplı düzlüğün sert sadeliği, bütün bunlar -gündelik varoluş boyunca- orada yukarıda sürer gider ve peş peşe gelir ve salınır durur. Bu manzara, yine de, yapmacık anlardaki keyifli bir dalış ve yapay bir empatide değil, aksine kendi varoluşunu, sadece, Çalışmanın içerisine yerleştirdiğinde bulur. Bu Dağ gerçekliği için mekânı sadece Çalışma açar. Çalışmanın gidişi manzarada olup bitenlere gömülmüştür. Soğuk kış akşamında sert bir kar fırtınası vuruşlarıyla kulübenin etrafında kıyameti kopardığında ve her şey karla kaplandığında ve örtüldüğünde, o zaman felsefenin yüksek zamanıdır. İşte o zaman, felsefenin soruları sade ve önemli olmak zorundadır. Her bir düşüncenin inceden inceye çalışılması, sert ve keskin olmaktan başka türlü olamaz. Dilsel biçim vermenin güçlüğü tıpkı fırtınaya karşı yükselen çam ağaçlarının direnişi gibidir. Ve felsefi çalışma, bir münzevinin tuhaf uğraşı olarak yürütülmez. Felsefi çalışma köylülerin yaptığı çalışmanın tam ortasına aittir. Genç köylü ağır kızağını sürükleye sürükleye yamaca çıkardığında ve kızağı hemen orada

akgürgen kütükleriyle tepeleme yükledikten sonra tehlikeli bir bayırdan evinin avlusuna doğru yönelttiğinde; çoban ağır-düşünceli adımlarla sürüsünü yamaca doğru sürdüğünde; odasındaki köylü, çatısını onarmak için çok sayıda ince çatı tahtası hazırladığında, o zaman benim çalışmamla aynı türden bir çalışma yapmaktadırlar. Felsefi çalışma doğrudan köylülere ait olanın içinde kök salar...Şehirli sözümona bir taşra ikametiyle olsa olsa bir kez 'esinlenir.' Ancak benim bütün çalışmalarım, bu dağların ve köylülerin dünyası tarafından taşınmış ve yönlendirilmiştir. Şimdilerde ara sıra, orada yukarıdaki çalışmam; burada aşağıdaki toplantılar, konferans yolculukları, tartışmalar ve öğretim etkinlikleri nedeniyle uzunca bir süre sekteye uğramaktadır. Ancak tekrar yukarıya çıkar çıkmaz, kulübedeki varoluşumun daha ilk saatlerinde, önceki sorgulamalarımın bütün dünyası, dahası onları bıraktığım biçimiyle ortaya çıkıyor. Kendimi sadece çalışmanın salınımı içinde bulurum ve aslında onun gizli yasasını asla bütünüyle bilemem. Şehirliler çoğu zaman, dağların arasındaki köylülerin uzun, tekdüze Yalnız olma durumuna hayret ederler. Oysa bu Yalnız olma değil, tek başınalıktır. Gerçi insan büyük şehirlerde de neredeyse başka hiçbir yerde olamayacak kadar kolaylıkla yalnızlığa düşebilir. Ancak insan orada asla tek başına olamaz. Çünkü tek başınalık bizi tecrit eden değil, aksine bütün varoluşumuzun, bütün şeylerin özünün geniş yakınlığının içine doğru açılmasını sağlayan kendine özgü güçtür.[56]

Heidegger kulübenin ufak ve temel ihtiyaçları karşılayan bir tarzda olduğunu düşünmüştü. Heidegger için kulübe çınlayan bir sadeliğe sahipti. Kulübe, onun vadide yerleşmiş olan "çalışma-dünyası" idi. Issız bir odaklanmanın sığınağıydı. Heidegger için kulübe ayrıca doğa şartlarından korunduğu -ama eş zamanlı bir şekilde doğa şartlarıyla da bir arada olduğu- bir sığınaktı. Burada Heidegger doğanın güçleri ile kendisinin doğrudan temas hâlinde olduğunu hissetti. Heidegger için, doğanın bu güçleri, [Heidegger'in] kendi içinde bulduğu felsefeye yönelen dürtüyü ve yaratıcılığı temsil eder. Dağların elle tutulabilir mevcudiyeti ve mevsimsel devinimler, varoluşsal keşiflere yol açar. Heidegger; Todtnauberg'in "uzakta kendi başına duran"

felsefi kelime oyunlarına (tıpkı "estetiğin" ya da "empatinin" tanımları gibi) bir meydan okuma olduğunu hissetti. Dağlık bölgede olmanın yoğunlaştırdığını fark ettiği varoluşun körelmişliği içinde daha yüce bir hâkimiyet olduğunu gördü. Heidegger için dağların "tam da yakınında" durmak, onun bu mekâna dair düşüncelerini öncelerdi. Felsefe yaparken ihtiyaç duyduğu malzeme zaten orada önünde duruyordu; her ne kadar bu malzemenin dolaysız yakınlığı, malzemenin gücünü kelimelere dökmeye ilişkin karmaşık görevi gizliyor olsa da.

Heidegger'in kulübeye ve kulübenin etrafına dair düşüncelerinde manevi bir boyut vardı. Heidegger bu yapıyı kır ile iç içe geçmiş, samimi bir şey olarak görüyordu. Bu yapı "sertleşen fırtınaya karşı direniş" ve komşularına ait olan "köylülerin işleri" kadar doğrudandı. Heidegger için kırın yamacı ile yakın bir bağ kurmakta bir asillik vardı. Heidegger, düşünmesinin ve yazmasının buradaki yaşamın kökeninden geldiğini hissederdi. Her ne kadar Heidegger, yaşamını şehir ve dağ yaşamı olarak ikiye bölmüş olsa da (geçimini bir "köylü" olarak sağlamak durumunda olmaması onun kendi seçimiydi) buradaki kır manzarasının, "şehirde ikamet eden"lerin hayranlık duyacağı, resimsel bir güzellik olmadığı konusunda ısrarlıydı. Heidegger için burada, daha apaçık hissettiği taşradaki yaşam ile kendi kandırmacalarının içine absorbe edilmiş şehir yaşamı arasında etik bir zıtlık vardır. Taşradaki yaşam özel bir yetkeye ve eşsiz bir sese sahiptir. Dağlarda yaşam ve barınak bir zanaat olarak felsefedir, insan ihtiyacının titiz bir şekilde keşfidir. Durum böyleyken, Heidegger için felsefenin kendisi doğanın neredeyse bir gücüne dönüşür. Todtnauberg'deki düşünceler kendi "gizli yasasına" sahip bir şekilde tamamen Heidegger'in değildir. Bu yasanın kendisi; bölgenin özündeki sertliğin bir parçası olarak bölgeye bağlı olan manevi bir riayet meselesidir.

Bu şekilde filozof, kır manzarası ile karşılaşmalarının kıymetini bilir. Onun için asıl tartışma insanların aşağıdaki akademide gerçekleşen konuşmaları, Sokratesvari diyaloglar değildir. Asıl tartışma Heidegger'in aklı, dili ile bölgenin zorlu fiziksel koşulları ve ikliminin bir ıssızlıkta karşılaşmasındadır. Bu, derin bir manevi bağlı-

lıktı. Heidegger bu bölgede yalınlık bulmuş olsa da aynı zamanda taşrada olmaya ilişkin bir zorluk olduğunu da gördü. Todtnauberg ile olan ilişkisini neredeyse savaşmayı anımsatan kelime seçimleriyle tarif etti: Dirençli, kuvvetli, uçsuz bucaksız. Filozofun dağlar tarafından şekillendirilmiş olan "sertlik ve zorluğa yönelik hasreti" buradadır.[57] Heidegger'in Todtnauberg'i estetik açıdan romantizmin yeri değildi: Issız bir dalaşmanın sahnesiydi.

Heidegger, dağ yaşamına ilişkin görüşünü temel alarak 1951 tarihli (virgül olmadan) "İnşa Etme Oturma Düşünme" başlıklı bir yazıda felsefi bir argüman şekillendirdi.[58] Bu yazıda Heidegger modern gelişmelerin yarattığı süreçlerin ve kelime dağarcığının "inşa etme" ve "oturma" arasına girmiş olduğunu ileri sürer. Heidegger bu kelimelerin; kendi aralarındaki asıl ilişkide eskiden bir zamanlar -ve onun gözünde, tekrar böyle olması gereken- kökensel olarak ayrılamaz ve gündelik varoluşun muazzamlıklarına, yakınlıklarına duyarlı bir "düşünme" içinde birbirine bağlanmış eylemleri isimlendirdiğini söyler. Bu asıl ilişki Heidegger için; idealleştirilmiş, varsayımsal bir çiftlik evi örneği ile tanıttığı geleneksel bir Kara Orman yaşamında somutlaşır.

Şimdi bir süre, Kara Orman'daki bir çiftlik evini düşünelim, iki yüz yıl kadar önce köylülerin oturmasıyla inşa edilmiştir bu ev. Burada, Yeryüzünü ve Gökyüzünü, Tanrısal olanları ve Ölümlüleri, şeylerin sadeliğine kabul eden yapabilme gücünün kararlılığıdır evi düzenleyen. Çiftlik evini, dağın güneye bakan yamacına, rüzgârdan korunaklı bir yere, pınarın yanı başında çayırların arasına o yerleştirmiştir. Ta aşağılara dek uzanarak, uzun kış gecelerinde evin odalarını fırtınadan koruyan ahşap çatının karların yükü altında dayanmasını sağlayan eğimini veren odur. Ailenin toplandığı masanın arkasına bir Tanrı Köşesi koymayı da unutmamıştır, odanın içinde beşiğin ve Ölüm ağacının -çünkü oralarda tabuta böyle derler- duracağı kutsal mekânlara yer açmış ve böylece farklı nesillerin tek bir çatı altında ömürlerini sürebileceği şekilde tasarlamıştır odayı. Kaynağını oturmaktan alan ve hâlâ Şeyler olarak onun araç gerecini kullanan bir zanaat inşa etmiştir çiftlik evini.[59]

Bu çiftlik evinin sakinleri, Heidegger'e göre geçimlerini etrafında, yakında "oturan" bitkiler ve hayvanlardan sağlamaktadır. Heidegger'in yazısı; etimolojik olarak zengin "Yeryüzü" (*Erde*), "Gökyüzü" (*Himmel*), "Tanrısal olanlar" (*Göttliche*) ve "Ölümlüler" (*Sterbliche*) terimlerinden oluşan ve Heidegger'in her bir insanın tek başına olduğunu düşündüğü varoluşun kökensel önkoşullarının kendine özgü bir özeti olan "dörtlü" kavramını içermektedir. Heidegger'in tıpkı kendi dağ yaşamında gördüğü çok anlamlı eylemliliğin "gizli yasası" gibi, "oturma" aracılığıyla "yalın tekliği" evi kuran ve evin sakinlerini organize eden de bu "gizli yasa"dır. "İnşa etme" ve "oturma", fiziksel ve sosyal mikro-organizasyonun günlük eylemleri felsefi bir zanaat olarak gerçekleşir. Dağ yaşamının zorunlulukları ile iç içe geçmiş olan evin kutsal kısımları özellikle önemlidir: Tanrı köşesi (*Herrgottswinkel*), etrafında toplanılan masa (*gemeinsamer Tisch*), lohusalık ve tabut (*Totenbaum*) koyulan yer. Burada, Heidegger'e göre, evin sakinlerinin "inşa etmesi" ve "oturması", onların varoluşunu aynı anda kurar ve kutlar. Çiftlik evi her bir kutsal kısmın fiziksel olarak mevcut olma ve yok olma aracılığıyla zamanda sınırının çizildiği bir çeşit saattir. Her bir bireyin masada mevcut oluşu, öğünlere katılan canlılara tekabül eder; aradaki boş sandalyeler, [bu sandalyelerde] düzenli olarak oturanların geri dönüşünü bekleyen, potansiyele sahip boşluklar olarak algılanır. Tabutun koyulduğu kısım ölüyü hatırlatır ve yaşayanı beklerken, lohusalık yeni yaşamı kutlar. Heidegger için rutinin, ayinin bu zaman ölçekleri -nesil dinsel bir takvim tarafından gözlenmektedir- Tanrı köşesindeki ikon tarafından denetlenmektedir. Ev, sakinlerinin orada ikamet etmesinin anıtının hem taslağını çizmiş hem de bu anıta dönüşmüştür, bu sakinlerin orada "oturmasının" zaman içinde fiziksel olarak izlerini kaydederek. Filozof için bu çiftlik evi kendi sakinlerinin mekâna dair anlayışlarının izini taşımaktadır: Yapının hava ve mevsimlerle olan -güneşe, kar yağışına ve rüzgâra bağlı olarak şekillenen- kendine has ilişkisi ile ifade edilen sakinlerin fiziksel durumu; ve ayrıca [bu sakinlerin] daha geniş anlamdaki durumları, doğum ve ölüm arasındaki rutinler ve ayinlerde adımlarla ölçülmüş olan.

39. 2005'te Todtnauberg köyünde bir "Schwarzwaldhof" [Kara Orman avlusu].

Kulübe ve varsayımsal *Schwarzwaldhof*'u [Kara Orman avlusu] bağlayan ortak yolları özellikle konumlanma, çevreye-uyum-sağlama, inşa-etme ve iklim ile ilişki içinde olma açısından yorumlamak olasıdır. Heidegger Todtnauberg köyünde komşusu olan çiftlik evlerini ve yakında bulunan Rütte ve Breten köylerini ziyaret etmişti (fig. 39, 40). Bu yazıyı yazdığında büyük ihtimalle aklında belli bir çiftlik evi vardı -kulübenin elli metre aşağısında, yine vadinin güneye bakan yokuşunda bulunan ve Johann Brender'a ait olan –*Being and Time*'ı yazarken burada bir oda kiralamıştı-ev.[60] Heidegger'in bu idealleştirilmiş *Schwarzwaldhof* hakkındaki yazılarının kendi kulübe yaşamının sınırlarını belirlemek için olduğunu da iddia etmek olasıdır. "Why Do I Stay in the Provinces?" yazısı filozofun, kendi varoluşunun zafere ilişkin bir özelliğini nasıl algıladığının; buradaki kır manzarasının, Heidegger'in kendisiyle ve kendisi aracılığıyla felsefe yapmasına izin veren kendi mevcudiyetine duyduğu huşunun ana hatlarını çizer. Bu durum Heidegger'in bireylerin zihinlerinin mevcudiyetini temsil eden ve varoluşlarının fiziksel olarak izlerini kaydeden, birbirine geçmiş olan "inşa etme" ve "oturma" tanımında yankılanır. Kulübedeki masa, Katolik bir ikon yerine Hebel'in portresinin altında merkez konumda olan, kulübe yaşamındaki yaşanmışlıkların izi olarak görülebilir. Benzer bir biçimde ağaç kesmek, kaynaktan su taşımak, yürüme ve yazma rutinleri -bu tartışmaya açıktır-Heidegger'in Todtnauberg'deki kendi "inşa etme" ve "oturmasını" ölçmüştür. Tıpkı *Schwarzwaldhof*'un, Heidegger'in kuramsal köylülerinin varsayımsal dünyasının merkezini oluşturması gibi, kulübenin de barınak ve korunma sağlayarak Heidegger'in "çalışma-dünyasının" merkezini oluşturduğunu; kulübedeki araç gereçlerin onun yaşamını ve işini olası kılıp tarif ettiğini düşünmek olasıdır.

40. 2005'te Rütte köyünde bir grup "Schwarzwaldhöfe". Yeni yapılmış bir otel yamacın yukarısından bakar.

Bu, yorumlardan biridir. Ancak, eşit derecede önemli olan -ve Heidegger'in de farkında olduğu- bir diğer durum da, kulübesinin ve Kara Orman çiftliğinin herhangi bir ortak noktası olmadığıdır. Her ne kadar Kara Orman avlusu düzeninin, yeni yollarla yeniden kurulmasını savunmuş olsa da, "İnşa Etme Oturma Düşünme" metni içinde filozof, *Schwarzwaldhof*'un kayıp bir çağa ait olduğunu kabul eder.

Çiftlik evinin sakinleri kendi dünyalarından başka hiçbir dünyayı bilmiyordu. Onların dünyası küçük bir yöresellik ve bu yöreye ait insanlar tarafından sınırları çizilip belirlenmiş, mevsimlerle, yerel ve tarıma dair işlerle, sağlam sosyal yapılarla, inanç ve aile bağlarıyla ölçülmüştür. Heidegger Todtnauberg'e taşındığında vadinin canlı hafızasında bu yaşamın sürüyor olması olasıdır, ama 1951'de bu türden bir yaşam çoktan yok olmuştu. O tarihte, *Schwarzwaldhof*lar çoktan elektrik ile aydınlatılmakta, sıcak su her daim bulunmakta, radyo yayını yapılmakta ve içten yanmalı motorlar günlük yaşamda kullanılmaktaydı. Burası, medya ve büyümekte olan turist endüstrisi ile; diğer kültürlere, büyüyen bir sekülarizme, uluslararası politikaya ve küresel olaylara açılmıştı. Bunun gibi kulübe de özellikle kendi sakinlerinin istekleri sebebiyle, Kara Orman'ın çok ötelerinde kalan, sosyal bir dünyadan ayrı değildi. Filozof, Todtnauberg'de gördüğü geçici sertliği ve kaybolmuş düşünselliği hayal edip burada gördüğü değerleri efsaneleştirmiştir. Yine de, eğer Heidegger kendisi için o yaşamın izlerini orada bulduysa, bu izler yoğun bir şekilde orada olan parçalardı: Öğretme ve diğer sorumluluklar arasında gün içinde hayale dalınan anlar her zaman bir profesörlük maaşı ile destekleniyordu. Akademi karşıtı bir eğilim göstermiş olmasına rağmen kulübede çalıştığında akademik felsefenin uzmanlık gerektiren oyunlarının taktiklerini bilen birisiydi ve bu, uğursuz bir şekilde politik meselelerde Heidegger'in uğraşları tarafından temsil edilen bir durumdu. Heidegger titiz bir şekilde kendisini kır manzarasının ritmine ve gösterdiklerine adamaya çalışmış olsa da insani meselelerle dolu paralel ilerleyen bir yaşam her zaman bir yerde onu yakalıyordu.

Heidegger'in, dağlara ait olduğunu iddia ettiği "gizli yasaya" teslim olmaya dönük girişimleri; ilginç bir şekilde serbest yazılmış bir metin olan ve -kısmen düzyazı kısmen şiir şeklindeki- 1947'de İngilizceye "The Thinker as Poet" [Şair olarak Düşünür] başlığıyla çevrilmiş yazısında genişletilmiştir. Eğer Heidegger kendisi için bir "çalışma-dünyası" oluşturmayı başardıysa; bu metin bu başarının bir zamanlarki mevcudiyetinin detaylarını açıklar. Metin iki kısma bölünmüştür, her bir bölüm

belli bir düşünceyi tarif eder ve Heidegger için orada söz konusu olan o düşüncenin oluşum koşullarının ana hatlarını çiziyormuş gibi gözüken bir cümle ile başlar. Bu başlangıç niteliğindeki cümleler şöyle tercüme edilmiştir:

Sabahın ilk ışığı dağların üzerinden sessizce yükseldiğinde..

Kulübe penceresinin önündeki küçük rüzgâr fırıldağı gelen fırtınada öttüğünde...

Yağmur-bulutlu gökyüzündeki yırtıktan aniden bir güneş ışığı çayırların loşluğu üzerine süzüldüğünde...

İlkbaharın son günlerinde çayırlarda saklanmış tek tük nergisler açtığında ve Akçaağacın altındaki dağ gülü kıpkırmızı olduğunda...

Hızla yön değiştiren rüzgâr kulübenin çatı kirişlerinde esip gürlediğinde ve hava hırçınlaştığında...

Yaz günü kelebek çiçeğin üzerine konduğunda ve kapalı kanatlarıyla çiçekle birlikte çayır esintisinde salındığında...

Dağdaki dere gecenin sessizliğinde kaya parçaları üzerinden dökülüşünü anlattığında...

Kış gecelerinde kar fırtınaları kulübeyi çekip çekiştirdiğinde ve bir sabah onun karla örtülü manzarası sessizleştiğinde...

Yüksek vadinin bayırları üzerindeki hayvan sürüleri, çanları çala çala yavaşça geçip gittiğinde...

Ormanda herhangi bir yere düşen akşam ışığı, ağaçların gövdelerini altın rengine bürüdüğünde...

Metin bir şiir ile sonlanır:

Ormanlar uzanır gider
Dereler dökülüp gider
Kayalar sürüp gider
Yağmur akıp gider

Kırlar bekler durur
Pınarlar fışkırıp durur
Rüzgârlar dura durur
Rahmet düşünmeye dalar[61]

Başlangıç niteliğindeki cümleler ve bu cümleleri takip eden mısralar Heidegger'in kulübede inzivaya çekilmesinin koşulları hakkında daha fazla bilgi verir gibi gözükmektedir. Eğer "Why Do I Stay in the Provinces?" metni filozof, çalışma ve dağdaki ortam arasında yakın bir ilişkiyi tarif ediyorsa, "The Thinker as Poet" metni bu ilişkinin en yoğun anlarını göstermektedir. Görünen o ki felsefeye yönlendiren öğeler; güneşin doğuşunda ve batışında, fırtınalarda ve kar yağmasında, kulübenin rüzgâr fırıldağının çıkardığı seste, bulutların arasından gelen güneş ışığında ve bölgedeki hayvanlar ile bitkilerin ayrıntılarında bulunuyordu. Kulübenin bulunduğu çevrenin bu yönleri, bu yörenin "kutsallığı" Heidegger için manevi bir saflık kaynağıydı. Heidegger bu öğelerin kendi çalışmasına güç verdiğini iddia etmişti. O, Todtnauberg'deki felsefeyi ormanlara, derelere, taşlara, sise, çayırlara ve rüzgârlara ait bir felsefe olarak görüyordu. Heidegger için bu temel devinimler -felsefenin özü- tamamen "yukarıdaydı" ve "aşağıdaki" yaşamda gördüğü abeslikleri aşan düpedüz bir hakikatti.

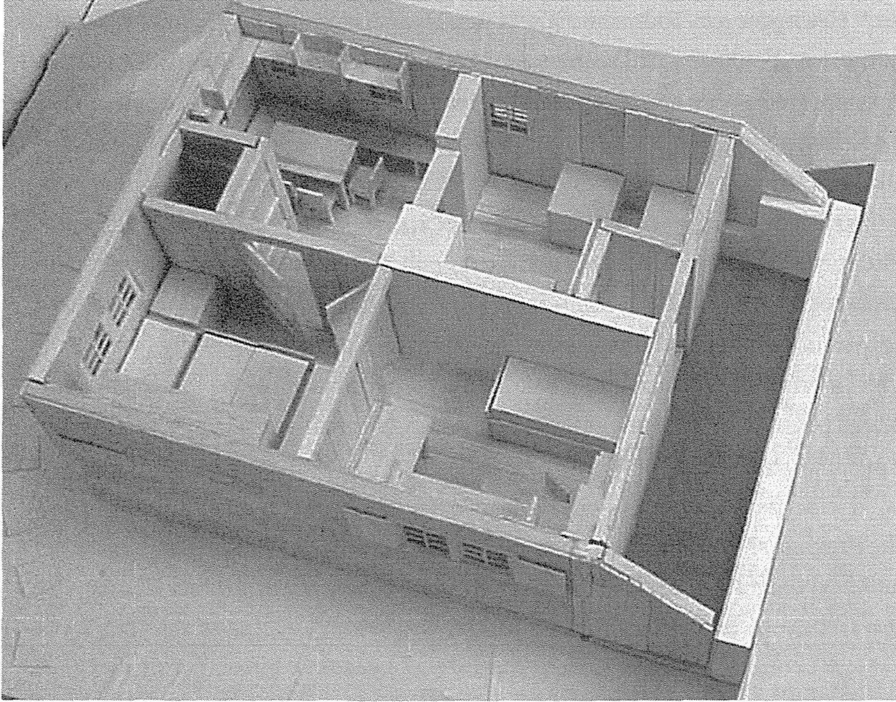
"The Thinker as Poet" metni Heidegger'in kulübe ve kulübenin etrafı ile ilişkisinin nasıl olduğunu belirtir, Heidegger'in insani meselelerle arasına mesafe

41. Bir kereste parçasından kesilip su kaynağının başına sabitlenen yıldız.

koyabildiği belli şeyleri ve fenomenleri göstererek. Metin "pınarlar fışkırıp durur" ifadesine dikkat çeker ve Hermann Heidegger; babasının kulübenin su kaynağında bir anlamlılık bulduğunu vurgular.[62] Bu pınardan çıkan su kulübedeki yaşamın sürekliliğini sağlamıştır -içmek, yemek pişirmek ve yıkamak için kullanılan su buradan gelmiştir- ancak suyun asıl kaynağının nerede olduğu hâlâ bilinmemektedir.[63] Heidegger için Todtnauberg'deki yaşamı olanaklı kılan su gizemli bir kaynağa sahiptir. O, bunu hem fiziksel bir gerçeklik hem de bir metafor olarak görmüştür: Yaşamın kaynağının kendisi gizemlidir. Filozof için ayrıca önemli olan bir diğer şey de su kaynağının başına sabitlenmiş ve küp bir keresteden oyulmuş olan yıldızdır (fig. 41). Her ne kadar kulübenin ilk inşa edildiği tarihe aitmiş gibi gözükse de, bu yıldızı kimin yaptığı, ya da yıldızın oraya ne zaman sabitlendiği bilinmemektedir. Yıldız, hem Hıristiyanlık hem de Museviliğe ait bir sembol olsa da Heidegger bunu kişisel bir motif olarak düşünmüş gözükür.[64] Bu yıldız, gezinen düşünürü temsil ediyordu, kapalı gökyüzüne karşı parlayan bir patikayı. Oyulmuş bu yıldız Heidegger'in çalışmasını, masasından bakıldığında doğrudan görülen pınara sembolik olarak bağlıyordu, sürekliliğini sağladığı kulübe yaşamına ve görülmeyen kaynağının çınlayışlarına da.

Heidegger'in Jaspers ile mektuplaşmalarında yazdığı şeyler -"Why Do I Stay in the Provinces?" ve "The Thinker as Poet" metinlerinde de olduğu gibi- Heidegger'in kulübeyi önemli bulmasının başka bir sebebini daha gösterir. O, fırtınalardan "hızlıca sertleşen...uğuldayan...barakanın çatı kirişlerinde" şeklinde bahsetmişti. Filozof için fırtınalar yoğun ve şiddetli anlarmış gibi gözükür. Fırtınaların yıkıcı gücü insan varoluşunun kırılganlığını vurgulama ve bu kırılganlığa ilham verme potansiyeline sahipti. Yapının bir sığınak olarak kullanılma potansiyelinin önemi düşünüldüğünde kulübenin dışındaki havanın sertliği, içerideki kuruluğu ve korunmuşluğu pekiştirmiştir (fig. 42). Buna zıt olarak, daha sakin havalar Heidegger'in kulübenin önündeki düzlüğe geçici süreliğine bir masa koymasına izin vermiştir. Onun bu havalarda dışarı koymak için özellikle ayrı bir mobilyaya sahip olup olmadığı ya da

42. Kulübenin iç kısmı. Dışarıdaki havanın sertliği, içerideki kuruluğu ve korunmuşluğu, barınak hissini pekiştirir.

kulübenin içindeki bazı mobilyaların mı dışarı çıkarıldığı (belki de dış kapıya en yakın olan yemek yeme alanındakiler olabilir) bilinmemektedir. Bu dışarıdaki masada ılık günlerde yazar gökyüzünün altında oturmuş ve "The Thinker as Poet" metninde bahsettiği ilham verici olasılıklara -rüzgâr, böcekler, çiçekler, bulutların arasından görünen güneş- doğrudan temas etmiş gözükür ve bunlar Heidegger'e kendi düşüncelerini çevresi ile ölçüp biçme fırsatı vermiştir. Rüzgâr özellikle "The Thinker as Poet" eserinde bahsedilen ve Heidegger'in çalışma odasının penceresinin hemen önünde asılı duran "rüzgâr fırıldağını" öttürür. Bu rüzgâr fırıldağının filozof için ne kadar önemli olduğuna; ormandan alınmış birkaç dal ve bu rüzgâr fırıldağının öldüğünde kendisiyle birlikte gömülmesini istemesi işaret eder. Bu rüzgâr fırıldağından çıkan ses rüzgâra göre değişiklik göstererek rüzgârın değişimlerinin haberini verir. Tıpkı İlkbahar'da kulübe gibi Heidegger için değişen mevsim de gizemli bir kaynağa sahiptir. Bu mevsim de pratik yaşamda bir öneme ve mistik bir çınlamaya sahipti. İklim Heidegger'in felsefi çalışmasının çevresini oluşturan ve süregelmekte olan hareketin bir parçası olarak onun içinde bulunduğu koşulları belirlerdi.

"The Thinker as Poet" eseri aynı zamanda tarihsel bağlamı açısından da önemli bir metindir. Heidegger'in dağ yaşamı hakkında 1947'de insan ilişkilerinin yarattığı sorunlardan uzakta; büyük bir ölçekte gerçekleşmiş ölüm ve yıkım ile hesaplaşmakta zor günler geçiren Almanya'dan ve Avrupa'dan uzakta yazmış olması önemlidir. Bu durum, Freiburg Üniversitesi'nin "Nazilerden arındırma" duruşmalarında sorgulanan, kendi saygınlığını ve geçim kaynağını korumakta sorunlar yaşayan filozofun kendisi için de önemlidir. Bu dönemde filozofun, kulübenin çevresi ile ilişki içinde kalıp diğer şeylerden uzak durabilmesi dikkate değer gözükür. Görevinden uzun süreli olarak çekilmesi ve dağdaki varoluşun değerini bilmesi ilgi çekicidir. Bazıları burada Heidegger felsefesinin dayanıklılığına dair bir kanıt bulabilir; bazıları ise onun suçluluk duygusundan ne kadar uzak olduğunu gösteren hayret uyandırıcı bir yön ve onu insan ilişkilerinden ayıran bir ustalık bulacaktır.

Öyle gözükür ki Heidegger kendi kulübesi ile diğer düşünürlerinkileri kıyasla-

maktan keyif duymuştur. Heinrich Wiegand Petzet, *Encounters and Dialogues with Martin Heidegger*'in bir bölümünü sonlandırırken şöyle yazar:

Kommerell bir keresinde Heidegger'i özel bir şekilde ifade etmişti...Heidegger'in nasıl Todtnauberg'in yükseklerindeki haşin bir ıssızlıkta, tahtadan yapılmış ufak kulübenin önündeki ufak bir masanın başında sabahleyin oturmuş yazı yazıyor olduğunu tarif ederken. Heidegger...Kommerell'in anlatışında; Bremen'deki Etnoloji Müzesi'nde bulunan Çin paravanalarında -ki bu paravanalar *Heidegger'in hayranlık duyduğu ilham kaynaklarıdır* [İtalik bana aittir]- resmedilen o bilgeler gibidir. Her bir bilge onun kulübesi önünde oturmuş, düşüncelere dalmış yazmaktadır, bir bardak -hizmet eden ruh tarafından yanda akıp giden nehirden alınmış ferahlatıcı su ile dolu- önlerine koyulur. Ara sıra birbirleriyle konuşurlar ama nehir onlara muazzam gizemden bir şey getirir, kusursuz ve kesintisiz bir şekilde.[65]

Petzet Heidegger'in müzeyi ne zaman ziyaret ettiğini yazmamıştır ama Heidegger'in Bremen'e ilk gidişi kulübenin inşasından sonradır.[66] Heidegger'in kendi kulübesi ile diğer benzer yapılar arasında bir kıyaslamayı ne derece düşündüğü bilinmemektedir. Çoğu Alman burjuvası arada sırada bir tür taşrada inzivaya çekilmeyi gerçekleştirmiştir. Ancak kulübelerin felsefi ve şiirsel düşünmenin yeri olmalarına dair "geleneğin" izi aynı zamanda Uzak Doğu'da da üç bin yıl öncesine kadar sürülebilir.[67] Yaşamının ilerleyen dönemlerinde Heidegger; Petzet'in tarif ettiğine benzer bir kulübede çalışmış olan on yedinci yüzyıl Japon haiku şairi Matsuo Basho'nun eserinden haberdar olmuştu.[68] Avrupa kültüründe Heidegger'in haberdar olduğu farklı "kulübeler" düşünülebilir; tıpkı Hölderlin'in Tübingen kulesi, Goethe'nin Weimar'daki resmedilmeye değer Gartenhaus'u ve Nietzsche'nin Avusturya Alpler'indeki Sils Maria'da bulunan, onun nekahet dönemini simgeleyen evi gibi. Amerikan edebiyatında önemli bir yere sahip olan Henry David Thoreau'nun Walden Pond'daki barakası;[69] Heidegger ile yaklaşık olarak aynı dönemde yaşamış olan filozof Ludwig Wittgenstein'a ait ve Norveç'te Skjølden'de inşa edilen kulübe ve Carl Gustav Jung'ın Zürih Nehri kıyılarında bulunan yeri[70] diğer önemli inziva mekânları olarak

sayılabilir. Belki de en önemlisi Heidegger'in her zaman Presokratik filozofların yaşamlarına ilgi duymuş olmasıdır. Presokratikler için, Basho ve Doğu geleneği için; ayrıca muhtemelen Hölderlin ve Nietzsche için de felsefe, bilgiçlik taslamayla ilgili sırlarla dolu bir uğraş değil, soruşturularak yaşanmış bir hayat demekti. Bu anlayışla Heidegger öğrencilerinin ve yorumcuların çoğu Todtnauberg'i münzevi bir dağ yaşamı fikri ile birleştirerek üne kavuşturmuştur.[71] Filozof "İnşa Etme Oturma Düşünme" çalışmasında da işaret edildiği gibi kulübedeki yaşamın sınırlarının farkında olmasına rağmen kulübenin, çağdaşları tarafından muazzam ölçüde mistik olan, uzaktaki bir inziva yeri olarak benimsenmesine ses çıkarmamıştır. Heidegger kendi dağ yaşamının; varoluş ile kahramanca yüz yüze gelme olarak algılanmasını destekleyerek bu büyük düşünürler ile kulübeleri arasında özel bir eşlik kurulmasından keyif duymuştur.

Heidegger'in mektupları ve yazıları; [Heidegger'in] kendisiyle en çok baş başa kaldığı anlarda Todtnauberg'in bulunduğu yer ile Todtnauberg'deki düşünmesinin iç içe geçmiş olmasında sürekliliğe sahip, kutsal bir anlamda vakitlice gerçekleşen güvenilir bir yan bulduğu izlenimini uyandırır. Yukarıda da belirtildiği gibi Heidegger kendisini şehirden uzak tutup, mümkün olduğunca çalışmalarını kulübede, sessiz bir ortamda ve oldukça az sayıda kişinin kendisini ziyaret etmesine izin vererek sürdürmenin yollarını aramıştı. Kendi çalışmasının bir tür tanınma olduğuna inanmaktan zevk almış gözükür: Kendisi aracılığıyla gerçekleşen dile; kır manzarasıyla bir arada kalarak ve kulübenin de arabuluculuk etmesiyle ıssızlığın değişmezliği içinde deneyimlenmiş olan değişkenlik ile sınır çekilmiştir. Gerçekten de kulübe ve kulübenin koşulları Heidegger'in hipnotize edici orada-bulunmasının olanağını taşır gözükür. Diğer meseleleri dünyevi ve sıradan kılan [kulübenin ve koşullarının] kendine has meşrulukları, Heidegger'e "aşağıdaki" yaşamda gerçekleşenlerden bir muafiyet sunar.

KULÜBEYİ ZİYARET EDENLER VE ANLATTIKLARI

Filozofun kulübeye dair görüşleri, ziyaretçilerin yayımlanmış ifadeleri ile genişlemiştir. Bunlar özellikle daha sonraki yıllarda daha az sayıdadır. Heidegger'in akademideki başarıları çoğaldığında kulübe Heidegger mitolojisinin herkesçe bilinen bir bölümüne dönüşmüştür. 1928'de Freiburg Albert-Ludwig Üniversitesi'nde bir kürsüye atandığı tarihten itibaren Heidegger'in verdiği derslerin sayısı azalmış ve Heidegger zamanının çoğunu araştırma yaparak geçirmiştir. Bu durum, 1945 ve 1951 yılları arasında Heidegger'in üniversitede ders vermesi yasaklandığında kalıcı hâle gelmişti. O, sadece birkaç kişiye ziyaret etme izni vererek gitgide artan bir şekilde kulübesinde inzivaya çekilmiştir: Bu ziyaretçilerin çoğu güvendiği dostlarıydı.

Bir ziyaretçi defteri; hem Almanya'dan hem de başka yerlerden gelen, o dönemin öne çıkmış isimlerinin ifadelerini içerir. Heidegger'in ailesinin yanı sıra öyle gözükür ki filozofun kariyerinin başlarında kulübeyi ziyaret edenlerin çoğu Heidegger'in en yakın öğrencileridir ve bunlardan bazıları akademik alanda kendi itibarlarını kazanmışlardır, Hans-Georg Gadamer ve Karl Löwith gibi. O dönemdeki diğer ziyaretçiler arasında, Edmund Husserl ve Karl Jaspers de dâhil olmak üzere, Heidegger'in öğretmenleri ve iş arkadaşları da vardı. Daha sonraki dönemde ziyaret edenler arasında Jean Beaufret, Herbert Marcuse, Medard Boss, Beda Alleman, Ernst Tugendhat, Karl Friedrich von Weizsäcker ve Paul Celan gibi isimler de bulunmaktadır.[72] Heidegger'in, daha sonraları bir filozof ve siyaset bilimci olan Hannah Arendt -ki o zamanlar Heidegger'in öğrencisiydi- ile ilişkisi hakkında çok şey bilinse de Arendt'in Todtnauberg'i ziyaret edip etmediği belirsizdir. Daha sonraki yıllarda kulübeyi düzenli bir şekilde ziyaret edenlerden biri de; Freiburg'da Heidegger'in öğrencilerinden biri olan -ki daha sonraları sanat tarihçisi, edebiyat eleştirmeni ve filozofun yakın bir dostu da olmuştur- Heinrich Wiegand Petzet'tir. Petzet'in *Encounters and Dialogues with Martin Heidegger* şeklinde İngilizceye

çevrilen kitabı, Heidegger'in onay verdiği, etkileyici biyografisi olma özelliğini taşır. Tarihçi, Feldberg'in doruk noktasının yakınlarında bulunan daha büyük bir kulübede kalarak 1950'ler ve 60'larda Todtnauberg'e yıllık sonbahar ziyaretlerini gerçekleştirmiştir.

Ellilerde ve altmışlarda Stübenwasen'den kulübeye giden yola kaç kere koyulduğumu söylemek çok zor, çünkü sıklıkla öğleden sonra çay içmeye davet edilirdim… Elfride Heidegger'in [Heidegger'in eşi] masasını süslesin diye yolda en güzel çan çiçeğini, papatyayı ve yoncayı bulmak için sıklıkla durmama rağmen kırk dakikada kulübeye varırdım. Vakit geçtikçe, bu yolda birçok doğal yön işaretleri olduğunu gördüm ve kulübenin çatısının oradan görünür hâle geldiği o yaşlı çam ağacının olduğu noktaya vardığımda hep mutlu olurdum. Çay saati çok uzun sürmezdi; sonbaharda günler gitgide kısalırdı ve Heidegger ormanda bir yürüyüşe çıkmak için hep sabırsız olurdu. Genellikle hava alacakaranlık olana kadar süren bu yürüyüşler -"onun" yürüyüşleri- Heidegger'in bakış açısına göre açık bir şekilde benim kulübeyi ziyaret etme sebebimdi. Birlikte yaptığımız yürüyüşler sıklıkla uzağa, dağda ormanın diğer ucuna kadar, Stübenwasen'in uç noktasına ya da Feldbergsträssle'ye doğru giderdi. Başka bir yol bizi Batı'ya doğru, gençlik pansiyonunun ilerisine, önümüzde beliren dağın ağaçlarla kaplı bayırı boyunca "boynuz"un oralara götürürdü. Bu ikinci yol bize yan yana yürüme şansı tanıdığından sohbet etmek için daha uygundu…Bu yürüyüşlerde sadece ilgi duyduğum -hem profesyonel hem de kişisel olarak- sanatçılardan ve sanat eserlerinden değil, sıklıkla kendi dönemimizin şairane güçlerinden de bahsederdik…Rilke…Gottfried Benn…Joseph Conrad… Sanatçılardan, şairlerden ve sıklıkla filozoflardan da bahsettiğimiz bu yoldaki yürüyüşümüz her zaman çok kısa sürerdi. Havanın kararması, eve dönme vaktinin geldiği uyarısını yapıyordu ve bundan sonra [kulübeye döndükten sonra] benim de hâlâ kendim gitmem gereken bir mesafe vardı. Kulübenin yukarısındaki yolun ayrıldığı yerdeki "giriş kapısına" geldiğimizde Heidegger "uzun yoldan dön, ormandaki kestirmeden değil, böylece eve dönüş yolunu bulabilirsin…" derdi.[73]

Petzet'in ifadeleri Heidegger'e ilişkin izlenimlerine odaklanır, onunla dost olmasının -açık bir şekilde Petzet bundan gurur duyar- kişisel ayrıntılarına işaret ederek. Petzet, Todtnauberg'i Heidegger'in uzaktaki taşrası olarak, Heidegger'i dış dünyadan neredeyse koruyan bir yer olarak görmüştür. Petzet'in Todtnauberg'i; kulübenin, kır manzarasının, Heidegger'in ve Heidegger ile sohbetlerinin birbiri içine geçtiği bir deneyimdi. Yazar Max Kommerell, Todtnauberg'i 1941 Yaz'ının sonlarına doğru iki kere ziyaret etmiştir, ilkinde Hans-Georg Gadamer ile birlikte ve sonra da tek başına. Bu ziyaretlerden, eşi Erika Kommerell'e yazdığı bir mektupta -ki bu mektup daha sonra Max Kommerell'in mektuplaşmalarının içerildiği bir kitapta yayımlanmıştır- bahseder:

Keskin olmayan dönemeçlere sahip ve geniş çayırlardan yukarı doğru yürüdük, ormanın kıyısından doğru...ta ki yer hizasından yükselen ve parıldayan bir çatıya sahip kulübe karşımıza çıkana kadar...Mutfağın önünde; masanın, birkaç sandalyenin ve oldukça ufak bir pencerenin bulunduğu bir oda var.[74] Heidegger bir diğer odadan çıkıp beni kendine has ve uzun gülüşü ile karşıladı. Bizi oturmamız için davet edip bir bardak sağlıklı ama mayhoş Markgräfler şarabı ikram etti...[Heidegger'in] yüzüne iyice bakma fırsatım oluyor, kahverengi ve gergin ama sıklıkla tarif edildiği gibi hiç de köylüvari değil. [Heidegger'in yüzü] ufak, zarif ve cin gibi, biraz üzgün, kesinlikle gözlerinde belli bir kaybolmuşluk var; bu, aklın şüphe duymasının en titiz tecrübelerinden sonra şüphenin diğer tarafına ulaşmış olan ve kimseyle paylaşmadığı kesinlikler ile yaşayan birisine ait bir kaybolmuşluktur. Ufak pencereden Güneş içeriyi aydınlatıyor...Heidegger bazen narin bir şekilde gülümserdi, ki bu gülümseme ufacık, biraz da olsa delilik içerir gibiydi. Bundan dolayı ondan hoşlanmıştım...Şöyle düşünmüştüm "Sen, onaylamak için bazen kafasını hafif bir şekilde öne doğru sallamaları, ima etmeleri ve eşi odaya gelene kadar etrafı garip bir şekilde süpüren ve eşi odaya geldiğinde alışıldık hareketlerine geri dönen kişi -senin kendine has bir yaşama tarzın var, ki bu yaşama tarzın sadece kulübeye değil ama kır manzarasına da ait; her bir ağacı bildiğin ve her bir çiftçinin seni bildiği bir

kır manzarasına. Tanınmış, aktif bir kamusal yaşamın ortasında, senin için zorunlu olan bir tür ıssızlık elde ettin. Yılın yarısında burada kendini sadece kendine teslim ediyorsun, ve çalışmanda kendini tüketmeye dair içsel bir tutkuya sahipsin...Ben mi senin düşünmeni kavrıyorum yoksa sen mi benim düşünmemi kavrıyorsun önemli değil, selamlıyorum seni, şeyleri ciddiye alan olarak ve...yüzüme bakıp yerli kır manzarasını göstermekten mutluluk duyan kişi olarak..." Başka bir gün beni bir süreliğine tek başıma gelmem için davet etti...en mükemmel ve en kusursuz Pazar günüydü...bu tepelerin haşin ıssızlığı, Feldberg'in etrafındaki orman geçitleri ve uzun, derin şekilde kesilmiş, açık bir şekilde görülür olan, bir yaşamın tarihi olarak -özellikle tüm Alpler göz alıcı bir şekilde parladığında- orada uzanan vadiler ile [dolu bir Pazar günü]...Sabahın ilk ışıklarında, onu [Heidegger'i] kulübenin önündeki ufak masanın başında oturmuş yazı yazarken, büyük ihtimalle kulübenin içinde, çalışma masasının üzerinde düzgün bir şekilde raflara yerleştirilmiş ve henüz hiçbiri yayımlanmamış olan el yazmalarından birine devam ederken buldum... Heidegger kendi kişisel alanını sıkıcı bulur ve kendisini sorunlar için bir araç olarak kullanır. Burada yukarıda onun yaşamı mükemmel bir monologdur, oysa ki onun okunması, onun en az aşağı üniversiteye ders vermeye gitmesi kadar, giderek artan bir şekilde geçici bir şeydir.[75]

Kommerell, Todtnauberg'deki Heidegger'i -akademik yaşamın sınırlamalarından ve biraz da ailesinden uzakta tek başına düşündüğünde- mutlu bir yazar olarak görmüştür. Kommerell'in oluşturduğu portre filozofu ve anlamı bir harmoni içine yerleştirir. Savaş Avrupa'da hiddetli bir şekilde sürerken yazılmış olan bu metin, Heidegger'in "Why Do I Stay in the Provinces?" yazısındaki ifadeleri ile uyum içindedir. Kommerell geniş bir biçimde, [Heidegger'in] okurları tarafından -hem Heidegger yaşarken hem de daha sonra- yüceltilen Heidegger'in kulübe yaşamına ilişkin bir görüş sunar; Heidegger'i, Nietzsche'nin şehri lanetleyen ve dağlarda kahramanvari bir yalnızlık arayan Zerdüşt'ü ile olduğu kadar Presokratiklerin taşralarından ortaya çıkan felsefe ile aynı eksene getiren. Kulübe ve sahibi ile ilgili

bazı yorumlar, Heidegger'in faşizm ile bağlantısına ilişkin olarak, olumlu değildir. Bu bağlantı büyük ihtimalle kulübeye dair birazdan aktarılacak -en ünlü- ifadelerin, şair Paul Celan'ın ifadelerinin kalbinde yer alır.

Celan bir Yahudiydi ve Nazilerin çalışma kamplarından sağ çıkmayı başarmış biriydi. Almanca yazan bir şair olarak, Heidegger'in felsefesini takdir etmişti. Aynı zamanda Heidegger de Celan'ın şiirlerini çok beğenirdi ve onunla tanışmak istemişti. Celan'ın çalışmasına dair 1967'de şunu söylediği aktarılır: "Onun her şeyini biliyorum."[76] Celan, bir şiir okuması yapmak için 24 Temmuz 1967'de Freiburg'u ziyaret ettiğinde, Heidegger onu ertesi gün birlikte kulübeye gitmeye davet etmişti. John Felsteiner'ın hazırladığı Celan biyografisi Celan'ın bu ziyarete dair görüşlerini içerir:

"Heidegger bana şöyle demişti" diye aktarır Hans-Georg Gadamer "Celan Kara Orman'dayken, bitkiler ve hayvanlar konusunda başka her yerde olduğundan daha çok bilgiliydi." Onlar aynı zamanda modern Fransız felsefesi hakkında da konuşmuştur ama Celan'ın dikkati başka bir yerdeydi... Yahudi *Dichter* [şair], Alman *Denker* [düşünür]'e Todtnauberg'deki dağda inzivaya çekilmesine eşlik etmiş; yol boyunca, Yaz ortası çiçeklenmesini izleyerek, Heidegger'in halk tarafından bilinen ve başında tahtadan yıldız şeklinde oyulmuş bir küp olan su kaynağından su içmiş; ve ziyaretçi kitabını "kalpte gelen bir sözün umuduyla" ifadesiyle imzalamıştır. Daha sonraları, yüksek kırlar çok ıslak olduğundan yürüyüşlerini sonlandırmışlar.[77]

Celan daha sonra bu görüşmeye doğrudan gönderme yaparak "Todtnauberg" başlıklı bir şiir yazmıştır. Şiir yazıldıktan kısa bir süre sonra, çalışmalarını yayımladığı İsviçre merkezli yayınevinden bu şiirin sınırlı bir baskısını yapmalarını -bir kopyasını Heidegger'e yollamıştır- rica etmiştir. Şiirin daha sonra yayımlanan hâlinde, tek bir değişiklik vardır, bu şiir şu şekilde çevrilmiştir (bahsi edilen değişiklik burada not olarak düşülmüştür):

Todtnauberg

Dağ tütünü, üstü yıldızla-taşlanmış
die [Sternwürfel] su kaynağından
gelen yudum göz otu,
kulübede,
dize
-kitapta benimkinden önce
kimin ismi var?-,
o kitapta
yazılmış olan dize,
umudu hakkında, bugün
düşünen bir adamın [*eines Denkenden*]
kalpte gelen[78] sözü
ağaçlarla dolu çimenlik, düzlenmemiş
orkide ve orkide, tek başına,
kaba sıva harcı, sonra,
geçerken daha açık,
bizi götüren, adam,
yarı-çiğnenmiş
çalı çırpıyı dinleyen [*Knüppel*]
yükseklerdeki çorak arazilerde dolaşıyor,
rutubet
çok fazla.[79]

Bu şiir birçok eleştirmen tarafından yorumlanmış ve düşünsel olarak birçok açıdan birbirlerinin yoldaşı olan iki adamın -biri her zaman Romanyalı bir Yahudi, diğeri de Alman olan ama her ikisi de Alman dilinin derinliklerine doğru kazmayı isteyen- buluşmasının içeriğiyle dolu olarak görülmüştür, John Felsteiner'ın yorumu örnek olarak gösterilebilir:

[Celan] doğal dünyayı isimlendirir, ve bu çiçekler iyileşmeyi ifade eder -dağ tütünü yaralar için; göz otu, çocukluğundan hatırladığı merhemlerde kullanılan bir koku...Şair bir yolcu olarak gelir ve uzlaşma içinde Heidegger'in su kaynağından içer...sarı rozete işaret eder [Nazi Almanya'sında Yahudilerin takmaya zorlandığı]... Şiirinde bahsedilen ifadeler, Celan'ın; Heidegger'in ziyaretçi defterine gerçekten yazdıklarına çok az şey ekler, ama -geri dönüp 1930'lara bakan ve birdenbire gelen "benimkinden önce/kimin ismi var?" ifadesi ile uyarıldığımız gibi- bu eklenen çok az şey çok şey ifade eder. "Todtnauberg"deki umut "bugünü", "her bir bugünü" tutar...[bu], vicdana aykırı olan geçmişi yeniden düşünmekte aciz gözüken "bir düşünürün" sözü için bir umuttur...Buradaki "gelen" sözü "kaçan tanrıların ve gelen Tanrı'nın zamanıdır"...Şiir, ikilinin tamamlanmamış yürüyüşlerinin "yarı-çiğnenmiş...patikalar" ifadesi ile Heidegger'e meydan okur. Yine de çarpıcı bir kelime oyunu ile, Celan'ın "kütük" için kullandığı kelime (Knüppel) aynı zamanda "cop" anlamına gelir.[80]

Bu "Todtnauberg" şiiri aracılığıyla Celan, Heidegger ve onun dağ yaşamı ile birçok anlamda bağ kurmuştur.[81] Celan, Heidegger'i hem fiziksel hem de düşünsel olarak kır manzarasında kök salmış olarak düşünmüş gözükür. Şairin doğadaki detayları görebilmesi ve bunların tınlamalarına duyarlı olması, filozof ile uyuşur ama Celan'ın odaklandığı yer farklıdır.

Celan'ın; Heidegger'in dağ yaşamını takdir etmesi anlaşılan o ki orada daha önce gerçekleşen şeylere ilişkin [Celan'ın] hayal ettiği şeyler dolayısıylaydı. O, başka zamanlarda oraya kimlerin gittiği ve orada nelerin konuşulduğu üzerine kafa yormadan, bu görüşmenin geçmişteki rolü konusunda gergin hissetmeden filozofa bu oldukça samimi kır manzarasında katılamazdı. Otto Pöggeler için, kulübenin kendisi -tıpkı şair ve filozofun eşlik ettiği yürüyüş gibi- iki adam arasında en azından aracı olduğu kadar engelleri de yansıtıyordu:

Şairin bu kulübeye girmesine izin verilmiş midir? Filozof, yayınlarında kulübeyi bir tür memlekete dönüştürmüştür, şimdiki medeniyet dünyasında bile kendisini

sürdüren bir tür bölgeye-kök-salmışlığa. Celan'ın kendisi ne zaman kulübeden bahsetse, başka bir dünyaya ait olan bir kulübedir bahsedilen...Aynı eserdeki "Hüttenfenster" [Kulübe Penceresi] şiiri, Celan'ın oradan ortaya çıktığı Doğu Avrupa Yahudilerinden; küçümsenmiş, eziyet görmüş ve yok edilmiş olanlardan bahseder.[82]

Heidegger kulübede maaşlı izinle geçen bir dönemin ardından rektörlüğü kabul etmek için 1933'te dönmüştü. Savaştan sonra sığınmak ve nekahet için döndüğü yer kulübeydi; orada 1933 Ekim'inde "akademik yaz kampı" düzenleyerek Todtnauberg'i Nazizm ile ilişkilendirmişti. Celan bunlardan haberdardı ve kişi ya da mekân aracılığıyla bunların farkında olmasını az da olsa anlamlı bulmuştu. Pöggeler için; Celan'ın yakın olduğu ama ulaşamadığı sadece yazar Heidegger'in kulübesi ya da kır manzarası değildi; aynı zamanda göze çarpar bir biçimde Alman taşrasının kendisine ilişkin burada yazılan felsefeydi.[83] Celan Todtnauberg ve Heidegger'in bu bölgeden çıktığını söylediği felsefenin ne kadar derin bir şekilde birbirine bağlı olduğunu görmüştü. Celan için, Heidegger'in dağ yaşamından doğru oluşturduğu felsefi otorite evrensel olduğu kadar özellikle Alman'dı da. Bu durum birçok eleştirmen tarafından Heidegger'in kulübedeki yaşamına dair yapılan yorumların yapısını belirliyordu; özellikle yazdığı tiyatro eserinin başlığı *Totenauberg* (kulübenin bulunduğu bölgeye dair bir kelime-oyunu) olan Elfride Jelinek'in yorumlarını.[84]

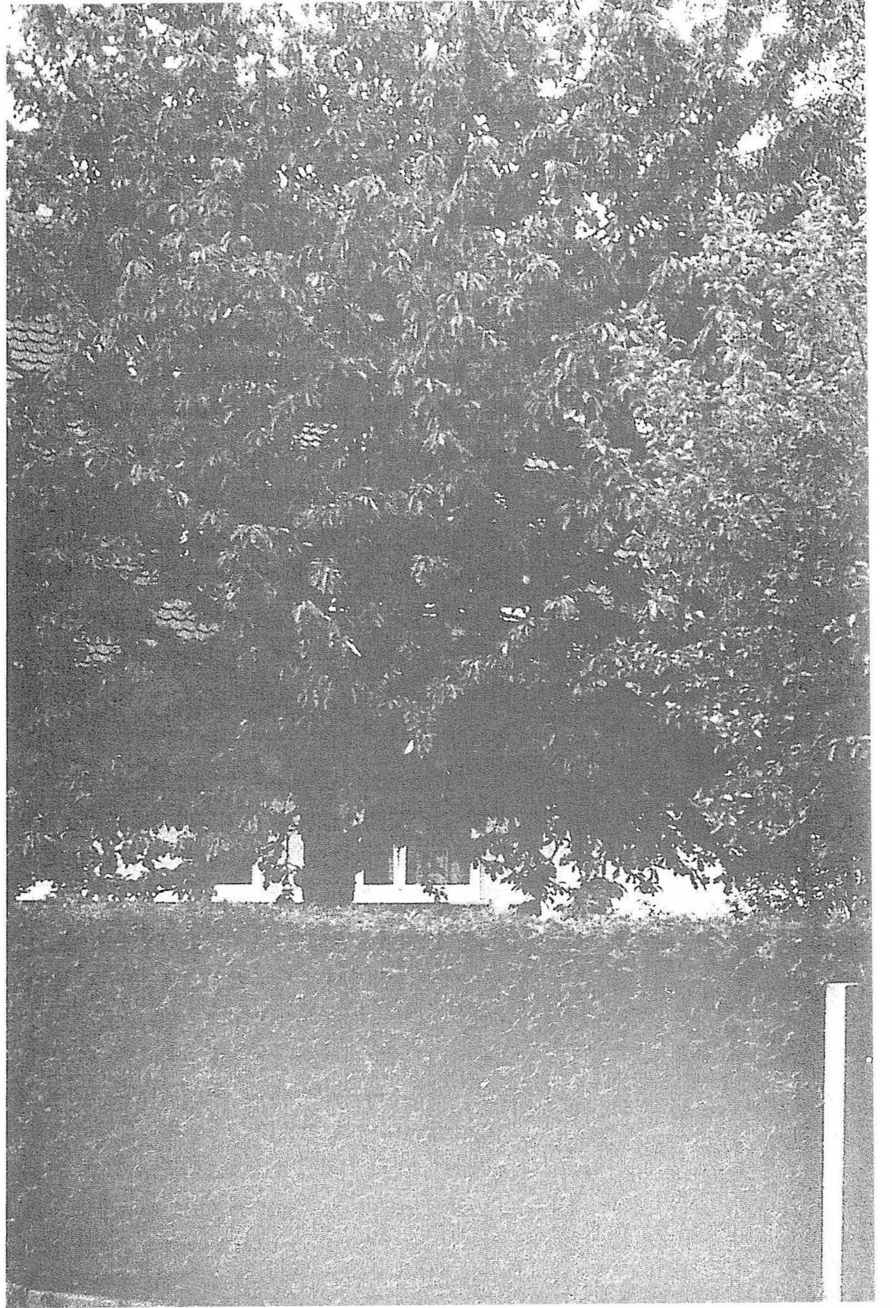
Celan, Petzet ve Kommerell kendi ziyaretleri sırasında Heidegger, [Heidegger'in] çalışmaları ve oradaki yerleşimi arasında kökleşmiş bir ilişki olduğunu gördüler. Filozofu gözlemleyenler arasında filozofun Todtnauberg'deki varoluşunun özellikle etrafıyla bütünleşmiş bir yaşamı temsil ettiği konusunda bir fikir birliği var gibi gözükür. Onlar için kulübe ve kulübenin ait olduğu kır manzarası kendine has bir taşralılığı tarif etmiştir; yeri ve rutin olanı, aklı ve bedeni, düşünmeyi ve yazmayı bir araya getiren bir taşralılığı; ama aynı zamanda felsefe olarak görülen biyografik ayrıntılar ile de ilişkilendirilen bir taşralılığı.

KULÜBE VE EV: HEIDEGGER'İN DAĞ VE ŞEHİR YAŞAMI

Heidegger'in Todtnauberg'de etrafıyla olan ilişkisi -kendisi ve ziyaretçileri tarafından öne sürüldüğü gibi- şehirde kaldığı yer ile olan ilişkisinden farklı gözükür. Bu farklılık onun kulübe ile olan ilişkisini aydınlatmakta yardımcı olur.

Yukarıda da belirtildiği gibi Heidegger'in ders verdiği şehirde kalacak bir yeri -zaman olduğunda oradan dağa geri döndüğü- her zaman vardı. 1923'ten 1928'e kadar şehirdeki bu yer Marburg'da farklı zamanlarda kiralanmış odalardı. Filozof, 1928'den 1971'e kadar kendisi ve ailesi için Freiburg-im-Breisgau'nun sınırında bulunan Zähringen'de inşa edilmiş olan bir evde yaşamıştır. Bundan sonra, ölümüne kadar beş yıl boyunca 1928'de taşındığı bu evin bahçesinde inşa edilmiş ufak bir emeklilik evinde [*retirement house*] kalmıştır.[85] Her ne kadar filozofun Marburg'da kalması (burayı ne kadar az sevdiği haricinde) ya da kendi emeklilik evine dair çok az bilgi olsa da Freiburg'da kaldığı ilk ev ve Heidegger'in bununla ilişkisine yönelik bilgiler mevcuttur (fig. 43). Bu yapı hâlâ durmaktadır ve filozufun torunu Gertrud Heidegger'e aittir. Bu evin ufak bir tarifi, Heidegger'in oradaki yaşamı ve bu evin kulübe ile olan ilişkisi burada verilmektedir.[86]

Heidegger'in 1928'de Freiburg'da felsefe kürsüsüne atanması, evin inşa edilmesine sebep olmuştur.[87] İnşanın yapılacağı arazi şehrin tam sınırında bulunmuştu, Rötebuckweg adında banliyö bölgesi olarak geliştirilmeye ayrılmış olan bir taşra yolunda. Gertrud Heidegger, büyükbabasının buradaki araziyi iki sebepten ötürü aldığını söyler: Diğer yerlere oranla görece ucuz olması ve en yakın tren istasyonuna on beş dakika uzaklıkta olmasıyla birlikte kırlık alana da yakınlığı. Bu bölge şimdi bir banliyö olmasına rağmen, 1928'de orada -Zähringen Kalesi'nin tepedeki harabesi arka planda yer alarak- inekler otluyordu. Bir sonraki adım, ismi Fetter olan bir mimarı evin inşasına atamaktı.[88] Elfride Heidegger yine inşa sürecinin başında duran isimdi.

43. Heidegger'in Freiburg-im-Breisgau'da Rötebuckweg'de bulunan evi.

Filozof, çalışma odasının yeri ve odaların konumlarına ilişkin değişikliklerde bulunmuştur. Ev, yaklaşık altı ayda inşa edilmiş ve 1928 sonbaharında aile burada yaşamaya başlamıştır.

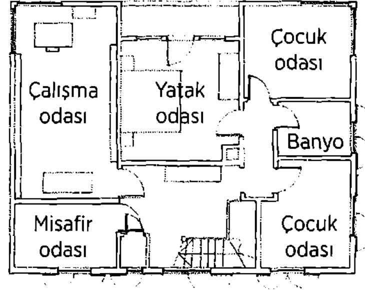
Ev, kulübe ile aynı tarzda inşa edilmiştir. Kara Orman çiftlik evlerinin geleneksel yapısına uygun olarak taş dolgulu ve ahşaptandır (fig. 44). Ahşap çatı iskeleti tahta kiremitlerden oluşuyordu. Duvarlar; dışarıdan tahta kiremitler ile döşenmiş ve iç taraftan alçılanmış ya da tahta pano ile kaplanmıştır. Ev üç katlıdır ve her bir kat hemen hemen simetrik bir yapıdadır (fig. 45). Yarı bodrum katı en çok depo olarak kullanılırdı. Giriş katı Heidegger'in orada kaldığı dönemde altı ana odaya sahipti: İki misafir odası, iki oturma odası, bir yemek odası (fig. 46) ve bir mutfak. Ek olarak, merkezde bahçeye bakan ve bir yemek masası ile sandalyelerin rahatça yerleştirilebileceği kadar geniş bir teras bulunmaktadır (fig. 47). Birinci kat da ayrıca altı odaya sahipti: İki çocuk odası, bir ebeveyn odası, bir misafir odası, bir banyo ve evin en geniş odası olan Heidegger'in çalışma odası (fig. 48, 49, 50). Yemek odası, üst kata çıkan merdivenlerin bulunduğu koridor ve ebeveyn odası, Elfride Heidegger'in ailesinden kalan -Elfride Heidegger evin güzel bir etki yaratması konusunda hassastı- Biedermeier mobilyaları ile döşenmişti. "Biedermeier" yaklaşık olarak 1815 ile 1848 arası Alman restorasyonu dönemini ifade eder; bu dönemdeki mobilyalar ufak burjuva aile yaşamını yansıtır: Ağır, rüstik ve "evimsi".[89]

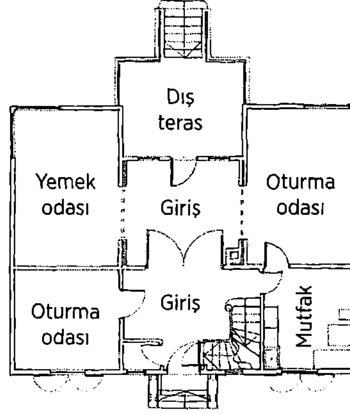
Her ne kadar Heidegger kendi yaşamında önemli olan birçok yer hakkında yazmış -özellikle kulübe hakkında- ve yaşamının geç döneminde otobiyografi konusuna eğilim göstermiş olsa da Freiburg evi hakkında bir şey yazmamıştır. Buna rağmen, Elfride Heidegger'in bir öğrencinin evi ziyaretini tarif eden hayali bir anlatımı vardır. Bu anlatımın tamamı Heinrich Wiegand Petzet tarafından alıntılanmıştır:

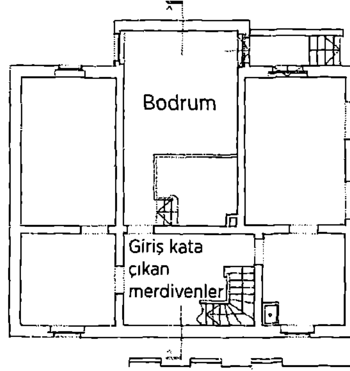
Genç adam, çiçeklerin arasındaki bahçe yolundan geçerek evin kapısına ilerler ve yağmurdan koruması için yapılmış olan ufak çatının altındaki birkaç basamaktan çıkar. Ama zili çalmadan önce, zilin yanındaki ufak bir kartta yazılı olan "akşam 5'ten sonra ziyaret ediniz" yazısını okur. Şaşırmıştır. Kapının tahtadan kirişinin

44. Heidegger'in şehirdeki evinin önünde bulunan basamaklar.

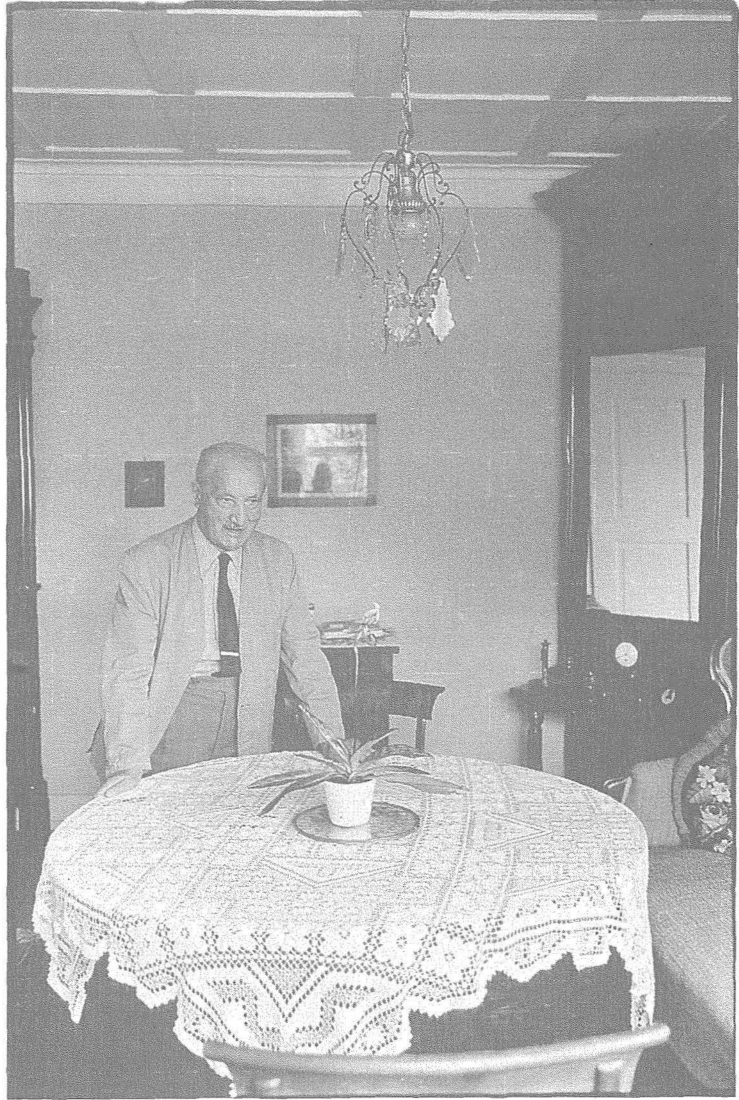

45. Heidegger'in evinin planları.

46. Heidegger, şehirdeki evinde yemek odasında (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

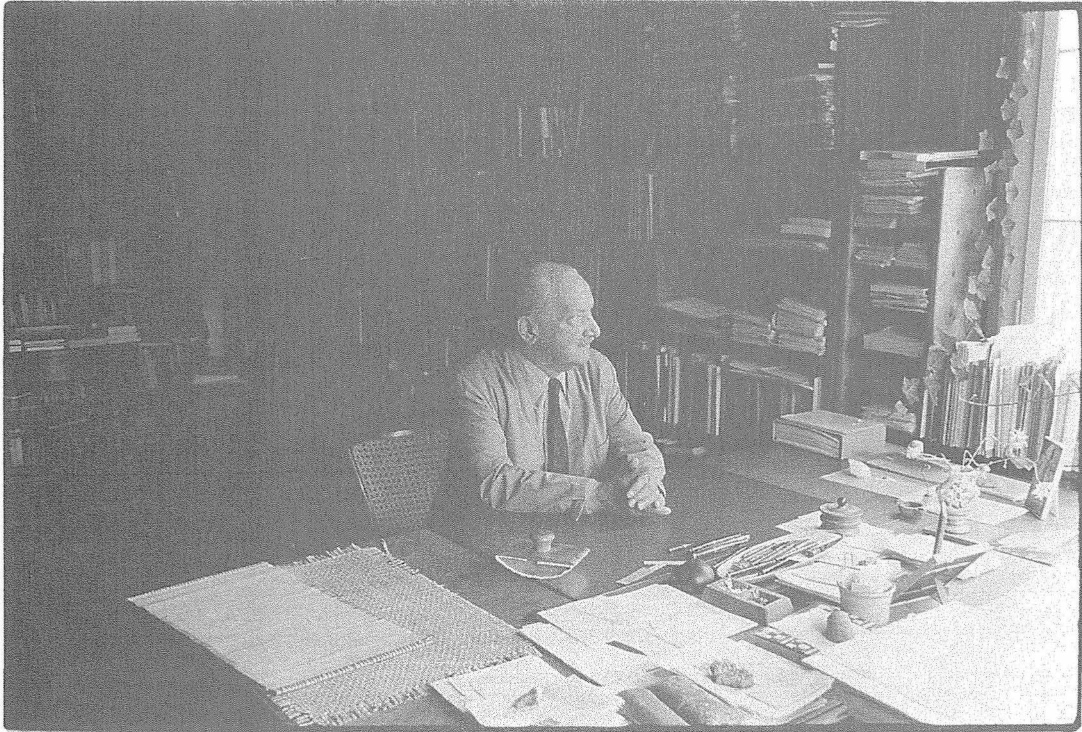

47. Heidegger Rötebuckweg'de arka bahçede. Yemek masası ve sandalyelerin bulunduğu teras evin giriş katının merkezinde; üstü, yukarıda bulunan yatak odası balkonu ile kısmen örtülmüş durumda (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

48. Heidegger'in çalışma odası, evdeki en geniş oda ve pencereden ilerideki kırsal alan görülmekte (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

49. Heidegger çalışma masasında. Elyazmaları yandaki raflarda dizilmiş, filozofun kişisel kütüphanesi arkada odayı dolduruyor (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

50. Heidegger çalışma masasının yanındaki rahat koltukta (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

üzerine, orada bulmayı beklemediği bir şey, İncil'den bir ifade kazılmıştır.[90] Böylece beklenmedik bir biçimde düşüncelere dalmış olarak, eve girmesiyle başka bir sürpriz ile karşılaşır. Giriş salonu geniş, yerden tavana camdan bir duvar ile ayrılmış durumda ve eski bir koltuk ile bir piyanonun bulunduğu aydınlık bir odaya açılıyor. Bunların arkasında; çıkıntı şeklinde yüksek bir zemin ile yarı-kaplı olan terasa açılan ve yerden itibaren başlayan bir diğer geniş pencere bulunmakta. Teras, içinde oturmak için uygun ve yazları ailenin yaşamının merkezinde. Geniş basamaklar terastan, çiçeklerle dolu bahçeye geçişi sağlıyor. Böylece eve girdikten sonra, ziyaretçiler, ilerideki ormanın karanlık sınırı ve ışıyan geniş çayırlar ile sarmalanmış oluyor. Bu "sanki tüm doğayı kendine katan" türde bir evdir. Adalbert Stifter[91] bu evi çok severdi. Biedermeier döneminden birkaç güzel mobilyanın bulunduğu yemek odasının yan tarafından bir kapı açılır. Ama beklemekte olan öğrencinin etrafa göz atacak vakti yoktur çünkü düzgün bir biçimde yapılmış olan merdivenlerden -bir zanaatkârın şaheseri olan- yukarı, büyük bir dolabın yanında bir saatin -Hellerau'da yapılmış olan ve ailenin çok değer verdiği- asılı durduğu üst kata çıkmak zorundadır. Şimdi durum biraz daha ciddidir: Profesör beklemektedir.[92]

Elfride Heidegger'in evi tarifi, bir yabancının eve ilişkin izleniminden nasıl etkileneceği üzerine kurulmuştur. Öyle gözüküyor ki Elfride Heidegger evin; eşinin bir vatandaş ve bir akademisyen olarak toplumdaki rolü için uygun bir izlenim oluşturması konusunu önemsemiştir. Bu izlenim; ön kapıdan etkileyici, eksene uygun bir görüş açısı ile -Heidegger'in çalışma odası için bir geçit töreni ve iyi durumdaki mobilyaların planlanmış bir sergisi- oluşturulmuştur. Öyle gözüküyor ki Elfride Heidegger bu yapının bir profesörün evi olması konusunda özel hislere sahipti. Yapının inşasında gözetmen olarak durması göz önünde bulundurulduğunda yapının dış mimari düzenlenmesinin Elfride Heidegger'in sosyal isteklerini ifade ediyor olması olasıdır.

Elfride Heidegger'in hayalinde kurduğuna benzer bir aktarım, evi ziyaret eden bir öğrenci tarafından gerçekleştirilir. O zamanlar Dominikan rahibi olmak için

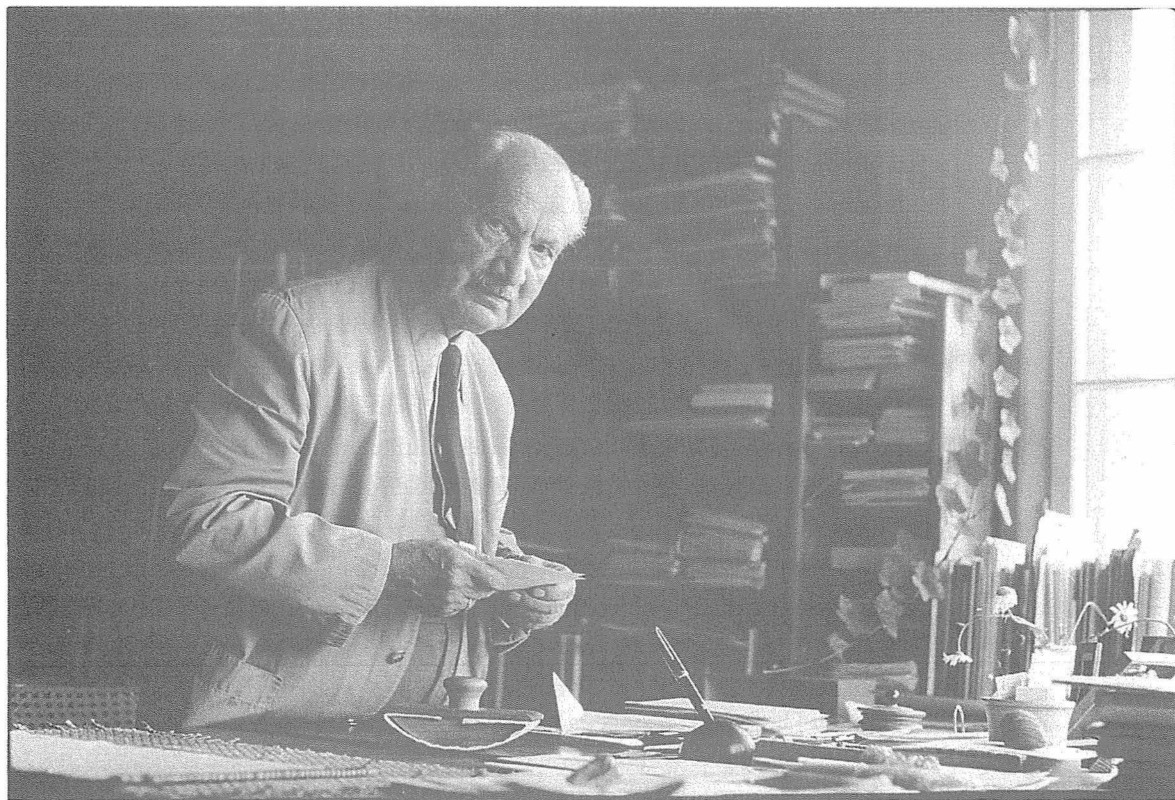
çıraklık dönemindeki biri, sonraları New York'taki New School'da felsefe profesörü olan Reiner Schürman, Freiburg'u 1969'da ziyaret etmiştir. Şöyle yazmıştır:

Heidegger'in evinden döndüm. Varlığın gizemine dair gerçekten de geç bir öğleden sonra misafirliğiydi...Ziyaretin folklorik yanından başlanacak olursa, bana oldukça gına gelmişti: Kapının üzerindeki dinsel yazı...; bir köylüye benzeyen ufak bir adam...neredeyse hiçbir söz söylemeden beni daha çok bir sığınağa benzeyen bir odaya aldı; ufak bir tepsinin üzerinde bir şişe ve iki bardak; ve, özellikle, görünüşte tamamen belirsizlik içinde sonlanmış iki saat süren bir sohbet. Sevdiği şeyler arasında taşra olduğunu...geleneksel şeyler olduğunu biliyordum: Yazıları; bir sürahi soğuk sudan, köylünün nasırlaşmış ellerinden, çamura batmış köylü ayakkabısı ve benzer şeylerden bahseder. Şimdi, tamamen belirsiz şekilde konuşmayı sevdiğini de biliyorum. Ama bu adam o kadar kurnaz ki...benim yavan okul çocuğu sorularım sıcak ve güven verici eller tarafından cevaplanıyor gibiydi.[93]

Schürmann bu evi Elfride Heidegger'in umduğu gibi eşinin düşünsel duruşunun bir tür haşmeti olarak yorumlamış ve yaptığı Heidegger okumaları doğrultusunda bu evi, filozofun düşüncesini saran kişisel bir mitolojinin parçası olarak görmüştür.

Freiburg'da Heidegger'in evi geleneksel aile yaşantısına göre düzenlenmişti. Çiftin paylaştığı yer olan ebeveyn odası, evin üst katının merkezinde bulunuyordu. Çocukların yaşam alanı ise, gün içinde ailelerinden bir nebze ayrı olsa da, geceleri Martin ve Elfride'nin yatak odasına yakındı. Heidegger'in çalışma odası sadece kendisine aitti (fig. 51). Elfride Heidegger'in sorumlu olduğu alan olan mutfak, daha az kişiseldi. Freiburg'daki evde; ailedeki bireylerin rolleri böylece kulübeden daha kesin bir şekilde belirlenmiş şekildeydi.

Her ne kadar Todtnauberg'de çiftlik evi inşaları geleneğe uyumlu olsa da, bu durum Freiburg için alışılmış bir şey değildi. Kulübenin yaklaşık bin metre aşağısında, şehirdeki gelenek daha farklıydı. Şehrin sınırları içinde kalan eski binalar, önlerinde işlemeleri olan uzun ve kalın bloklar hâlinde ahşaptan ya da yığma duvarlardan yapılmış olurdu. 1928'de şehir ayrıca banliyö yapıları ile daha yeni bir geleneğe sahipti.

Yığma duvarlardan inşa edilen evlerde daha iyi bir yalıtım sağlayan yeni inşa teknikleri kullanılıyordu; kuvvetlendirilmiş betondan lentolar ve geliştirilmiş cam-yapma teknikleri daha büyük pencerelere olanak tanımıştı. Bunların yanı sıra elektrik, sıhhi tesisat, sıcak ve soğuk su gibi hizmetler de vardı artık. Ahşap çerçevesi ve dışı tahta kiremitle kaplanmış olmasına rağmen Heidegger'in Freiburg evi bu modern geleneğe daha yakındı. Etkili bir biçimde Kara Orman'a bürünmüş bir banliyö eviydi bu. Her ne kadar *Schwarzwald* evlerinin belli yüzeysel özelliklerini taşısa da, bunun dışında geniş bir şekilde camla kaplanmış odalar içerecek şekilde yasalara uygun olarak inşa edilmişti. Todtnauberg'de kullanılan çiftlik evi inşa yöntemlerine yerel malzemeler ve deneyim eşlik ederdi, ama o zamanlar, Freiburg'da kullanılan teknikler gösteriş olarak algılanırdı.

Bu gösteriş ayrıca, Elfride Heidegger'in Biedermeier mobilyalarını sergilemek için evi kullanmasında da vardır. Martin ve Elfride Heidegger bu mobilyaların; romantikleştirilen ve estetize edilen taşra değerleri taşıdığının farkındaydı. Bu mobilyalara uygun bir düzen oluşturma kararı kulübede pek izi bulunmayan estetik bir yönelimi gösteriyordu.

Ev; taşraya yönelik istekler ile banliyö arasındaki gerilime; şehre, ulaşım araçlarına yakın olmanın modern konforunu içeren bir aile evi inşa etme isteğine işaret etmektedir. Öyle gözükür ki modern konfor, Freiburg'daki evin inşa edilmesinde göz önünde bulundurulan temel öğelerden biridir. Ancak bu durumun Todtnauberg'deki kulübenin inşasında da geçerli olduğuna ilişkin bir işaret yoktur. Dahası ev hem sosyal hem de estetik açıdan görünüşüne özen gösterilmiş şekilde tasarlanmıştır. Heidegger'in Freiburg'daki evde varoluşu –onun uzun yıllar asıl kaldığı yer Todtnauberg değil, burasıydı- dağda sürdürdüğünden daha farklıymış gibi gözükür. Bu varoluş, Heidegger'in kulübe yaşamında pek gözükmeyen sosyal ve düşünsel öncelikleri yansıtmıştır. Heidegger'in ev hakkında yazmamış olması; dağlardaki münzevi varoluşa ilişkin ifade ettiği heves ve dağdaki felsefi tınlamaya ilişkin görüşü ile karşıtlık içinde düşünüldüğünde, şehirdeki eve ve aile yaşamına ilişkin yaşadığı duygusal ikileme işaret eder.

51. Heidegger Rötebuckweg'de, çalışma odasındaki şeylerin arasında (telifi Digne Meller-Marcovicz'e ait).

HEIDEGGER'İN DÜŞÜNMESİNİN BİR YANSIMASI OLARAK KULÜBE?

Heidegger'in kulübe yaşamına dair retoriği onu varoluş ile sert bir ilişki içine yerleştirir. O, yapıyı ve çevresini mevcudiyete dair aktif soruların bir parçası olarak ortaya döker. Onun için bu yapı kendi sakinlerini ve etrafını güçlü bir şekilde düşünmeye dair işaretlerin izini sürerek çevreler. Kulübe, içindeki araç-gereç ve [kulübenin] ufak bölümleri, insanın ikamet etmesine olanak sağlayan boş kaplara dönüşür. Heidegger kulübenin temel konforunun; kendisini alışılmadık bir titizlikte, dağın havası ile ormandaki hayvanların ve bitkilerin doğasıyla -ki bunların algılanan hareketleri ile varoluşun sınırlarını belirlemek isterdi- temas ettirdiğini hissetmişti. Heidegger felsefi otoriteyi, bu şeylerde ve doğada olanlarda bulduğu düzene dayandırmıştı. Onun için Todtnauberg, inzivaya çekildiği anlarda dünyayı ölçüyordu. En derine geri çekilişte neredeyse manastır yaşamına özgü bir mevcudiyet rutini aracılığıyla kulübeye ve onun dağlarına cevap verdi; yaşamın kutsal bir anlamı olduğuna ve bu rutin içinde yaşamın şekillendiğine ilişkin inancını doğrulayarak.

Bunun tam aksine bu düzen ile ilişkisi içinde öyle gözükür ki Heidegger banliyö evi ve bu evin çağrıştırdığı şeylerin ufak da olsa tınladığını hissetmiştir. Sanki Rötebuckweg'i daha sağlam bir koza olarak görmüştür. Ev öyle gözükür ki Heidegger'in "yukarıda" konsantrasyon hâlindeyken bulduğu dünya ile daha doğrudan ilişkinin kısıtlamalarından tehlike barındırmayan ama nihai olarak dikkat dağıtıcı bir tecrittir. Anlaşılan evin konforu tecrübeye dayanan tınlama pahasına elde edilmiştir, oysaki kulübenin fiziksel boyutları zorunlu olarak bireylerin kulübedeki "yerlerde" "bulunmasının" birbiriyle etkileşimini arttırır ve kulübede devletin sunduğu elektrik, ısınma gibi hizmetlerin olmayışı, temel zorunlulukların giderilmesinde aktif katılımı daha fazla gerektirir. Hiedegger için ev; daha konforlu, daha halka açık, insan ilişkilerine daha yakın olarak, asla kulübe kadar güçlü olamazdı. Ev, varlığa dair soruların üstünü örtmek yerine vurgulamak konusunda yeteri kadar özsel değildi.

Heidegger'in kulübesi ve ev filozofun yaşamına tutulmuş, farklı tavırları yansıtan bir ayna olarak görülebilir. Olası bir yorum şöyledir: Kulübenin ifade ettiği tavır -geniş bir biçimde- Heidegger'in "oturmak" ve "yer" üzerine yazılarıyla (yaşamın ufak bölümlerinin ve bu bölümlerdeki eylemlerin derin bir şekilde birbirine geçtiği bir yaşama ve yapma içeren) aynı eksendedir. Bu yorumda kulübe bir şeye odaklanmış gözlemcinin felsefesini temsil eder. Bunun yanı sıra banliyö evi ile ortaya koyulan karakter ise bir anlamda Heidegger'in yazılarına yabancı olan, "fenomenolojik" olmaktan daha çok estetik olan, duygu ve deneyimdense mobilyaların görsel niteliğine ve sergilenmesine özen gösteren bir şey olarak algılanabilir. Bu tavır; banliyö gösterişçiliğinde kökleşmiş, geleneksel sosyal ve ailevi görgü kurallarına derinlemesine bağlı, teknolojik konfora ve dünyaya ilişkin dolaysız deneyimde bu konforun etkilerine daha fazla bulaşmış bir biçimde bulunabilir. Bu yoruma ilişkin bu iki tavır da; ev ile ifade edilen banliyö ataerkilliğinin ve ailesinin düzeni olarak algılanabilir: Şehre dair ve kendini beğenmişliği belli ölçüde içeren ve kabul eden. Bu ruhsal durum, rahatlığın ortasına; duygulara ve deneyime daha çok uyum sağlayan, tercih edilmiş bir yalnızlık olarak görülebilecek olan kulübe tarafından öne sürülen bir alternatifi bir şekilde fırlatabilir.

Ama buradaki durum, bu yorumun işaret ettiğinden daha karmaşıktır. Heidegger, "Why Do I Stay in the Provinces?" eserinde kulübe yaşamının sertliğini methederken ve "Building Dwelling Thinking" eserinin *Schwarzwaldhof* ile ilişkilendirilmesi bu yaşamın algılanan değerlerini mitselleştirirken; öyle gözükür ki hakkında yazdığı, meşgul olduğu düzen ile sadece geçici bir temas kurmuştur. Bu, onun için yaşamın münferit bölümlerinde sürmüş olan bir dünyaydı. Bunun yanı sıra her zaman dâhil olduğu, kurumsal akademiye dair olan başka bir yaşam vardı. Filozof, kulübede sürekli kalan biri değildi, ayrıca Marburg'da ya da Freiburg'da da kalırdı. Gerçekten de kulübenin bakımı Heidegger'in üniversiteden aldığı maaşa bağlıydı. Bu diğer yaşamın öncelikleri Todtnauberg'de araya giriyordu: Digne Meller-Marcovicz'in fotoğrafları oradaki [bu diğer yaşamdaki] banliyö ev yaşamının

farklı yönlerini gösterir; Heidegger metinlerini [bu metinlerin] farklı uç bağlamlarının ve nasıl yorumlanabileceğinin farkında olarak yazmıştı ve daha şaşırtıcı olanı, daha sonraları kulübeye elektrik ve telefon hattı bağlanmasına izin vermiş olmasıdır. Heidegger her fırsatta dağdaki düzenini aramıştı ama bu arayış asla geçici bir şeyden fazlası değildi. Akademiye öncelik vermekten gitgide uzaklaşıp dağdaki yuvasına yakınlaşırken -kısmen kendi tercihi ve kısmen de zorunlu olarak- şehir ve taşra yaşamını paralel olarak sürdürdü. Kulübe bu süregiden gerilimi açığa çıkarır: Kulübe kır manzarasıyla birleşmiş gibi gözükür; çalışma odası, mutfak ve yemek odası, yaşamın yoğun bir biçimde yaşandığı, gerekli her şeyi içeren sıkıştırılmış yerler iken; her zaman açıkça görülen panjurlar ve sürgüler ile yapı her zaman kilitlenip terk edilmeye hazır hâldedir (fig. 52).

Rötebuckweg'deki ev de ilk bakışta gözüktüğünden biraz daha karmaşıktır. Banliyödeki *rus in urbe* [şehirdeki taşra] havası -şehrin sınırları içinde oluşturulmuş taşra yaşamının romantikliği- hiçbir şekilde Heidegger'e ve ailesine özel bir şey değildi. Bu hâliyle banliyö ideası; ne dış görünüş açısından ne de diğer açıdan, yani naif anlamda ütopik ve tekdüze bir biçimde şehrin ve taşranın en kötü yanları ile birkaç faydalı yanını birleştiren görüş ile kolay bir şekilde eleştirilemez. Bu türden eleştiriler filozofun evine yöneltilebilir ve Heidegger de, bu evde yaşamaya dair herhangi bir hevesi olmaması aracılığıyla bu eleştirileri kabul etmiş gözükür. Ama Heidegger'in banliyö ile bazı açılardan uyuştuğu aşikârdır, özellikle kulübesine elektrik bağlatarak kulübeyi banliyöleştirmeye başlamasında görülebilir bu. Heidegger'in evinin aile yaşamı üzerinden estetize edilmesi, sosyal olana yönelme -bu yönelim, ziyaretçilerin eve ilişkin izlenimleri üzerinden kurulan ifadelerin bulunması, düzgün mobilyaların sergilenmesi ve geleneksel aile bireylerinin rollerinin mimari bir biçimde tarif edilmesi ile zaten gözler önündeydi- olarak görülüp tartışılmaktaydı. Heidegger'in "oturma" ve "yeri" birbiriyle ilişki içine sokan felsefesinin yapısı içinde düşünüldüğünde, bu türden yorumlar pek doğruya işaret ediyor gözükmez. Ama Kara Orman'a dair tahta kiremitle kaplamalar banliyöye ilişkin bir duruş olarak

52. Her ne kadar kulübe sanki içinde sürekli birileri yaşıyormuş gibi gözükse de her zaman açıkça görülen panjurlar ve sürgüler ile yapı her zaman kilitlenip terk edilmeye hazır hâldedir.

algılanabileceği gibi, orada her zaman paralel olarak süren bir kulübe yaşamına ilişkin bir işaret olarak da yorumlanabilir. Giriş katının planında merkezde ve uzaklara odaklanmış olan -Elfride Heidegger tarafından aile yaşamının yaz zamanı en çok vakit geçirdiği yer olarak tarif edilen- bahçe terası (kulübenin ve tıpkı kulübede olduğu gibi içerisiyle dışarısının kendine özgü bir biçimde ilişki içinde olmasının bir yankılanması olarak yorumlanabilen) sık kullanılan bir tür dışarı-açılan-oda olarak iş görür.

Bu karmaşıklıklar hatırlandığında kulübe ve evi; Heidegger'in biyografisini kati olarak belirleyen, tılsıma sahip iki konum olarak -Albert Borgmann "taşracılık" ve "kozmopolitlik" terimlerini kullanır- düşünmek olasıdır.[94] Bu konumlar sıklıkla birbirlerine zıt bir şekilde ele alınır. Bu iki konuma ilişkin, bir diğerini yok etmeyi deneyen taraflar aracılığıyla kinayeler oluşturulur. Kozmopolitler, taşraya ilişkin olanı tiksindirici görür ve dışlar: Onu, kendi içine kapanık, negatif anlamda doğal, dışlanmaya eğilimli ve romantik mitlere güvenen bir şey olarak görürler.[95] Taşracılar ise kozmopolitleri aldatılmış olarak görür: Gerçek olmayan sistemler ve önceliklere bağlanmış bir biçimde, modanın dönekliği ile kendinden geçmiş olarak; kendisini süsleyen ve sahte zeminlerde kendi kendisine uydurulan kahramanlar ile aldatılmış olarak.[96] Her ne kadar bu tür kutuplar kaçınılmaz olarak karikatürize edilse ve taşracılık ile kozmopolitlik konumları her zaman daha fazla ayrıntılara sahip olsa da, onların tanımlanması bu konuda yardımcı olabilir. Borgmann, taşracılık ve kozmopolitlik açısından Heidegger'in yaşamında dört dönem belirler: İlki, filozofun erken dönemlerinde Meßkirch'in taşracılığından ortaya çıkan yaşamı; ikincisi, *Being and Time*'ın oluşturulmasına götüren üniversite kariyerinin başlaması, "radikal metakozmopolitlik" dediği elit kesim ile ağız dalaşına girme macerası; üçüncüsü, kendi felsefesinin krizi, başarısızlığa uğramış rektörlük görevinde doruk noktasına çıkan, pratik ve inşa edici kozmopolitliğin gereksizliğine sövüp sayması; ve dördüncüsü, *Contributions to Philosophy* eseri ile başlayan, taşracılığa dair titiz ve olumlayıcı son ifadeler.[97] Ama her ne kadar ev ve kulübe farklı tavırlara dair işe ya-

rar işaretler sunsa da, ev tam olarak her yönüyle bir kozmopolitliği resmetmez, aynı şekilde kulübe de taşracılığı. Heidegger'in evi ve kulübesi ile yansıtılan tavırlar bu türden hatları keskin ayrımları sorgular, filozofun olgunluk dönemindeki yaşamı ve çalışmalarında taşracılık ve kozmopolitlik arasında süregelen karmaşık bir gerilim olduğunu varsayarak.

Heidegger'in Kara Orman çiftlik evi mitine dair kendi eleştirisi burada yankılanır. O, Schwarzwaldhof'un taşracılığının eskide kalmış bir döneme ait olduğunu, bu taşracılığın yüzeyinin, kozmopolitliğin uğraştığı şeyler ile örtülü olduğunu ileri sürmüştür. Her ne kadar Heidegger bu eskide kalan dağ yaşamına dair algısından önemli dersler çıkarmış olsa da, bu yaşamın sertliğinin o dönemlerdeki hâli onun için artık erişilebilir değildi. Bu sertliğin yapısına dair yeni ifadeler aradı. Ayrıca öyle gözükür ki sadece en derin inzivaya çekilmelerde Heidegger, kozmopolitik öncelikleri̇n ötesinde, kendine has bir taşracılığın yankılarına ulaşabilmiş; Freiburg'un, -modern konforun kozası ile yalıtılmış olarak- kendisinin bu yankıları duymasını engellediğini fark etmiştir. Ama Heidegger'in taşracılığının ve kozmopolitliğinin her zaman bir arada olması, birbirine aracılık yapması ve ortak gerilimleri ile mevcut olmaları önemlidir.

Tiksindiricilik suçlamaları, kozmopolit aldanmalar içinde olanlar tarafından artık var olmayan, sözde özgür olan bir taşracılığın romantizmine her zaman yöneltilebilir. Herhangi bir tür hakiki kökenleşmişlik iddiasının olduğu yerde, hakiki olmamaya kaçınılmaz biçimde mahkûm olan dışlanmışların olmaması beklenebilir mi? Zorluğun ve sertliğin arandığı yerde, hoşgörüsüzlük cesaretlendirilir mi? Kültürel tartışmaların modasına karşı düşmanlık, tehlikeli bir totaliterliğin başlangıcı mıdır? "Doğanın" aşkınlığının uyandırıldığı yerde, doğa, insan sorumluluğundan sağlıklı olmayan bir ayrılmaya izin vermez mi? Dahası, biyolojik determinizm ile kan ve toprak retoriği birbirini yakından takip etmez mi? Herhangi bir taşracılık bu soruları sorarken, Heidegger'in Nazizm ile anılması yüzünden, bu sorular özel bir şekilde onun hem oturma ve mekân üzerine yazılarına hem de Todtnauberg'deki

Radwuhrweg

MARTIN-HEIDEGGER-RUNDWEG
TODTNAUBERG

DER RUNDWEG

ÜBERSICHT MARTIN-HEIDEGGER-RUNDWEG

P

DIE SCHAUTAFELN

kulübeye ilişkin görüşleriyle birlikte anılmaktadır. Hölderlinci kutsal sezgi ile nakledilen ve muhtemelen Presokratik Yunanistan'ın kurtarılması olarak hayal edilen Heidegger'in dağlardan geldiğini iddia ettiği felsefenin; Heidegger'i Nazizm'in barbar ideolojisine önceden hazırladığı tartışılagelmiştir.[98] Bu bağlamda, Paul Celan ile ilişkili olarak yukarıda belirtildiği gibi, çoğu kişi Heidegger'in düşüncesinin zorunlu olarak Alman bir zeminde mi kaldığını yoksa daha geniş bir alana mı yayıldığı üzerine düşünür. Heidegger'in biyografisi faşizm bulutunun taşracılığın üzerini daha da kaplamasına sebep olur, zorlayıcı bir şekilde bunun her zaman tiksindirici ve otoriter olmak zorunda olup olmadığını sorarak.

Bu kısa biyografik kitabın amacı bu felsefi soruya gönderme yapmak değildir, her ne kadar orada bu konuyu aydınlığa kavuşturacak bazı derinlemesine kavrayışlar olsa da. Bu soruya yaklaşımlar kaçınılmaz bir biçimde Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesine ilişkin günümüzdeki yorumları şekillendirecektir. Filozofun tinsel kır manzarasına derinlemesine bağlı olarak bu kulübe ve çevresi, Heidegger'in yandaşları tarafından onun eserleri üzerinden ele alınacaktır; Heidegger fanatikleri için ise burası belki de kutsal bir yere dönüşecektir. Bazıları, Celan'ın yazısından haberdar olanlar, her zaman uzakta kalması gereken yüksekliklere daha temkinli bir biçimde ilgi duyacaktır. Daha açık sözlü olan eleştiriler kulübeyi şüphe uyandıran ve sakıncalı bir yer olarak görecektir, oraya duyulmaya devam eden ilginin sadece sıkıcı bir heves olduğunu düşünerek. Diğerleri burayı dikkat çekici bir kır manzarasındaki önemsiz bir yapı olarak algılayacaktır, bir zamanlar Meller-Marcovicz'in fotoğraflarında görülen bir çiftin içinde yaşadığı. Birçok olasılık vardır.

53. Todtnauberg Gençlik Pansiyonu'nun yakınlarındaki Heidegger turist yolunun başlangıcını ve bitişini gösteren tabela.

Herhangi bir yorum ayrıca Heidegger'in ailesinin bu yere yönelik turizmi sahiplenmesi ile de şekillenmelidir. "Martin Heidegger Rundweg" (Martin Heidegger Yolu), üç kilometrelik, işaret levhaları ile dolu olan yürüyüş yolu vadide 2002'de düzenlenmiştir (fig. 53). Heidegger, "Why Do I Stay in the Provinces?" eserinde bir "şehir sakininin" "sözde taşrada kalması"ndan alaycı bir şekilde bahsederek, iğneleyici konuşmayı seven bir hayalperest olduğunu göstermişti. Filozofun yaşamı

hakkında metinleri ve resimleri sunan beş büyük tabelanın bulunduğu bu yolun yapılmış olması önemlidir.

Bazıları, kulübe ve onun kır manzarasından pek etkilenmeyip; burayı sadece, özel hayatlarında gizlilik arayan bir aile için pratik bir çözüm olarak görecektir. Diğerleri ise belki de burayı Heidegger'in "çalışma-dünyasının" bir nesneleştirilmesi olarak algılayacaktır. Turist tabelaları, Todtnauberg'deki kulübenin artık romantik bir mit diyarında filozofun varsayımsal *Schwarzwaldhof*'una katıldığını akla getirebilir. Başka bir yorumda; bu tabelaların, Heidegger'in kulübe yaşamının asla bir hayale dalış projesinden başka bir şey olmadığı, Heidegger'in Todtnauberg'de geçirdiği vaktin bir burjuva romantikliğinin şımartılmasından daha anlamlı olmadığı öne sürülebilir. Organize olarak gerçekleştirilen turizmin buraya varışı kaçınılmaz bir biçimde kulübenin yorumlanmasını daha karmaşık hâle getirmiştir.

Mimaride, "sürdürülebilir" düşünme Heidegger'in oturma ve mekân üzerine çalışmaları ile ilişkilendirilmiştir.[99] Öyle gözükür ki, bu türden bir düşünme teknolojiye ihtiyatlı yaklaşır. [Bu düşünme] enerji kullanımı ve yapıdaki temel hizmetler konusunda pasif bir yaklaşım sergileyerek, özellikle doğaya "az zarar veren" malzemelerin belirlenmesi ve yapı dokusunun geri dönüşü ve kaynaklar konusunda "çevreye" özen gösteren bir tavrı destekler. Bu düşünme ayrıca evrensel yerine yerel olanı destekler, "sürdürülebilir topluluklarda" anlamlı ve ait olmayı arayarak. Afet tahminleri ve istatistiksel ölçümler eşliğinde bu tür kavramlar Batıvari tüketime şiddetle karşı çıkan bir eleştiri ve harekete geçmeye yönelik güçlü bir uyarı sunar. Ama Heidegger'in kulübesinin felsefesi ile ilişkilendirilen karmaşıklıklar konuyla ilgili gözükür. "Sürdürülebilirlik"; sıklıkla "asıllık" [*authenticity*] sözcüğü ve "doğanın" insandan daha değerli olduğu görüşüyle birlikte anılmaktadır. "Sürdürülebilir teknoloji" -bazen enerji tüketen araçların bu enerji tüketimlerini azaltmak için geliştirilen araçlarda ortaya çıkan- nadiren kendi içinde bir tezatlık olarak görülür. Sürdürülebilirliğin yerelliği; içinde bulunulan muhitteki bahçelerde ve alanlarda kökleştiği kadar, teknolojik toplumun lojistiğine ve ağına da bağlanmış hâldedir.

Taşracılık ve kozmopolitlik arasındaki ilişkiler, Heidegger ve kulübesine ilişkin olduğu kadar burada da rekabet hâlindedir. Günümüzün genç *Mutter* [anne]'inin "doğa" ve organik gıdaya dair görüşlerinin Heideggerci bir diyalogda parodisini yazmış olan Elfride Jelinek'in gönderme yaptığı bir kıyaslama.[100] Öyle gözükür ki teknoloji sorunu, asıllık ve temsil; sürdürülebilirlik ve bu kavramın [sürdürülebilirliğin] içinde yattığı koşullar için en önemli konulardır. Titiz bir dikkat gerekmektedir.

Mimar için, Heidegger'in kulübesinden ilham alan, oturma ve mekân hakkındaki düşünme, artısı eksisine denk gelmiş bir durumdadır: Verdiği şeyi, çağrıştırdığı şeyler geri alır. Eğer Heidegger'in kulübesi bir katkıda bulunacaksa, bu, kulübenin filozofun yaşamının merkezindeki güç olmasının anısında yatıyor gözükür.[101] Bu ufak yapı filozofun esas başlangıç noktasıydı, [yapının] kendine has özellikleri filozofun yaşamının ve çalışmalarının kendine has özelliklerine şekil veriyordu. Muhtemelen kulübenin en büyük potansiyeli, bu türden merkezde duran bir gücün kırıcı ya da kişiye özel olmaya ihtiyaç duymamasında yatar. Neden her bir yaşam, tınlayan, merkezi bir başlangıç noktası vaat etmesin ki? [Bu başlangıç noktası] diğerlerini uzakta tutma veya onları yabancılar olarak görme ihtiyacı hissetmez ya da şehrin dışında konumlanmaya gerek duymaz. Kulübe, bu türden bir başlangıç noktası oluşturmak için gerekli stratejileri öne sürer. Bu başlangıç noktası kendi sakinlerini ve bu sakinlerin birbirleriyle ilişkilerini, kendi malzemesini, sosyal bağlamını, gelip geçenlerin oyununu, güneşi ve takip eden gölgeleri, gökyüzünün bir anlığına görünüp kaybolmasını, meltemi ve rüzgârı, yağmuru ve karı, bitkileri ve hayvanları zengin ve farklı şekillerde çevreleyebilir. Ne çok büyük ne de gereksiz derecede esnek olmayabilir ama bunun yerine kendi sakinlerine içinde bulunulan durumun yoğunluğunu yapılandırmakta yardım edebilir. Daha yavaş bir tempoda üzerine kafa yorulmuş olan düşünce dolu anları teşvik edebilir. Günlük, haftalık ve mevsimsel rutinler şeklinde yapılandırarak, bu türden bir başlangıç noktası herhangi bir yaşamı sürdürüp onurlandırabilir, yakından izlenen klişelere uyum

sağlayarak. Bu türden bir merkezde bulunma muhtemelen kırsal bir düzende daha kolay gerçekleştirilebilir. Ancak kulübenin ortaya çıkardığı zorluk, özellikle mimarlar için, bu kadar güçlü bir başlangıç noktasının şehir koşullarında -herhangi bir dışlama olmadan- nasıl gerçekleştirilebileceğidir.

Kulübenin ve çevresinin Heidegger'e; onu derin bir şekilde düşünmeye ve temaşa etmeye sevk eden şeyleri ve olayları sunduğu açıktır. Todtnauberg, onun deneyimlerini yoğunlaştırmış ve duygusal eğilimlerini uygun bir duruma getirmiştir. Oradaki koşullar, filozofun kendi düşünmelerinde hissettiği derin yoğunlaşma anlarını bildirir. Kulübe Heidegger'in fiziksel ve metinsel mevcudiyetini temsil eder. Kulübenin ve kır manzarasının içinde düşünülmüş olarak Heidegger'in bazı sözleri, kendi varoluşuna dair anlayışı ve kendi düşünmesinin yapısını oluşturan kavramsal öğeleri yer alır.

SONNOTLAR

1. Söz konusu fragman için bkz. C. Kahn, *The Art and Thought of Heraclitus* (Cambridge: Cambridge University Press, 1979), s. 43. [Herakleitos, *Fragmanlar: Testimonia-Fragmenta-Imitationes*, Çev. Güvenç Şar-Erdal Yıldız, Dergâh Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2016, 22B93. ç. n.].

2. Gündelik olanın akla getirilmesi kasıtlıdır. Bu, en nihayetinde, *Being and Time* için anahtar bir terimdir. Heidegger için, önemli olan gündelik üzerinde egemenlik kurmaya uğraşmaktır: "Dasein, gündelik olanın sıkıntı verici acısını çekebilir, onun sıkıntısına batabilir, olan şeylerde onun kendisini unutturacak yeni oyalanmalar arayarak ondan kaçınabilir. Ama varoluş, Ansal olarak ve açıktır ki sıklıkla, sadece 'o an için' bile olsa gündelik üzerinde egemen olabilir ama onu hiçbir zaman silip yok edemez." (M. Heidegger, *Being and Time*, Çev. J. Macquarrie ve E. Robinson [Oxford: Basil Blackwell, 1978], s. 371). [Eserin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, *Sein und Zeit*, Max Nieyemer Verlag, 1. Baskı, Tubingen 1953; eserin iki farklı Türkçe çevirisi için bkz. (1) M. Heidegger, *Varlık ve Zaman*, Çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2004; (2) M. Heidegger, *Varlık ve Zaman*, Çev. Kaan Ökten, Agora Kitaplığı, 1. Baskı, İstanbul 2008. ç. n.].

3. W. Benjamin, "One Way Street" eseri, *Walter Benjamin: Selected Writings*, vol. 1 (Cambridge: Harvard University Press, 2003) içinde, s. 213. [Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Walter Benjamin, *Tek Yön*, Çev. Tevfik Turan, Yapı Kredi Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2011. ç. n.].

4. Özellikle bkz. Heidegger, *Being and Time*, s. 95-122.

5. *Gelassenheit* ile ilgili olarak bkz: Heidegger, *Discourse on Thinking*, Çev. J. M. Anderson ve E. H. Freund (New York: Harper & Row, 1966). [Metnin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, *Gelassenheit*, Günther Neske Verlag, 1. Baskı, Pfullingen 1959; metnin Türkçe çevirisi için bkz. M. Heidegger, *Olmaya Bırakılmışlık*, Çev. Mesut Keskin, Avesta Basın Yayın, 1. Baskı, İstanbul 2013. ç. n.].

6. Heidegger, *Being and Time*, s. 236.

7. M. Heidegger, "Why Do I Stay in the Provinces?", Çev. T. Sheehan, şu eserin içinde: T. Sheehan, Ed., *Heidegger: The Man and the Thinker* (Chicago: Precedent, 1981). [Metnin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, "Schöpferische Landschaft: Warum Bleiben Wir in Der Provinz", *Aus der Erfahrung des Denkens*, Gesamtausgabe Band 13, Vittorio Klostermann Verlag, 1. Baskı, Frankfurt am Main 1983, s. 9-14; Metnin Türkçe çevirisi için bkz. M. Heidegger, "Yaratıcı Manzara: Niçin Taşrada Kalıyoruz?", Çev. Erdal Yıldız-Güvenç Şar, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 27, 2015, s. 31-36. ç. n.].

8. A.g.e., s. 28.

9. A.g.e.

10. H. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, Çev. A. Blunden (London: Fontana, 1994), s. 41–58; R. Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, Çev. E. Osers (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1998), s. 1–15. [Rüdiger Safranski'nin bahsi geçen eserinin Almanca aslı için bkz. Rüdiger Safranski, *Ein Meister aus Deutschland: Heidegger und seine Zeit*, Carl Hanser Verlag, München Wien 1994; eserin Türkçe çevirisi için bkz. Rüdiger Safranski, *Bir Alman Üstat: Heidegger*, Çev. Ali Nalbant, Kabalcı Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2008. ç. n.].

11. Heidegger sadece iki haftalığına Cizvit müridi olmuş ve sağlık durumu sebep gösterilerek ilişiği kesilmiştir. H. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 64-89.

12. A.g.e., s. 172-186.

13. Bu konuya gönderme yapan birçok metin vardır. Bunlara örnek olarak: J. Collins, *Heidegger and the Nazis* (Cambridge: Icon, 2000); V. Farías, *Heidegger and Nazism* (Philadelphia: Temple University Press, 1989); T. Kisiel, "Heidegger's Apology: Biography as Philosophy and Ideology," *Graduate Faculty Philosophy Journal*, 14:2–15:1 (1991), 363–404; J.-F. Lyotard, *Heidegger and the jews [bu şekilde]*, Çev. A. Michael and M. Roberts (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1990); A. Milchman ve A. Rosenberg, Ed., *Martin Heidegger and the Holocaust* (Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1996); G. Neske ve E. Kettering, Ed., *Martin Heidegger and National Socialism: Questions and Answers*, Çev. L. Harries (New York: Paragon House, 1990); Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*; T. Rockmore ve J. Margolis, *The Heidegger Case: On Philosophy and Politics* (Philadelphia: Temple University Press, 1992); Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil.*

14. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life,* s. 140–148.

15. Heidegger'in rektörlük konuşması şurada çevrilmiştir: M. Heidegger, "The Rectorate 1933/34: Facts and Thoughts", Çev. K. Harries, *Review of Metaphysics* 38 (1985), s. 481–502. [Metnin iki farklı Türkçe çevirisi için bkz. (1) Martin Heidegger, "Alman Üniversitesinin Kendini Beyanı", Çev. Ahmet Demirhan, *Heidegger ve Nazizm*, Der. ve Çev. Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 40-50; (2) Martin Heidegger, "Alman Üniversitesinin Kendini Hâkim Kılması", Çev. Kaan H. Ökten, *E* (Dergisi), Sayı: 31, İstanbul 2001, s. 42-48. ç. n.].

16. H. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 263–307.

17. M. Heidegger, *Contributions to Philosophy (From Enowning)*, Çev. P. Emad ve K. Maly (Bloomington: Indiana University Press, 1999). [Eserin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, *Beiträge zur Philosophie: Vom Ereignis*, Vittorio Klostermann, Band 65, Frankfurt am Main 1994. ç. n.].

18. Heidegger'in savunma yazısı onun ölümünden sonra yayımlandı: M. Heidegger, *Die Selbstbehauptung der deutschen Universität—Das Rektorat 1933/34, Tatsachen und Gedanken* (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1983).

19. Kararın özetlenmiş hâli ve Karl Jaspers tarafından "Nazilerden arındırma" komitesine sunulmuş kati bir rapor şurada geniş bir şekilde alıntılanmıştır: H. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 309-351.

20. A.g.e., s. 359-368; H. W. Petzet, *Encounters and Dialogues with Martin Heidegger*, Çev. P. Emad ve K. Maly (Chicago: University of Chicago Press, 1993), s. 68–75.

21. Bu öncelikler arasındaki uyuşmanın izleri, Pfalz bölgesine dair bir çalışmada öne sürülmüştür, bkz. C. Applegate, *A Nation of Provincials: The German Idea of Heimat* (Berkeley: University of California Press, 1990).

22. D. Blackbourn ve G. Eley, *The Peculiarities of German History* (Oxford: Oxford University Press), 1984. *Sunderweg* tartışmasının parametreleri -düşünsel olduğu kadar kurumsal, politik ve ekonomik anlamda da ana hatlarıyla anlatılmıştır, s. 1-35.

23. Kisiel, "Heidegger's Apology", s. 363-404.

24. M. Heidegger, "Building Dwelling Thinking", Çev. A. Hofstadter, şu çalışma içinde: *Martin Heidegger: Basic Writings*, Ed. D. Farrell-Krell (London: Routledge, 1993), s. 347–363. [Metnin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, "Bauen Wohnen Denken", *Vorträge und Aufsätze,* Günther Neske Verlag, 7. Baskı, Stuttgart 1994; metnin Türkçe çevirisi için bkz. M. Heidegger, "İnşa Etmek Oturmak Düşünmek", Çev. Erdal Yıldız-Neslihan Behramoğlu-Nesibe Gönül vd., *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 6, 2004. ç. n.]; M. Heidegger, ". . . Poetically, Man Dwells . . .", *Poetry, Language, Thought*, Çev. A. Hofstadter (New York: Harper and Row, 1971), s. 211–229. [Metnin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, "...dichterisch wohnet der Mench...", *Vorträge und Aufsätze*, Günther Neske Verlag, 7. Baskı, Stuttgart 1994; metnin Türkçe çevirisi için bkz. M. Heidegger, "Şiirle Yaşar İnsan", Çev. Yurdanur Salman, *Kuram*, Sayı: 7, 1995. ç. n.].

25. C. Norberg-Schulz, *Architecture, Meaning and Place: Selected Essays* (New York: Rizzoli, 1988); C. Norberg-Schulz, 'Heidegger's Thinking on Architecture', şu eser içinde: K. Nesbitt, Ed., *Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965–1995* (New York: Princeton Architectural Press, 1996), s. 429–439; K. Frampton, 'On Reading Heidegger', şu eser içinde: Nesbitt, Ed., *Theorizing a New Agenda for Architecture,* s. 440–446; D. Vesely, *Architecture in the Age of Divided Representation: The Question of Creativity in the Shadow of Production* (Cambridge, MA: MIT Press, 2004); A. Pérez-Gómez, *Architecture and the Crisis of Modern Science* (Cambridge, MA: MIT Press, 1983); A. Pérez-Gómez, 'Dwelling on Heidegger: Architecture as Mimetic Techno-Poiesis', *Cloud Cuckoo Land: International Journal of Architectural Theory* 2 (1998), şu linkten ulaşılabilir: http://www.theo.tu-cottbus.de/Wolke/eng/Impress/impressum.html (10 October 1998); P. Blundell-Jones, *Hans Scharoun* (London: Phaidon, 1995); C. Alexander, *The Timeless Way of Building* (Oxford: Oxford University Press, 1977); S. Grabow, *Christopher Alexander and the Search for a New Paradigm in Architecture* (Stocks-

field: Oriel Press, 1983); C. St. John Wilson, *The Other Tradition of Modern Architecture: The Uncompleted Project* (London: Academy, 1995); S. Holl, J. Pallasmaa ve A. Pérez-Gómez, 'Questions of Perception: Phenomenology of Architecture', *A+U* special issue 7 (1994); P. Zumthor ve H. Binet, *Peter Zumthor Works: Buildings and Projects 1979–1997* (Baden: Lars Müller, 1998); P. Zumthor, 'A Way of Looking at Things', *A+U* special issue 2 (1998), 6–24.

26. 'Nur noch ein gott kann uns retten', *Der Spiegel* 23 (1976), 193–219; İngilizce çevirisi için bkz. Martin Heidegger, "Only a God Can Save Us", Çev. W. J. Richardson, *Heidegger: The Man and the Thinker*, Ed. Sheehan, s. 45–67. [Metnin üç farklı Türkçe çevirisi için bkz. (1) Martin Heidegger, "Bizi Yalnızca Bir Tanrı Kurtarabilir-Martin Heidegger ile Der Spiegel'in Söyleşisi", Çev. Ahmet Demirhan, *Heidegger ve Nazizm*, Der. ve Çev. Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2002; (2) "Bizi Ancak Bir Tanrı Kurtarabilir (Martin Heidegger'le Yapılmış 23 Eylül 1966 Tarihli Der Spiegel Mülakatı-I)", Çev. Suat Mertoğlu-Mahmut Yaşar, *Dergâh*, Sayı: 46, 1993 ve "Bizi Ancak Bir Tanrı Kurtarabilir (Martin Heidegger'le Yapılmış 23 Eylül 1966 Tarihli Der Spiegel Mülakatı-II)", Çev. Suat Mertoğlu-Mahmut Yaşar, *Dergâh*, Sayı: 49, 1994; (3) Martin Heidegger, *Profesör Heidegger 1933'te Neler Oldu? (Der Spiegel'in Heidegger'le Tarihi Söyleşisi)*, Çev. Turhan Ilgaz, YKY, 1. Baskı, İstanbul 1993. ç. n.].

27. Örneğin Heidegger'in kabul görmüş biyografi yazarı Heinrich Wiegand Petzet 1980'de şöyle yazar: "Todtnauberg Gençlik Pansiyonu'ndan kulübeye giden, sıklıkla kullanılan patika...yaklaşık bir saat sürer." Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 195. Güzel bir havada, kulübeye yürüyüş on ile on beş dakika tutar.

28. Bu, Petzet tarafından *Encounters and Dialogues* eserinde, s. 192'de iddia edilmiştir. Ama Heidegger'in kulübesinin biraz yukarısında turistler için yeni koyulan

tabelada elektriğin 1931'de bağlandığı yazmaktadır.

29. A.g.e., s. 201. Petzet, Heidegger'in Hebel ile olan ilişkisini şurada yorumlar: M. Heidegger, "Hebel—Friend of the House," Çev. B. V. Foltz ve M. Heim, şu eserin içinde: D. E. Christensen, M. Ridel, R. Spaemann vd. (Ed.), *Contemporary German Philosophy*, vol. 3 (University Park: Pennsylvania State University Press, 1983), s. 89–101.

30. Hugo Ott, bu atamanın gerçekleştiği dönemdeki durumu ayrıntılı olarak tarif eder: Bkz. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 122–129. Bu atama 1922 Aralık'ına kadar resmi olarak doğrulanmış olmasa da, 1922 yazında bu atamanın gerçekleşeceğine dair resmi olmayan olumlu işaretler olduğu gözükür. Heidegger aynı zamanda Göttingen'deki bir kürsü için de düşünülüyordu.

31. Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 276–280. Heidegger, doğduğu bölge ile arasında olan ilişkiye Sheehan, Ed., *Heidegger: The Man and the Thinker* içindeki M. Heidegger, "The Pathway" Çev. T. F. O'Meara ve T. Sheehan, s. 69-71'de gönderme yapar. [Heidegger'in metninin Almanca aslı için bkz. M. Heidegger, "Der Feldweg", *Aus der Erfahrung des Denkens*, Vittorio Klostermann, Band 13, Frankfurt am Main, 1983. ç. n.]. Martin Heidegger, "Kıryolu", Çev. Erdal Yıldız-Engin Yurt, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, 30, İstanbul 2016, s. 211-214.

32. "Hevesli bir kayakçı olan Heidegger'i asıl olarak çeken, kışın kalın bir kar tabakasıyla kaplı olan bu yamaçlar mıdır? Yoksa onu buraya...bu basit, münzevi düşünme mekânına -onun ihtiyaç duyduğu nefes alma alanını sağlayan bu yere- çeken şey bu olağanüstü, insanı düşüncelere daldıran ıssızlık mıydı?" Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 192. "Todtnauberg'deki yapı, ayrıca, bu yaratıcı [felsefi] çalışmanın da hizmetindeydi. Zira Heidegger konsantre olmuş şekilde en rahat, Kara Orman'ın bu dinginliğinde çalışmıştı ve etkileri tüm dünyada hissedilen derslerin, konuşmaların

hazırlandığı, eserlerin yazıldığı yer de burasıydı." W. Biemel, *Martin Heidegger: An Illustrated Study*, Çev. J. L. Mehta (New York: Harcourt Brace, 1976), s. xii.

33. Heidegger, filozofların kulübelerinin olması geleneğine sıcak bakmış gözükür: Bkz. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 217.

34. Heidegger, "The Pathway" s. 69–71; Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 41–58.

35. Heidegger'in Karl Jaspers'e gönderdiği 29 Nisan ve 4 Ekim 1926 tarihli mektuplar için bkz. *Martin Heidegger & Karl Jaspers: Briefwechsel*, Ed. Biemel ve Saner, şurada alıntılanmıştır: Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 125.

36. Heidegger, "The Pathway", s. 69–71.

37. Fotoğrafta görülen yer; kulübeden pek de uzak olmayan, Todtnauberg Gençlik Pansiyonu hemen ilerisinde bulunan yer ile uyuşmaktadır.

38. Heidegger en az bir yerde kayak yapma hakkında konuşur: K. Löwith, *My Life in Germany before and after 1933: A Report*, Çev. E. King (Londra: Athlone, 1994), s. 33. Heinrich Heidegger, amcasının, iyi bir kayak öğretmeni olduğunu söyler –"teleski kullanmak yok!".

39. Filozofun oğlu Hermann Heidegger tarafından yazılmış olan ve turistler için 2002'de kulübenin yakınına yerleştirilmiş tabelada bulunan yazıya göre.

40. M. Heidegger, *Poetry, Language, Thought* içinde "The Thing", s. 163–186; T. Kisiel, *The Genesis of Heidegger's Being and Time* (Berkeley: University of California

Press, 1993), sf: 309 vd.

41. Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 40–54. Yazar ayrıca bu bilgiyi Ocak 2000 tarihli bir mektupta doğrulayan Hermann Heidegger'e minnettardır.

42. 2002'de kulübenin yakınına turistler için yerleştirilen tabeladaki yazıya göre.

43. Bu yürüyüşlerden biri şurada anlatılmıştır: Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 224.

44. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 197–198.

45. W. Biemel, *Heidegger* (Hamburg: Rohwolt Taschenbuch Verlag, 1973), s. 36. Johann Brender'e ait olan bu çiftlik evi daha sonradan yıkılmıştır ve bu eve dair herhangi bir kayda ulaşılamamıştır. Heidegger'in, kulübenin inşasından daha önce, bu evde çalışmış olma ihtimali vardır. Bu durum, kulübenin inşa edilmesi için Todtnauberg'in seçilmesinde bir faktör olmuş olabilir.

46. Löwith, *My Life in Germany*, s. 32.

47. Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 132.

48. Safranski şöyle yazar: "Bu, izci kampı ile Platon'un akademisinin bir karışımı olacaktı...Bu esnada bilim tekrar 'doğanın ve tarihin yaşama ilişkin gerçekliğine' uyanacak, Hıristiyanlığın 'verimsiz ideolojiciliği' ve 'pozitivizmin olgu tellallığı' aşılacaktı...[Bu] 1933'te 4 ve 10 Ekim arası, Todtnauberg'deki kulübenin eteklerinde gerçeğe dönüştürülmüştür...Heidegger ilk deneme için ufak bir doçent

ve öğrenci çevresini seçmiş ve idari talimatlar vermiştir: 'Hedefe yürüyerek ulaşılacaktır…SA ve SS hizmet üniforması giyilecektir, eğer gerekirse Stahlhelm üniforması (pazıbent ile) da giyilebilir.' Günlük plan saat 06:00'da kalk borusu ile başlayıp 22:00'da yat borusu ile bitmektedir. 'Asıl kamp işleri, Alman zihninin ve tininin gelecekteki üniversite anlayışına savaşarak ulaşmanın yolları ve araçları hakkında düşünmeye adanır.' Heidegger sakin bir yer olan Todtnauberg'e bu gençleri kamp ateşine, bayrak törenine, karavanaya, söyleşilere, gitar eşliğinde şarkı söylemeye götürür ama bu niyetini sanki düşman ülkesine giriliyormuş gibi duyurur…Heidegger'in sevenleri ile öğrenci birliğinin karşısına askeri eylemciliği koyan ve militanca bir Yahudi düşmanlığını savunan Heidelbergli bir grup SA öğrencisi arasındaki sürtüşme biraz huzursuzluğa yol açtı. Heidegger 1945'teki siyasi Nazilerden arındırma duruşması için kaleme aldığı savunma yazısında bunu politik bir çekişmeye dönüştürmüştür…Burada apaçık bir şekilde rol oynayan Dasein güçleri bir erkekler kulübüne ve izcininkine benzemektedir. Ama Heidegger; mevki, entrika ve grup dinamiğine özgü gerilimlerin 'fırtınada duran büyük bir şeymiş gibi' göründüğü bir sahne kurmada başarılı olur." Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 262–263.

49. Heidegger, "The Rectorate 1933/34: Facts and Thoughts". Hugo Ott'un, o zamanlar Freiburg Ünivesitesi'nde genç bir öğretim üyesi olan Rudolf Stadelmann ile filozof arasında geçen mektuplaşmaya dayanarak bu kamp hakkında söyledikleri -kısmen- Heidegger'in söyledikleriyle çelişir: Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 224–234.

50. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 194.

51. Yakılmak için kesilen ve kurutulmuş olan odun miktarını ölçmek için kullanılan bir ölçü birimidir. Bir kord odun -düzgün bir şekilde istiflendiğinde- 122 cm

yüksekliğinde, 244 cm genişliğinde ve 122 cm derinliğinde bir alanı doldurur [ç. n.].

52. Heidegger'in elyazmaları, kardeşi Fritz tarafından doğdukları kasabada, Meßkirch'te daktilo edilmiştir. Fritz Heidegger ayrıca orijinal yazmaları da saklamıştır. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 205.

53. A.g.e., s. 193.

54. D. J. Constantine, *The Significance of Locality in the Poetry of Friedrich Hölderlin* (Londra: MHRA, 1979), s. 4.

55. *Martin Heidegger & Karl Jaspers: Briefwechsel*, s. 53; şurada alıntılanmıştır: Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 142–143.

56. Heidegger, "Why Do I Stay in the Provinces?", s. 27–28.

57. Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 149–171.

58. Filozofun koyduğu başlık, filozofun bu üç kavram arasında gördüğü birliğe işaret etmek için kasten virgül içermemektedir, bkz. Heidegger, *Poetry, Language, Thought*, derlemesine A. Hofstadter'ın yazdığı önsöz, s. xiii.

59. Heidegger, "Building Dwelling Thinking", s. 361–362.

60. Bu yapı daha sonradan yangın sebebiyle yıkılmış ve yerine daha yeni bir yapı inşa edilmiştir. Bu eski yapı, kulübenin yanından geçen derenin yakınında, bir tümseğin olduğu yere, güneye bakacak şekilde, manzarayı ve vadinin aşağısını

görebilecek şekilde inşa edilmişti. Heidegger, Brender'in evinde birkaç sene çalışmış ve ev sahibinin ailesini, yaptıkları işi ve nasıl yaşadıklarını yakından görme fırsatı bulmuştu. Gençlik yıllarında yerel ormancılık ile de ilgilendiğinden, Heidegger, kulübenin yakınında *Schwarzwaldhöfe*'deki birkaç komşusuna ve onların yaşamlarına aşina olmuş olmalıdır.

61. Heidegger, "The Thinker as Poet", *Poetry, Language, Thought*, s. 1-14. [Metnin Almanca aslı için bkz. Martin Heidegger, *Aus der Erfahrung des Denkens*, Günther Neske Verlag, 1. Baskı, Pfullingen 1954; Metnin Türkçe çevirisi için bkz. Martin Heidegger, "Düşünme Deneyiminden", Çev. Erdal Yıldız-Engin Yurt, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 27, 2015, s. 41-49. ç. n.].

62. Hermann Heidegger bu konuyla ilgili şurada konuşmuştur: *Human, All too Human: Thinking the Unthinkable*—Martin Heidegger, BBC2 Kanalı, UK, Weatherview, 10 Ağustos 1999, 23:15.

63. Almanca kelime "der Guß" Heidegger'in geç dönem yazılarında geçmekte ve "ölümsüz tanrılar için toprağa dökülen" bir içkiye işaret etmektedir, bkz. Heidegger, "The Thing", s. 172. [Metnin Almanca aslı için bkz. Martin Heidegger, "Das Ding", *Vorträge und Aufsätze,* Günther Neske Verlag, 7. Baskı, Stuttgart 1994, s. 157-179; metnin Türkçe çevirisi için bkz. Martin Heidegger, "Şey", Çev. Erdal Yıldız-Ali Kaftan, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 9, İstanbul 2006, s. 151-165. ç. n.].

64. Altı köşeli bir yıldız, Yahudi yıldızı, Musevilikte "gezinen" insanları sembolize eder. Heidegger, kendi yıldızının da "gezinen" düşünürü temsil ettiğini söylemiştir. Altı yerine beş köşesi olsa da, başka bir yıldız ayrıca onun Meßkirch'teki mezarının başında bir motif olarak (haç yerine) durmaktadır. Filozof'un yıldızı ile Yahudi

yıldızı arasında amaçlanan bir bağlantı olup olmadığı, onun politik geçmişi düşünüldüğünde tartışmalı bir konudur, özellikle bu yıldız savaş sonrası Almanya'da kurbanları ve mağdurları temsil ettiğinden dolayı.

65. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 217.

66. A.g.e.

67. A. Cline, *A Hut of One's Own: Life Outside the Circle of Architecture* (Cambridge, MA: MIT Press, 1997).

68. R. May, *Heidegger's Hidden Sources: East Asian Influences on His Work*, Ed. ve Çev. G. Parkes (London: Routledge, 1996), s. 12, 60.

69. H. D. Thoreau, *Walden* (London: Everyman's Library, Dent, 1968).

70. Von Schonfeld ve diğerleri, "The Vastness of All Grown Things: Martin Heidegger's Cabin at Todtnauberg and Ludwig Wittgenstein's Cabin at Skjølden," *Daidalos* 32 (1989), 84–87; F. Samuel, "A Confession of Faith in Stone: Carl Gustav Jung's Tower at Bollingen," *Things* 8 (1998), 49–60.

71. Hannah Arendt (Heidegger ile 1920'lerin ortasında bir ilişkisi olan) filozof ve kulübesi hakkında 1949'da şöyle yazar: "Todtnauberg'deki o yaşam, medeniyete o karşı duruş ve Varlık [Sein] kelimesini y ile yazmak [Seyn] (arkaik yazım) aslında onun [Heidegger'in] içine geri çekildiği bir fare deliğidir..." şurada alıntılanmıştır: E. Ettinger, *Hannah Arendt / Martin Heidegger* (New Haven: Yale University Press, 1995), s. 67.

72. Bu isimler Petzet tarafından *Encounters and Dialogues* başlıklı eserinin 192. sayfasında sıralanmıştır. Yazarın, ziyaretçi defterine erişimi yoktur.

73. A.g.e., s. 195–196.

74. Öyle gözükür ki Kommerell kulübeyi yanlış hatırlamaktadır. *Vorraum*'un yemek yeme alanında üç pencere bulunur.

75. M. Kommerell, *Briefe und Aufzeichnungen 1919–1944: Aus dem Nachlaß*, Ed. I. Jens (Freiburg-im-Breisgau and Konstanz: Olten, 1967), s. 377–383. Bu İngilizce tercüme şurada bulunur: Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 193–195.

76. G. Baumann, *Erinnerungen an Paul Celan* (Frankfurt: Suhrkamp, 1986), şurada alıntılanır: J. Felsteiner, *Paul Celan: Poet, Survivor, Jew* (New Haven: Yale University Press, 1995), s. 245.

77. Felsteiner, *Paul Celan*, s. 245.

78. Bu şiirin, Celan'ın 1968'de Heidegger'e yolladığı ilk hâlinde ek olarak parantez içinde bir dize ("oyalan-ma-dan gelen) burada bulunmaktaydı. Bu, şiirin 1970'de yayımlanan hâlinde yoktu, bkz. Safranski, *Martin Heidegger: Between Good and Evil*, s. 424.

79. P. Celan, "Todtnauberg", *Selected Poems*, Çev. M. Hamburger (London: Penguin, 1996), s. 301. Bu eser ayrıca 1970'de "Todtnauberg" olarak yayımlanan Almanca metni de içerir.

80. Felsteiner, *Paul Celan*, s. 246.

81. Bu farklı anlamlar en ince ayrıntısına kadar detaylı bir şekilde şurada yorumlanmıştır: O. Pöggeler, "Todtnauberg", *Martin Heidegger and the Holocaust*, (Ed.) Milchman and Rosenberg, s. 102–112.

82. A.g.e.

83. Pöggeler şöyle yazar: "Bu zamana kadar bu bölgeye dair her şey -uzaktaki yerlerin toplama kampı olarak kullanılmasıyla, örneğin...Karlsruhe yakınlarındaki Heuberg ya da Kislau gibi- zaten çoktan saflığını kaybetmemiş miydi?" A.g.e.

84. Jelinek'in yazdığı oyun; Heidegger'in, Alman dilini spesifik bir biçimde kullanışı ve bunun o dönemde benimsenmesi üzerine sert bir hicivdir. Oyunun başlığı, Almanca "tot" (ölüm) kelimesini yerleştirerek, kulübenin bulunduğu yerin ismini Todtnauberg'den Totenauberg'e değiştirir. Bu tiyatro eseri Heidegger'i ve Hannah Arendt'i temsil eden iki karakter arasındaki suçlamalarla dolu, kurgulanmış bir buluşmayı temel alır. E. Jelinek, *Totenauberg: Ein Stück* (Reinbek bei Hamburg: Rohwolt, 2004); eserin İngilizce çevirisi için bkz. *Death/Valley/Summit (Totenauberg)*, Çev. G. Honegger, *Drama Contemporary Germany*, Ed. C. Weber, (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996), s. 217–264.

85. Bu ikinci ev daha sonraları değiştirilmiş ve ikiye bölünmüştür. Ne Heidegger'in ailesi ne de Freiburg şehrinin konuyla ilgili yetkilileri bu evin asıl yapısına dair herhangi bir kayıt altına alınmış belgeye sahip değildir. Heinrich Wiegand Petzet şöyle yazar: "Heidegger bu evi [Freiburg'daki asıl evini] sekseninci doğum gününden sonra terk edip, bahçenin alçakta kalan uç köşesinde kendisi için inşa edilmiş yapıya taşındığında, birkaç Biedermeier parçası [mobilya] onunla birlikte bu yeni yapıya taşınmıştır...Yeni [ev] aslında bir tür çadır gibiydi; bu yapı düşünürün beş yıl boyunca mutlu bir şekilde yaşadığı son yerdi. Pratik hayata dair birkaç

sebepten dolayı böyle bir taşınma kararı alınmıştır, ki bu yaşamın planlanması... Heidegger'in eşinin yetenekli ellerindeydi...bu yeni yapı, Fransa'dan ziyarete gelen öğrencilerin ve arkadaşların kalması için ferah bir çatı katına sahipti... Fillibachstrasse 25 numarada bulunan bu basit, ufak ve rahat evin çalışma odasının duvarları bazı önemli sohbetlere de kulak misafiri olmuştur. Heidegger'in her hafta saatlerini ayırıp *Gesamtausgabe* (Toplu Eserler)'nin düzenini planladığı yer bu ufak evdir." Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 188.

86. Bu ev, filozof ile olan bağlantısından dolayı konuyla ilgili yetkililer tarafından özel olarak kayıt altına alınmıştır. Yazar, bu eve dair çizimlerin kopyasını, alınan kaydın tarifini ve ev ile ilgili Prof. Dr. Hugo Ott tarafından onlara iletilen bazı yorumları tedarik ettiği için Freiburg'daki *Regierungspräsidium*'dan Herr Menzel'ine minnettardır. Ben de ayrıca Gertrud Heidegger'e evi ziyaret etmeme fırsat verdiği için minnettarım.

87. Heidegger, ilk kez 1923'te Marburg Üniversitesi'ne atanmasına pek ilgi göstermemiştir. Hugo Ott, Heidegger'in Freiburg'a dönmesini neredeyse bir zafer olarak görür: "*Being and Time* 1927'nin Yaz döneminde ortaya çıkmıştır. Husserl tarafından öngörülen muazzam dönüm noktası en sonunda gelmiştir...Husserl'in önerisiyle, Heidegger'in Freiburg'daki kürsüye önerilmesi artık sadece zaman meselesiydi...Heidegger, Freiburg'dan gelen teklifi kabul etmeden önce bile, Freiburg-Zähringen'in yukarısında bulunan arazi satın alınmış ve inşaatçılar 1928 Yaz'ında, evin kışa hazır olması için çalışmaya başlamıştı. Sürgüne gönderilen geri dönmüştü." Ott, *Martin Heidegger: A Political Life*, s. 106–129.

88. Fetter hakkında az da olsa birkaç bilgiye ulaşılmıştır. İlgili kayıtlar savaş zamanında yok edildiğinden ve bu mimarın ismine 1945'ten sonra herhangi bir yerde rastlanmadığından, şehir yetkilileri daha fazla bilgi sağlayamamışlardır. Mimarın

projeleri arasında, Freiburg'un yukarısındaki telesiyej hattı da bulunmaktadır.

89. "Biedermeier" terimi eşit oranda edebiyat ve şiir için de kullanılır, bkz. H. Watanabe-O'Kelly, Ed., *The Cambridge History of German Literature* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), s. 272–326; M. J. Norst, "Biedermeier", *Periods in German Literature*, Ed. J. M. Ritchie, (London: Oswald Wolff, 1966), s. 147–170.

90. Kapının tahtadan üst eşiğinde Heidegger tarafından seçilmiş ve boyanmış olan bir yazı vardır. Bu, İncil'de Atasözleri 4:23'te bulunan ve İngilizcesi "Shelter your heart with all vigilance; for from it flow the springs of life" [Her şeyden önce yüreğini koru, çünkü yaşam ondan kaynaklanır] şeklinde olan atasözünün Almanca tercümesidir. Atasözleri 4. Bölüm bilgelik ile ilgilidir. Heidegger'in bu yerinde tercümesi, asıl ifadenin olası birçok tercümesinden biridir. [Alıntının Türkçe çevirisi için bkz. *Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit,* Süleyman'ın Özdeyişleri, 4:23, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997. ç. n.].

91. Adalbert Stifter (1805–1868) Biedermeier hareketi ile anılan Avusturya doğumlu bir yazardı. Temel eseri *Der Nachsommer* (bu başlık "Hint Yazı" olarak tercüme edilebilir) detaylı tarifler ve diyaloglar ile kendi nostaljisi içinde aşırı geveze olarak kabul edilir: bkz. Watanabe-O'Kelly, Ed., *The Cambridge History of German Literature*, s. 299–301. Heidegger, Stifter hakkında ufak bir yazı yazmıştır: M. Heidegger, "Adalbert Stifter '*Eisgeschichte*'", *Aus der Erfahrung des Denkens 1910–1976* (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1983), s. 185–198.

92. Şurada alıntılanmıştır, bkz. Petzet, *Encounters and Dialogues*, s. 186.

93. R. Schürmann, "Reiner Schürmann's Report of His Visit to Martin Heidegger",

Çev. P. Adler, *Graduate Faculty Philosophy Journal* 19:2–20:1 (1997), 67–68.
94. A. Borgmann, "Cosmopolitanism and Provincialism: On Heidegger's Errors and Insights", *Philosophy Today* 36 (Yaz 1992), 131–145.

95. Heidegger'in düşünmesine bu yönden yaklaşan birçok yazar vardır: T. W. Adorno, *The Jargon of Authenticity*, Çev. K. Tarnowski ve F. Will (London: Routledge and Kegan Paul, 1986) [T. W. Adorno'nun bahsi geçen eserinin Türkçe çevirisi için bkz. T. W. Adorno, *Sahicilik Jargonu: Alman İdeolojisi Üzerine 1962-1964*, Çev. Şeyda Öztürk, Metis Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015. ç. n.]; J.-F. Lyotard, *Heidegger and the jews* [eser ismi olduğu gibi alınmıştır], Çev. A. Michael ve M. Roberts (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1990); ayrıca, Heidegger'in kulübesiyle ilgili olarak, N. Leach, "The Dark Side of the Domus", *Journal of Architecture* 3:1 (1998), 31–42; M. Wigley, "Heidegger's House: The Violence of the Domestic", *Columbia Documents of Architecture and Theory* 1 (1992), 91–121.

96. Heidegger bu türden argümanları kullanır, örnek için bkz. "Why Do I Stay in the Provinces?" ve "The Question Concerning Technology", Çev. W. Lovitt, *Martin Heidegger: Basic Writings*, s. 211–341. [Bahsi geçen ikinci metnin ("The Question Concerning Technology") iki farklı Türkçe çevirisi için bkz. (1) Martin Heidegger, *Tekniğe İlişkin Soruşturma*, Çev. Doğan Özlem, Paradigma Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1998, s. 43-82; (2) Martin Heidegger, "Teknik Sorusu", Çev. Necati Aça, *Teknik ve Dönüş*, Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1998, s. 9-45. ç. n.].

97. Borgmann, "Cosmopolitanism and Provincialism".

98. K. Harries, *The Ethical Function of Architecture* (Cambridge, MA: MIT Press, 1997), s. 166.

99. Bu tür bir düşünme, çevre etiğindeki tartışmalar ile ilişkilidir, bkz. B. V. Foltz, "On Heidegger and the Interpretation of Environmental Crisis", *Environmental Ethics* 6 (1984); L. McWhorter, Ed., *Heidegger and the Earth: Essays in Environmental Philosophy* (Kirksville, MI: Thomas Jefferson University Press, 1992).

100. Jelinek, *Death/Valley/Summit*, s. 232–243.

101. Borgmann, "Cosmopolitanism and Provincialism," s. 140.

KAYNAKÇA

M. Heidegger'in Eserleri

"Adalbert Stifters '*Eisgeschichte*'", *Aus der Erfahrung des Denkens 1910–1976*. Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1983, s. 185–198.

Being and Time. Çev. J. Macquarrie ve E. Robinson. New York: Harper and Row, 1962. [Başka bir çeviri: *Being and Time*, Çev. J. Stambaugh (Albany: State University of New York Press, 1996). İlk olarak *Sein und Zeit* olarak yayımlanmıştır (Halle: Jahrbuch für Philosophie und phänomenologische Forschung, 1927). *Sein und Zeit*, Ed. F.-W. von Hermann (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1977).]

M. Heidegger, *Varlık ve Zaman*, Çev. Aziz Yardımlı, İdea Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2004.

M. Heidegger, *Varlık ve Zaman*, Çev. Kaan Ökten, Agora Kitaplığı, 1. Baskı, İstanbul 2008.

"Building Dwelling Thinking", *Poetry, Language, Thought*, Çev. A. Hofstadter. New York: Harper and Row, 1971, s. 143–161. Şurada tekrar yayımlandı: *Basic Writings*, Ed. D. Farrell-Krell (London: Routledge, 1993), s. 347-363. [Almanca asıl metin için: "Bauen Wohnen Denken", *Mensch und Raum: Das Darmstädter Gesprä-ch 1951* (Braunschweig: Vieweg, 1991), s. 88–102. Daha sıklıkla şu künyeyle: "Bauen Wohnen Denken", *Vorträge und Aufsätze* (Pfullingen: Neske, 1997), s. 139–156.]

M. Heidegger, "İnşa Etmek Oturmak Düşünmek", Çev. Erdal Yıldız-Neslihan Behramoğlu-Nesibe Gönül vd., *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 6, 2004.

Contributions to Philosophy (From Enowning). Çev. P. Emad ve K. Maly. Bloomington: Indiana University Press, 1999. [İlk olarak şöyle yayımlanmıştır: *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)* (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1994).]

"Hebel—Friend of the House", Çev. B. V. Foltz ve M. Heim., *Contemporary German Philosophy*, Ed. D. E. Christensen, M. Ridel, R. Spaemann vd., vol. 3. University Park: Pennsylvania State University Press, 1983, s. 89–100. [Almancası: *Hebel—das Hausfreund* (Pfullingen: Neske, 1957).]

"The Pathway", Çev. T. F. O'Meara ve T. Sheehan, *Heidegger: The Man and the Thinker*, Ed. T. Sheehan, Chicago: Precedent, 1981, s. 69–71. [Almancası: *Der Feldweg* (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1989).]

". . . Poetically, Man Dwells. . . .", Heidegger, *Poetry, Language, Thought*, Çev. A. Hofstadter. New York: Harper and Row, 1971, s. 211–229. [İlk olarak şöyle yayımlanmıştır: ". . . dichterisch wohnet der Mensch . . . ," *Akzente: Zeitschrift für Dichtung* 1 (1954), 57 vd. Genellikle şu künyeyle verilir: ". . . dichterisch wohnet der Mensch . . .", *Vorträge und Aufsätze* (Pfullingen: Neske, 1997), s. 181–198.]

M. Heidegger, "Şiirle Yaşar İnsan", Çev. Yurdanur Salman, *Kuram*, Sayı: 7, 1995.

Poetry, Language, Thought. Çev. A. Hofstadter. New York: Harper and Row, 1971.

"The Question Concerning Technology", Çev. W. Lovitt, *Martin Heidegger: Basic Writings*, Ed. D. Farrell-Krell. London: Routledge, 1993, s. 211–341. [Almancası: "Die Frage nach der Technik", *Vorträge und Aufsätze* (Pfullingen: Neske, 1954), s. 9–40.]

Martin Heidegger, *Tekniğe İlişkin Soruşturma*, Çev. Doğan Özlem, Paradigma Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1998, s. 43-82.

Martin Heidegger, "Teknik Sorusu", Çev. Necati Aça, *Teknik ve Dönüş*, Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1998, s. 9-45.

"The Rectorate 1933/34: Facts and Thoughts", Çev. K. Harries. In *Review of Metaphysics* 38 (1985), 481–502. [Almancası: *Die Selbstbehauptung der deutschen Universität—Das Rektorat 1933/34, Tatsachen und Gedanken* (Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1983).]

Martin Heidegger, "Alman Üniversitesinin Kendini Beyanı", Çev. Ahmet Demirhan, *Heidegger ve Nazizm*, Der. ve Çev. Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2002, s. 40-50.

Martin Heidegger, "Alman Üniversitesinin Kendini Hâkim Kılması", Çev. Kaan H. Ökten, *E* (Dergisi), Sayı: 31, İstanbul 2001, s. 42-48.

"The Thing", Heidegger, *Poetry, Language, Thought,* Çev. A. Hofstadter. New York: Harper and Row, 1971, s. 163–186. [İlk olarak şöyle yayımlanmıştır: "Das Ding", *Jahrbuch der Akademie: Gestalt und Gedanke,* vol. 1, Ed. C. Podewils (Munich: Bayerische Akademie der schönen Künste, 1951), s. 128ff. Genellikle şu künye verilir: "Das Ding", *Vorträge und Aufsätze* (Pfullingen: Neske, 1997), s. 157–179.]

Martin Heidegger, "Şey", Çev. Erdal Yıldız-Ali Kaftan, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 9, İstanbul 2006, s. 151-165.

"The Thinker as Poet", *Poetry, Language, Thought,* Çev. A. Hofstadter. New York: Harper and Row, 1971, s. 1–14. [Almancası: M. Heidegger, *Aus der Erfahrung des Denkens* (Stuttgart: Neske, 1996).]

Martin Heidegger, "Düşünme Deneyiminden", Çev. Erdal Yıldız-Engin Yurt, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları*, Sayı: 27, 2015, s. 41-49.

"Why Do I Stay in the Provinces?", Çev. T. Sheehan, *Heidegger: The Man and the Thinker,* Ed. T. Sheehan, Chicago: Precedent, 1981, s. 27–28. [İlk olarak şöyle yayımlanmıştır: "Warum bleiben wir in der Provinz?", *Der Alemanne,* 7 Mart 1934. Genellikle şu künye verilir: "Warum bleiben wir in der Provinz?", *Nachlese zu Heidegger: Dokumente zu seinem Leben und Denken,* Ed. G. Schneeberger (Bern: n.p.,1972), s. 216–218.]

Martin Heidegger, "Yaratıcı Manzara: Niçin Taşrada Kalıyoruz?", Çev. Erdal Yıldız-Güvenç Şar, *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları,* Sayı: 27, 2015, s. 31-36.

Martin Heidegger, *Olmaya Bırakılmışlık*, Çev. Mesut Keskin, Avesta Basın Yayın, 1. Baskı, İstanbul 2013.

Martin Heidegger, "Bizi Yalnızca Bir Tanrı Kurtarabilir-Martin Heidegger ile Der Spiegel'in Söyleşisi", Çev. Ahmet Demirhan, *Heidegger ve Nazizm*, Der. ve Çev. Ahmet Demirhan, Vadi Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2002.

Martin Heidegger, *Profesör Heidegger 1933'te Neler Oldu? (Der Spiegel'in Heidegger'le Tarihi Söyleşisi)*, Çev. Turhan Ilgaz, YKY, 1. Baskı, İstanbul 1993.

"Bizi Ancak Bir Tanrı Kurtarabilir (Martin Heidegger'le Yapılmış 23 Eylül 1966 Tarihli Der Spiegel Mülakatı-I)", Çev. Suat Mertoğlu-Mahmut Yaşar, *Dergâh*, Sayı: 46, 1993.

"Bizi Ancak Bir Tanrı Kurtarabilir (Martin Heidegger'le Yapılmış 23 Eylül 1966 Tarihli Der Spiegel Mülakatı-II)", Çev. Suat Mertoğlu-Mahmut Yaşar, *Dergâh*, Sayı: 49, 1994.

Kitabı Mukaddes Eski ve Yeni Ahit, Süleyman'ın Özdeyişleri, 4:23, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997.

HEIDEGGER'İN MEKTUPLARI

Briefe 1925 bis 1975, und andere Zeugnisse: Hannah Arendt und Martin Heidegger. Ed. A. Lutz. Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1998.

Hannah Arendt & Martin Heidegger Mektuplar 1925-1975, Çev. Melek Paşalı, Kaknüs Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2012.

Martin Heidegger & Elisabeth Blochmann: Briefwechsel. Ed. J. W. Storck. Marbach: Deutsches Schillergesellschaft, 1990.

Martin Heidegger & Erhart Kästner: Briefwechsel. Ed. H. W. Petzet. Frankfurt: Insel, 1986.

Martin Heidegger & Karl Jaspers: Briefwechsel. Ed. W. Biemel ve H. Saner. Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1990.

DİĞER ÇALIŞMALAR

Adorno, T. *The Jargon of Authenticity.* Çev. K. Tarnowski ve F. Will. London: Routledge and Kegan Paul, 1986.

T. W. Adorno, *Sahicilik Jargonu: Alman İdeolojisi Üzerine 1962-1964*, Çev. Şeyda Öztürk, Metis Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 2015.

Applegate, C. *A Nation of Provincials: The German Idea of Heimat.* Berkeley: University of California Press, 1990.

Arendt, H. "Martin Heidegger at Eighty", *New York Review of Books,* 21 Ekim 1971.

Augé, M. *Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity.* London: Verso, 1995.

Ballantyne, A. "In a Dark Wood: Dwelling as Spatial Practice", *arq* (*Architectural Research Quarterly*) 4, 4 (2000), 349–355.

Biemel, W. *Heidegger.* Hamburg: Rohwolt Taschenbuch Verlag, 1973.

Biemel, W. *Martin Heidegger: An Illustrated Study.* Çev. J. L. Mehta. New York: Harcourt Brace, 1976.

Blackbourn, D., ve G. Eley. *The Peculiarities of German History.* Oxford: Oxford University Press, 1984.

Borgmann, A. "Cosmopolitanism and Provincialism: On Heidegger's Errors and Insights", *Philosophy Today* 36 (Yaz 1992), 131–145.

Casey, E. *The Fate of Place: A Philosophical History.* Berkeley: University of California Press, 1997.

Celan, P. *Selected Poems.* Çev. M. Hamburger. London: Penguin, 1996.

Cline, A. *A Hut of One's Own: Life Outside the Circle of Architecture.* Cambridge, MA: MIT Press, 1997.

Collins, J. *Heidegger and the Nazis.* Cambridge: Icon, 2000.

Commenge, B. "D'un chemin à l'autre: de Messkirch à Todtnauberg", *Infini* 53 (1996), 47–57.

Constantine, D. J. *The Significance of Locality in the Poetry of Friedrich Hölderlin.* London: MHRA, 1979.

Dreyfus, H., ve M. Wrathall. *Heidegger Reexamined: Art, Poetry and Technology.* London: Routledge, 2002.

El-Bizri, N. "On *kai khōra:* Situating Heidegger between the *Sophist* and the *Timeaus*", *Studia Phænomenologica* 4, 1–2 (2004), 73–98.

Elden, S. "Heidegger's Hölderlin and the Importance of Place", *Journal of the British Society of Phenomenology* 30, 3 (1999), 258–274.

Ettinger, E. *Hannah Arendt / Martin Heidegger.* New Haven: Yale University Press, 1995.

Elzbieta Ettinger, *Hannah Arendt-Martin Heidegger: Bir Aşkın Anotomisi*, Çev. Pınar Kür, Oğlak Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 1996.

Farías, V. *Heidegger and Nazism.* Philadelphia: Temple University Press, 1989.

Fedier, F. *Soixante-deux photographies de Martin Heidegger.* Gallimard: L'Infini, 2000.

Felsteiner, J. *Paul Celan: Poet, Survivor, Jew.* New Haven: Yale University Press, 1995.

Foltz, B. V. "On Heidegger and the Interpretation of Environmental Crisis", *Environmental Ethics* 6 (1984).

Frampton, K. "On Reading Heidegger", *Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965–1995,* Ed. K. Nesbitt, New York: Princeton Architectural Press, 1996, s. 440–446.

Führ, E., Ed. *Bauen und Wohnen: Martin Heideggers Grundlegung einer Phänomenologie der Architektur: Theoretische Untersuchungen zur Architektur 3.* Berlin: Waxmann Münster, 2000.

Gadamer, H.-G. *Heidegger's Ways.* Çev. J. W. Stanley. Albany: State University of New York Press, 1994.

Golb, J. B. "Celan and Heidegger: A Reading of Todtnauberg", *Seminar: A Journal of Germanic Studies* 24, 3 (1990), 255–268.

Harries, K. *The Ethical Function of Architecture.* Cambridge, MA: MIT Press, 1997.

Heaney, S. "A Sense of Place", *Preoccupations: Selected Prose 1968–1978.* London: Faber and Faber, 1980.

Heynen, H. "Worthy of Question: Heidegger's Role in Architectural Theory", *Archis* 12 (1993), 42–49.

Hölderlin, F. *Friedrich Hölderlin: Selected Poems and Fragments*, Çev. M. Hamburger. London: Penguin, 1998.

Holl, S., J. Pallasmaa ve A. Pérez-Gómez. "Questions of Perception: Phenomenology of Architecture", *A+U* Özel Sayı, 7 (1994).

Human, All Too Human: Thinking the Unthinkable—Martin Heidegger. BBC2, Weatherview, 10 August 1999, 23:15.

Jelinek, E. *Totenauberg: Ein Stück*. Reinbek bei Hamburg: Rohwolt, 2004. [İngilizce çevirisinin künyesi şöyledir: *Death/Valley/Summit (Totenauberg)*, Çev. G. Honegger, *Drama Contemporary Germany*, Ed. C. Weber, (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1996), s. 217–264.]

Kisiel, T. *The Genesis of Heidegger's Being and Time*. Berkeley: University of California Press, 1993.

Kisiel, T. "Heidegger's Apology: Biography as Philosophy and Ideology", *Graduate Faculty Philosophy Journal* 14, 2 ve 15, 1 (1991), 363–404.

Kisiel, T. *Heidegger's Way of Thought: Critical and Interpretative Signposts*. Ed. A. Denker ve M. Heinz. London: Continuum, 2002.

Kommerell, M. *Briefe und Aufzeichnungen 1919-1944: Aus dem Nachlaß*. Ed. I. Jens. Freiburg-im-Breisgau and Konstanz: Olten, 1967.

Leach, N. "The Dark Side of the *Domus*", *Journal of Architecture* 3, 1 (1998), 31–42.

Löwith, K. "Heidegger: A Thinker in Destitute Times", *Martin Heidegger and European Nihilism*, Çev. G. Steiner, Ed. R. Wolin. New York: Columbia University Press, 1995, s. 29–134.

Löwith, K. *My Life in Germany before and after 1933: A Report*. Çev. E. King. London: Athlone, 1994.

Lyotard, J.-F. "*Domus* and the Megalopolis", *The Inhuman*, Çev. G. Bennington ve R. Bowlby. Cambridge: Polity Press, 1991, s. 191–204.

Lyotard, J.-F. *Heidegger and the jews* [o.g.]. Çev. A. Michael ve M. Roberts. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1990.

May, R. *Heidegger's Hidden Sources: East Asian Influences on His Work*. Ed. ve Çev. G. Parkes. London: Routledge, 1996.

McWhorter, L., Ed. *Heidegger and the Earth: Essays in Environmental Philosophy.* Kirksville, MI: Thomas Jefferson University Press, 1992.

Meller-Marcovicz, D. *Martin Heidegger, Photos 23 September 1966 / 17+18 Juni 1968.* Frankfurt: Vittorio Klostermann, 1985.

Milchman, A., ve A. Rosenberg, Ed. *Martin Heidegger and the Holocaust.* Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1996.

Neske, G., ve E. Kettering, Ed. *Martin Heidegger and National Socialism: Questions and Answers.* Çev. L. Harries. New York: Paragon House, 1990.

Norberg-Schulz, C. *Architecture, Meaning and Place: Selected Essays.* New York: Rizzoli, 1988.

Norberg-Schulz, C. "Heidegger's Thinking on Architecture", *Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory 1965–1995*, Ed. K. Nesbitt, New York: Princeton Architectural Press, 1996, s. 429–439.

Norst, M. J. "Biedermeier", *Periods in German Literature*, Ed. J. M. Ritchie, London: Oswald Wolff, 1966, s. 147–170.

Ott, H. *Martin Heidegger: A Political Life.* Çev. A. Blunden. London: Fontana, 1994.

Pérez-Gómez, A. "Dwelling on Heidegger: Architecture as Mimetic Techno-Poiesis", *Cloud Cuckoo Land: International Journal of Architectural Theory* 2 (1998), çevrimiçi erişim: http://www.theo.tu-cottbus.de/Wolke/eng/Impress/impressum.html (10 Ekim 1998).

Petzet, H. W. *Encounters and Dialogues with Martin Heidegger.* Çev. P. Emad ve K. Maly. Chicago: University of Chicago Press, 1993.

Pöggeler, O. *Martin Heidegger's Path of Thinking.* Çev. D. Magurshak ve S. Barber. Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1987.

Pöggeler, O. "Todtnauberg", *Martin Heidegger and the Holocaust*, Ed. A. Milchman ve A. Rosenberg, Atlantic Highlands, NJ: Humanities Press International, 1996, s. 102–110.

Rabinbach, A. *In the Shadow of Catastrophe: German Intellectuals between A calypse and Enlightenment*. Berkeley: University of California Press, 1997.

Rockmore, T., ve J. Margolis. *The Heidegger Case: On Philosophy and Politic* Philadelphia: Temple University Press, 1992.

Safranski, R. *Martin Heidegger: Between Good and Evil.* Çev. E. Osers. Cam dge, MA: Harvard University Press, 1998.

Rüdiger Safranski, *Bir Alman Üstat: Heidegger*, Çev. Ali Nalbant, Kabalcı Ya ları, 1. Baskı, İstanbul 2008.

Samuel, F. "A Confession of Faith in Stone: Carl Gustav Jung's Tower at Bol gen", *Things* 8 (1998), 49–60.

Schürmann, R. "Reiner Schürmann's Report of His Visit to Martin Heidegg Çev. P. Adler. *Graduate Faculty Philosophy Journal* 19, 2–20, 1 (1997), 67–68.

Seamon, D. "Concretizing Heidegger's Notion of Dwelling: The Contributi of Thomas Thiis-Evensen and Christopher Alexander", *Cloud Cuckoo Land: Int tional Journal of Architectural Theory* 2 (1998), çevrimiçi erişim: http://www.the cottbus.de/Wolke/eng/Impress/impressum.html (10 Ekim 1998).

Seamon, D., ve R. Mugurauer, Ed., *Dwelling, Place and Environment.* New Y Columbia University Press, 1989.

Sharr, A. "The Professor's House: Martin Heidegger's House at Frei-burg-im-Breisgau", *Constructing Place,* Ed. S. Menin, London: Routledge, 2003.

Sharr, A. ve S. Unwin. "Heidegger's Hut", *arq* (*Architectural Research Quart* 5, 1 (2001), 53–61.

Sheehan, T., Ed. *Heidegger: The Man and the Thinker.* Chicago: Precedent, 1

Sluga, H. *Heidegger's Crisis: Philosophy and Politics in Nazi Germany.* Camb ge, MA: Harvard University Press, 1993.

Steiner, G. *Heidegger.* London: Fontana, 1992.

Thoreau, H. D. *Walden.* London: Everyman's Library, Dent, 1968.

Unwin, S. *Analysing Architecture.* London: Routledge, 2003.

Van Buren, J. *The Young Heidegger.* Bloomington: Indiana University Press,

Vesely, D. *Architecture in the Age of Divided Representation: The Question of Cre-*
y in the Shadow of Production. Cambridge, MA: MIT Press, 2004.
Von Schonfeld, R. vd., "The Vastness of All Grown Things: Martin Heidegger's
n at Todtnauberg and Ludwig Wittgenstein's Cabin at Skjølden", *Daidalos* 32
), 84–87.
Walter Benjamin, *Tek Yön*, Çev. Tevfik Turan, Yapı Kredi Yayınları, 6. Baskı,
bul 2011.
Watanabe-O'Kelly, H., Ed. *The Cambridge History of German Literature.* Camb-
: Cambridge University Press, 1997.
Wigley, M. "Heidegger's House: The Violence of the Domestic", *Columbia Docu-*
s of Architecture and Theory 1 (1992), 91–121.
Wilson, C. S. *The Other Tradition of Modern Architecture: The Uncompleted*
ct. London: Academy, 1995.
Wolin, R., Ed. *The Heidegger Controversy.* Cambridge, MA: MIT Press, 1993.
Young, J. *Heidegger, Philosophy, Nazism.* Cambridge: Cambridge University
, 1997.
Young, J. *Heidegger's Later Philosophy.* Cambridge: Cambridge University Press,

Zumthor, P. *Thinking Architecture.* Baden: Lars Müller, 1998.
Zumthor, P., and H. Binet. *Peter Zumthor Works: Buildings and Projects 1979–*
Baden: Lars Müller, 1998.

DİZİN

Oturma ve yer üzerine yazıları ile Heidegger'in çalışmaları 20. yüzyılın ikinci yarısında sadece filozoflar ve felsefe öğrencileri için değil, birtakım mimarlar ve mimar yazarlar için de önemli hâle gelmiştir. Heidegger'in çalışmalarında yer (kulübe) ve düşünme şekli arasında karşılıklı etkileşimin gerçekleştiği özsel bir bağ vardır ve Sharr bu bağın, artık izi sürülemez olan bazı düşünsel patikalarını Heidegger için açmış olabileceğinin farkındadır. Bu anlamda Heidegger'in Todtnauberg'deki kulübesi, mimari olduğu kadar felsefi de bir olaydır.

Bu kitap bir kulübenin şu ana kadar yapılmış en titiz mimari "eleştirisi" olmakla birlikte; Heidegger'in geç dönem 20. yüzyıl mimari teorisi için mihenk taşına dönüşmüş fenomenolojik metinleri yazdığı yer olduğunun da tüm yönleriyle ortaya serilmesidir. Ancak Sharr, kendi çalışmasını bir filozof olarak değil, bir mimar olarak gerçekleştirdiğini özellikle belirtir.
Bu kitap; mimarları felsefe tarafından filozofları da mimarlık tarafından yönlendirilmiş olarak düşünmeye davet eder.
Ya da daha doğrusu bu eser; düşünme, mekân, yer ve bir kulübe üzerine düşünmek isteyen herkesin okuması içindir.

DERGÂH

ISBN: 978-9759957766
9 789759 957766